

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Ústav řeckých a latinských studií

Diplomová práce

Marie Rákosníková

**Recepce české literatury v Řecku – Bibliografie
české literatury vydané v novořečtině**

**Reception of Czech literature in Greece – Bibliography
of Czech literature published in Modern Greek**

Mgr. Pavlína Šípová, Ph.D.

2022

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vyučujícím oboru Novořecká filologie na ÚŘLS FF UK za jejich podporu při studiu. Mgr. Pavlíně Šípové, PhD. děkuji za doporučení tématu, motivaci a pevné vedení práce, založené na vlastních zkušenostech s obdobným druhem výzkumu. Můj pobyt v Řecku umožnila ředitelka Českého centra Athény Ing. Lucie Kuligová a nejen za to jsem jí velice zavázána. Vděčím pracovníkům knihoven i nakladatelství a knihkupectví, kteří mi pomohli s výzkumem. Především musím vyzdvihnout vstřícný přístup, jakého se mi dostalo v Řecké národní knihovně. Děkuji také všem překladatelům a badatelům, kteří ochotně zodpověděli mé otázky.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 2. 8. 2022

Marie Rákosníková

Abstrakt

Diplomová práce je komentářem bibliografie překladů české literatury do novořečtiny. Bibliografie obsahuje díla krásné literatury, a to prózy, poezie i dramatu, i literatury faktu a byla sestavena na základě hledání v řeckých i českých knihovnách, internetových zdrojích i podle informací získaných z rozhovorů a dalších pramenů. V první části práce v jednotlivých kapitolách nejprve srovnáváme hlavní rysy českého a řeckého knižního trhu, pak popisujeme záběr bibliografie a dále zdroje použité k jejímu vytvoření. V druhé části jsou popsány společné rysy zkatologizovaných vydání překladů ve snaze blíže určit přístup řeckých nakladatelů k české literatuře a její obraz v Řecku. Popis doplňujeme historickými exkurzy o vývoji řeckého knižního trhu, které vysvětlují důvody pro výběr přeložených českých děl. Poslední část práce tvoří menší kapitoly věnované výraznějším nakladatelským a překladatelským počínům.

Abstract

This diploma thesis is a presentation and analysis of a bibliography of translations of Czech literature into Modern Greek. The bibliography contains works of fiction, poetry and drama, as well as non-fiction. It was created based on research conducted in both Greek and Czech libraries using also online sources and information gained through interviews and from other sources. In the first part of the thesis, in the course of several chapters, we first compare the main characteristics of Czech and Greek bookmarkets, then define the scope of our bibliography and finally the sources used for its creation. In the second part we give a description of the common features of the recorded editions so as to allow a better understanding of the approach of Greek publishers to Czech literature and its general image in Greece. The description is underlined by historical excursions into the evolution of the Greek bookmarket that explain the selection of translated Czech works. The last part of the thesis consists of smaller chapters dedicated to some of the more significant catalogued translations.

klíčová slova: bibliografie, česká beletrie, česká poezie, české drama, česká literatura faktu, překlad, novořečtina, čeština

keywords: bibliography, Czech fiction, Czech poetry, Czech drama, Czech non-fiction, translation, Modern Greek, Czech

Obsah

Úvod.....	8
1. Řecký knižní trh.....	9
1.1 Počet čtenářů, objem knižní produkce a nakladatelé.....	10
1.2 Podíl překladů na celkové knižní produkci.....	11
2. Rozsah bibliografie.....	13
3. Zdroje použité k sestavení bibliografie.....	17
3.1 Existující seznamy překladů mezi češtinou a řečtinou.....	17
3.2 Online informační zdroje.....	17
3.3 Knihovny	18
3.4 Bibliografie.....	20
3.5 Další zdroje.....	21
4. Metoda sestavení bibliografie.....	22
4.1 Hledání v katalogích a databázích.....	22
4.2 Nahlédnuté exempláře.....	22
4.3 Hledání originálů.....	23
5. Pohled na bibliografii jako celek.....	25
5.1 Časová osa.....	25
5.2 Řecká nakladatelství a česká literatura.....	29
5.3 Jazyk předlohy, překladatelé a opakované překlady.....	31
5.4 Subvence.....	33
5.5 Doprovodné texty.....	34
5.6 Srovnání s překlady v opačném směru.....	37
6. Podrobný komentář k bibliografii.....	38
6.1 Beletristická próza.....	38
6.1.1 Reportáž psaná na oprátce.....	38
6.1.2 Řecké překlady <i>Osudů</i>	39
6.1.3 Povídky Jaroslava Haška.....	41
6.1.4 Franz Kafka.....	42
6.1.5 Karel Čapek.....	42
6.1.6 Bohumil Hrabal.....	43
6.1.7 Překladatelé Rene a Nikos Psyrukisovi.....	44
6.1.8 Ivan Klíma a Pavel Kohout.....	45
6.1.9 Milan Kundera.....	46
6.1.10 Próza napsaná po r. 2000.....	48
6.1.11 Připravovaná vydání.....	50
6.2 Poezie.....	50

6.2.1 Karolos Tsizek.....	51
6.2.1.1 Karolos Tsizek a <i>Diagonios</i>	51
6.2.1.2 Tsizek – Peškovi.....	52
6.2.1.3 Další Tsizekovy překlady.....	54
6.2.2 Ritsosova antologie českých a slovenských básníků.....	55
6.2.3 Miroslav Holub.....	56
6.2.4 Nejmladší česká poezie.....	57
6.3 Drama.....	58
6.4 Politicky zaměřená literatura faktu.....	60
6.4.1 Československé právní dokumenty.....	60
6.4.2 Proměna řeckého nakladatelského odvětví s nástupem diktatury.....	61
6.4.3 Socialistická teoretická díla.....	63
6.4.4 Publikace nakladatelství Orbis.....	65
6.4.5 Knihy o „pražském jaru“ a invazi vojsk Varšavské smlouvy do ČSSR.....	66
6.4.6 Díla české opozice a českých porevolučních politiků.....	69
6.5 Vědecká a populárně-naučná literatura.....	70
6.5.1 Historicky zaměřená díla.....	71
6.5.2 Karel Kosík.....	72
Závěr.....	73
Συμπέρασμα.....	74
Použité zdroje.....	76

Příloha

P1 Bibliografie knižně vydaných překladů z češtiny do řečtiny do konce roku 2021	3
P1.1 Obsahy vydání zahrnujících více textů	31
P1.2 Chronologický rejstřík překladů	59
P2 Bibliografie knižně vydaných překladů z češtiny do řečtiny od roku 1979 do konce roku 2021	
– Franz Kafka (Κάφκα, Φραντς).....	60
P2.1 Obsahy vydání zahrnujících více textů	66
P3 Ελληνικό λεξικό κύριων τσεχικών όρων και συντομεύσεων της βιβλιογραφίας	72
P4 Seznam hesel vyhledaných v katalogích ad.	73

Seznam ilustrací:

Ilustrace 1: Srovnání objemu roční produkce knižního trhu.....	11
Ilustrace 2: Překlady podle data prvního vydání.....	26
Ilustrace 3: Přehled nakladatelství podle počtu vydaných překladů.....	30
Ilustrace 4: Jazyk předlohy překladů.....	32

Úvod

Překlad literárních děl z češtiny do řečtiny patří k základním způsobům výměny mezi oběma kulturami. Co se týče mapování této činnosti a jejích výsledků, dosud existovaly jen neúplné seznamy knižních vydání překladů. Na základě několikaměsíčního bádání uskutečněného při pobytu v Řecku (říjen 2021–prosinec 2022), jsme sestavili jejich úplnější bibliografii. Kromě katalogů a fondů Řecké národní knihovny jsme přitom pracovali s fondy a katalogy dalších řeckých i českých knihoven, internetovými databázemi i dalšími elektronickými zdroji, informacemi získanými od řeckých nakladatelů a překladatelů a dalších osob podílejících se na vzniku překladů české literatury do řečtiny a dalšími prameny.

Bibliografie tvoří přílohu této práce. V následujícím textu popisujeme nejprve její obecné rysy a pak se podrobněji věnujeme vybraným překladům, autorům, překladatelům a žánrům. V první kapitole stručně srovnáváme základní rysy řeckého a českého knižního trhu, obzvláště pak jejich objem a také počet čtenářů v obou zemích. V další kapitole vymezujeme rozsah bibliografie co do žánru, jazyka originálů a dalších aspektů. Dále podrobně popisujeme použité zdroje, z nichž byla sestavena, a způsob, jakým jsme v nich vyhledávali a jak jsme vytvářeli jednotlivé bibliografické záznamy.

Zbylé kapitoly práce tvoří komentář obsahu bibliografie. Nejprve ji popisujeme jako celek, tedy rozložení prvních vydání jednotlivých překladů v čase, podíl různých nakladatelství na jejich vzniku a poměrné zastoupení jazyků předlohy, s nimiž překladatelé pracovali. Uvádíme zdroje finanční podpory, z nichž nakladatelé při vydávání těchto překladů čerpali, a na vybraných příkladech hodnotíme kvalitu doprovodných textů. Bibliografii pak stručně srovnáváme se seznamem existujících překladů v opačném směru, z novořečtiny do češtiny. Poslední oddíl nabízí podrobnější popis bibliografie rozdělený podle literárních žánrů a sestávající z kratších kapitol věnovaných vybraným tematickým okruhům bibliografických záznamů i jednotlivým položkám, které jsou v rámci bibliografie z různých důvodů význačné.

Přílohu práce tvoří kromě samotné bibliografie obsahující údaje sebrané jak z jednotlivých vydání, tak ze sekundárních pramenů, také chronologický rejstřík usnadňující její použití.

Poznámka

V textu práce i přílohách používáme monotonický systém, nehledě na systémy použité v citovaných řeckých dílech. Ženská jména neskloňujeme, protože v některých případech nemůžeme (kvůli řeckému úzu, podle něž se jméno autora a překladatele díla píše v druhém pádě) s jistotou určit jejich základní podobu.

Díla, která pouze zmiňujeme, uvádíme v poznámce pod čarou vždy s úplnými bibliografickými údaji a nezahrnujeme je do Použitých zdrojů. Jinak postupujeme u ostatních pramenů, k nimž úplné bibliografické údaje uvádíme vždy pouze při prvním výskytu a poté v Použitých zdrojích. Citujeme-li doprovodné texty z děl z bibliografie, přistupujeme k nim jako k pramenům řazeným do Použitých zdrojů.

1. Řecký knižní trh

Pokusíme se nejprve nastínit kontext bibliografie, tedy především nabídnout informace o řeckém knižním trhu, zájmu Řeků o četbu a pozici češtiny jako výchozího jazyka překládané literatury. Situaci v Řecku budeme přitom, pokud možno, srovnávat i se situací v Česku. Omezíme se na popis období, ke kterým jsme měli dostatečné zdroje informací. Oblast knižního vydávání překladů v historii přirozeně procházela proměnami, popsat její vývoj v delším období však není snadné a je nad rámec této práce.¹

V následující stručné analýze uvádíme pouze informace dostupné na stránkách evropského statistického úřadu Eurostat,² mezi lety 1995³ a 2013⁴ existujícího řeckého Národního centra knihy,⁵ českého webu Informace pro knihovny,⁶ ve výročních zprávách Svazu českých knihkupců a nakladatelů,⁷ v knize *Το επόμενο βήμα του Γουτεμβέργιου: οι εκδοτικοί οίκοι στην Ελλάδα στις αρχές του 20^{ου} αιώνα* (Gutenbergův příští krok: nakladatelství v Řecku na počátku 20. století) Christiny Banu⁸ a ve zprávě *Publishing Translations in Europe. Trends 1990–2005* mapující knižní trh v Evropě okolo přelomu tisíciletí.⁹ Náš popis je omezený také tím, že se informace o situaci v jedné a druhé zemi jen

¹ O potížích spojených se zkoumáním knižního trhu se rozepisuje například autor úvodu k řecké obecné bibliografii z roku 1985: „Η Ελλάδα μεσούντος του 1985 παραμένει μόνη χώρα αυτή χωρίς εθνική βιβλιογραφία, χωρίς κέντρο βιβλιογραφικό, χωρίς κέντρο τεκμηρίωσης που να φροντίζει την εκπόνησή της. Δεν συμμετέχει εξαιτίας αυτών των ελλείψεων και παραλείψεων σε διεθνείς συνεργασίες και προγράμματα ανταλλαγής πληροφοριών στην περιοχή των εκδόσεων και δημοσιευμάτων. ... Η ιστορία της ελληνικής εθνικής βιβλιογραφίας χαρακτηρίζεται από ατυχείς παροδικές ερασιτεχνικές προσπάθειες.“ ΝΤΕΛΟΠΟΥΛΟΣ: [Úvod.] In: ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΚΔΟΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΩΝ: *Ελληνική βιβλιογραφία. Θεματική Παρουσίαση βιβλίων που εκδόθηκαν από 1/7/83–30/6/85*. Αθήνα: Πανελλήνια ομοσπονδία εκδοτών βιβλιοπωλών, 1985.

Autorka historické studie o nakladatelství Estia zas zmiňuje, že byla knižní produkce ve dvacátém století dosud méně prodávána než ve dvou stoletích předchozích: „...όπως δεν είναι περιεργό που έχουμε καλύτερη εικόνα για την παραγωγή και την κυκλοφορία του ελληνικού βιβλίου κατά τον 18^ο και τον 19^ο αιώνα παρά για τον 20^ο, παρότι οι συνθήκες έρευνας γι' αυτόν είναι λιγότερο δυσμενείς.“ ΚΑΡΑΚΑΤΣΟΥΛΗ, Α.: *Στη χώρα των βιβλίων. Η εκδοτική ιστορία του Βιβλιοπωλείου της Εστίας, 1885–2010*. Οι εκδόσεις των συναδέλφων, 2011. Str. 13.

² Eurostat [online]. European Commission. [Cit. 19. 4. 2022.] Dostupné z: ec.europa.eu/eurostat.

³ Η ταυτότητα του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου. *Εθνικό Κέντρο Βιβλίου* [online]. Hellenic Ministry of Culture. [Cit. 19. 4. 2022.] Dostupné z: www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?page=node&cnode=142.

⁴ ΜΟΣΚΟΒΟΥ, Σ.: „Η τέφρα του ΕΚΕΒΙ.“ *Deutsche Welle* [online]. 7. 6. 2016. [Cit. 19. 4. 2022.] Dostupné z: www.dw.com/el/η-τέφρα-του-εκεβι/a-19309884.

⁵ Národní centrum knihy byla instituce založená za účelem rozvoje knižní kultury v Řecku. Po ukončení činnosti v jeho aktivitách pokračuje Řecká kulturní nadace (Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού).

Εθνικό Κέντρο Βιβλίου [online]. Hellenic Ministry of Culture. [Cit. 19. 4. 2022.] Dostupné z: www.ekebi.gr.

Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού [online]. [Cit. 19. 4. 2022.] Dostupné z: hfc-worldwide.org.

⁶ *Informace pro knihovny* [online]. Národní knihovna ČR. [Cit. 19. 4. 2022.] Dostupné z: ipk.nkp.cz.

⁷ Zprávy o českém knižním trhu. *Svaz českých knihkupců a nakladatelů* [online]. ©2009–2017. [Cit. 16. 4. 2022.] Dostupné z: www.sckn.cz/zpravy-o-ceskem-kniznim-trhu.

⁸ ΜΠΑΝΟΥ, Χ.: *Το επόμενο βήμα του Γουτεμβέργιου. Οι εκδοτικοί οίκοι στην Ελλάδα στις αρχές του 20^{ου} αιώνα*. Αθήνα: Παπαζήσης, 2012. ISBN 978-960-02-2844-1.

⁹ BUDAPEST OBSERVATORY: *Publishing Translations in Europe. Trends 1990–2005* [online]. Wales, UK: Literature Across Frontiers – Mercator Institute for Media, Languages and Culture, Aberystwyth University, 2011. [Cit. 17. 4. 2022.] Dostupné z: www.lit-across-frontiers.org/wp-content/uploads/2013/03/Publishing-Translations-in-Europe-Trends-1990-%E2%80%932005.pdf.

částečně časově překrývají. Přesto můžeme učinit některé závěry, které poslouží jako východisko k hlubšímu zkoumání výsledků našeho bibliografického úsilí.

1.1 Počet čtenářů, objem knižní produkce a nakladatelé

Velikost národního knižního trhu souvisí s počtem čtenářů v zemi. Podle dat zveřejněných Eurostatem patřilo Řecko v letech 2007 a 2011 v EU mezi země s nejslabším zájmem o četbu a čtenářstvem tvořícím méně než polovinu populace. Česko se v těchto hodnoceních naopak zařadilo mezi špičku, s poměrem čtenářů okolo tří čtvrtin z celkového počtu občanů.¹⁰ Na stránkách řeckého Národního centra knihy mezi dostupnými výsledky anket najdeme výsledky národních průzkumů čtenářstva za roky 1999, 2004 a 2010.¹¹ Na českých webových stránkách Informace pro knihovny pak najdeme podobné průzkumy provedené v ČR v letech 2007, 2010 a později.¹² Srovnání výsledků z obou zemí za rok 2010 vede zhruba k podobným závěrům, jaké vyplývají z dat Eurostatu. Počet čtenářů v Řecku byl podle těchto průzkumů zhruba 60 %, ¹³ tedy přibližně o dvacet procent nižší než v Česku.¹⁴ (V Řecku navíc téměř třetina z těchto čtenářů odpověděla, že nečte krásnou literaturu.¹⁵ V Česku taková otázka zjevně nebyla součástí ankety.)

Stanovit objem národní knižní produkce není snadné a údaje z průzkumů je třeba chápat jen přibližně, jak potvrzuje například *Zpráva o českém knižním trhu 2012/2013*.¹⁶ V knize Christiny Banu¹⁷ je uveden objem řecké knižní produkce za roky 2000–2010. V Česku jsou dostupné výroční zprávy o knižním trhu za období 2012–2020, které obsahují i některé retrospektivní údaje.¹⁸ Mohli jsme tedy srovnat roční produkci obou zemí v období 2005–2011. V Řecku se její objem pohyboval okolo 10 000 titulů,¹⁹ zatímco v Česku byl někdy i dvojnásobný.²⁰ Rozdíl v objemu knižní produkce v Řecku a v Česku v daném období je zřetelný z grafického znázornění:

¹⁰ Persons reading books in the last 12 months by sex and age. *Eurostat* [online]. European Commission, 8. 4. 2022. Posl. úpr. 8. 2. 2021. [Cit. 16. 4. 2022.] Dostupné z: ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/CULT_PCS_BKA/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=e67151fd-d0fd-4035-ba78-31e11cd69d4e.

¹¹ Έρευνες Αναγνωστικής Συμπεριφοράς. *Εθνικό Κέντρο Βιβλίου* [online]. ©Hellenic Ministry of Culture, 2008. [Cit. 16. 4. 2022.] Dostupné z: www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=309.

¹² Čtenářství. *Informace pro knihovny* [online]. ©Národní knihovna ČR, 11. 1. 2022. [Cit. 16. 4. 2022.] Dostupné z: ipk.nkp.cz/odborne-cinnosti/ctenarstvi-1/12_Cten.htm#pruzkumy.

¹³ METRON ANALYSIS: *Γ Πανελλήνια έρευνα αναγνωστικής συμπεριφοράς & πολιτιστικών πρακτικών* [online]. 2010. [Cit. 16. 4. 2022.] Dostupné z: www.ekebi.gr/appdata/documents/erevnes/anagn2010/SynopsiApootelesm aton.pdf. Str. 12.

¹⁴ TRÁVNÍČEK, J.: *Čtenáři a čtení v ČR (2010)* [online]. 29. 9. 2010. [Cit. 16. 4. 2022.] Dostupné z: skip.nkp.cz/KeStazeni/Tyden10/Tiskovka_PruzkumCR_2010.pdf.

¹⁵ METRON ANALYSIS. Str. 12.

¹⁶ PISTORIUS, V. et al.: *Zpráva o českém knižním trhu 2012/2013* [online]. SČKN, 2013. [Cit. 16. 4. 2022.] ISBN 978-80-902495-8-5. Dostupné z: www.sckn.cz/zpravy-o-ceskem-kniznim-trhu. Str. 31.

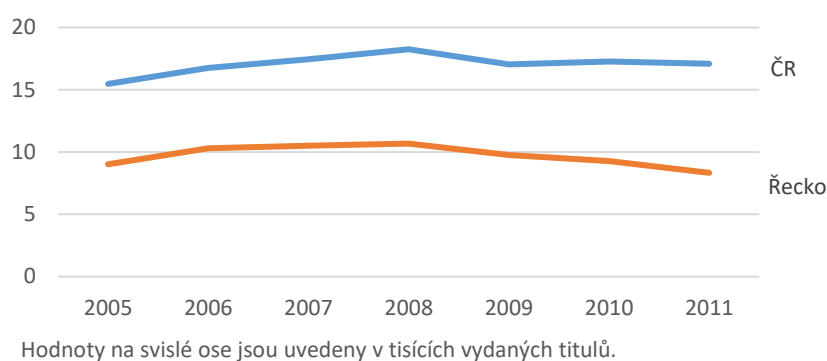
¹⁷ ΜΠΑΝΟΥ, Χ.

¹⁸ Zprávy o českém knižním trhu.

¹⁹ ΜΠΑΝΟΥ, Χ. Str. 125.

²⁰ Údaje o obou trzích jsme ověřili i v později vydaných zprávách a zjistili jsme, že se čísla během několika dalších let, kdy jsou do tabulek doplňovány další informace o předchozích letech, zpětně mírně proměňují, ale pro naši potřebu je to zanedbatelné.

Ilustrace 1: Srovnání objemu roční produkce knižního trhu

Zdroje: ΜΠΑΝΟΥ, X. Str. 125. a PISTORIUS, V. et al.: *Zpráva o českém knižním trhu 2012/2013*.

Co se týče počtu nakladatelských subjektů, můžeme srovnat pouze roky 2010 a 2011, pro něž se nám podařilo dohledat údaje jak pro Řecko, tak pro ČR. Ty ukazují, že se stav v obou zemích značně lišil. Ve výroční zprávě o řeckém knižním trhu za rok 2011 se uvádí, že řeckých nakladatelů bylo v předchozím roce 912 a v roce 2011 celkem 927.²¹ V ČR bylo v těchto dvou letech aktivních 2 736, potažmo 2 529 nakladatelů, tedy dvaapůlkrát víc. V roce 2011 ovšem 54 % z nich vydalo za celý rok pouze jeden titul a celkem 90 % z nich se řadilo mezi malé podniky (tj. podniky s roční produkcí do deseti titulů).²² V řecké výroční zprávě za týž rok bylo za malé podniky označeno pouze necelých 23 % z celkového počtu nakladatelů.²³

1.2 Podíl překladů na celkové knižní produkci

Existují dva podrobné průzkumy trhu překladové literatury v Evropě, již zmíněný *Publishing Translations in Europe. Trends 1990–2005*²⁴ a dále *Publishing Translations in Europe. A survey of publishers*.²⁵ První z obou studií bohužel vychází z obsahu digitální databáze překladů organizace UNESCO s názvem *Index Translationum*,²⁶ jejíž záběr je, jak ještě zmíníme v kap. 3.2, nedostatečný. Druhá ze studií vychází z dotazníků zaslaných nakladatelům, ale řeční nakladatelé se průzkumu nezúčastnili.

²¹ (Ve zprávě se nespécifikuje, zda byli sečtení nakladatelé v daném roce aktivní.) KABOUROPOULOS, S. et al.: *The Book Market in Greece 2011* [online]. EKEBI, 2012. [Cit. 16. 4. 2022.] Dostupné z: www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=node&cnode=308. Str. 3.

²² PISTORIUS, V. et al.: *Zpráva o českém knižním trhu 2011/2012* [online]. SČKN, 2012. [Cit. 5. 6. 2022.] Dostupné z: www.sckn.cz/zpravy-o-ceskem-kniznim-trhu. Str. 11–12.

²³ KABOUROPOULOS et al. Str. 3.

²⁴ BUDAPEST OBSERVATORY: *Publishing Translations in Europe. Trends 1990–2005*.

²⁵ BUDAPEST OBSERVATORY: *Publishing Translations in Europe. A survey of publishers* [online]. Wales, UK: Literature Across Frontiers – Mercator Institute for Media, Languages and Culture, Aberystwyth University, 2012. [Cit. 17. 4. 2022.] Dostupné z: www.lit-across-frontiers.org/wp-content/uploads/2013/03/Publishing-Translation-s-in-Europe-a-survey-of-publishers-2012.pdf.

²⁶ *Index Translationum* [online]. Paris: UNESCO. [Cit. 17. 4. 2022.] Dostupné z: portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=7810&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html.

Podíl, který z objemu celé řecké knižní produkce představují překlady z cizích jazyků do řečtiny, uvádí Christina Banu. V prvním desetiletí po přelomu tisíciletí se pohyboval okolo 40 %.²⁷ Ve výročních zprávách o českém knižním trhu najdeme údaje o počtu překladů z cizích jazyků do češtiny pouze za druhé desetiletí tohoto století, které se pohybují mírně pod 40 %.²⁸ Můžeme tedy opatrně konstatovat, že v tomto ohledu je situace alespoň na začátku nového tisíciletí v obou zemích podobná.

Přes polovinu všech překladů vydaných v Řecku v letech 2008 a 2011 tvořily překlady z angličtiny, procento překladů z češtiny bylo zanedbatelné.²⁹ Srovnáme-li tyto informace se závěry studie *Publishing Translations in Europe. Trends 1990–2005*,³⁰ pak v předchozím období byla napříč Evropou dominance angličtiny jakožto jazyka výchozích textů překládané literatury dokonce ještě větší. Čeština patřila podle této studie na 14–18 příčku v žebříčku nepřekládanějších jazyků. (Novořečtina se řadila hned na sousední nižší příčky.)³¹

²⁷ ΜΠΑΝΟΥ, Χ. Str. 196.

²⁸ „VNP [Výkaz o neperiodických publikacích] za rok 2019 vykazuje, že z cizích jazyků bylo přeloženo 39 % všech zpracovaných titulů. Poměr překladů vůči původní literatuře je víceméně stabilní...“ AVA et al.: *Zpráva o českém knižním trhu 2019/2020* [online]. SČKN, 2020. [Cit. 16. 4. 2022.] ISBN 978-80-907020-2-8. Dostupné z: www.sckn.cz/zpravy-o-ceskem-kniznim-trhu. Str. 5.

²⁹ ΚΑΜΠΟΥΡΟΠΟΥΛΟΣ, Σ. et al.: *Βιβλιοπαραγωγή στην Ελλάδα 2008* [online]. EKEBI, 2009. Str. 5. ΚΑΒΟΥΡΟΠΟΥΛΟΣ, Σ. et al. Str. 4.

³⁰ BUDAPEST OBSERVATORY: *Publishing Translations in Europe. Trends 1990–2005*. Str. 8.

³¹ BUDAPEST OBSERVATORY: *Publishing Translations in Europe. Trends 1990–2005*. Str. 11–12.

2. Rozsah bibliografie

Při sestavování bibliografie jsme museli určit její záběr, především co do způsobu vydání překladů a jejich žánru a také jazyka originálu. Systematicky jsme zpracovali období do konce roku 2021.³² Práci jsme omezili na knižní vydání (ale zkoumali jsme i několik periodik).³³ Hraničním případem jsou do bibliografie zahrnuté samostatné otisky časopisecky vydaných překladů z dílny Karolose Tsizeka, které mají formu malých sešitů.³⁴ (O jeho velikém významu pro zprostředkování české poezie řeckým čtenářům píšeme v kap. 6.2.1.) Bylo naší snahou dohledat u každého překladu všechna existující vydání, naopak jsme se nezaměřovali na zmapování dotisků. (To nepovažujeme za nezbytné, tím spíš, že knihovny jimi zpravidla nedisponují. Vzhledem ke skutečnosti, že naprostá většina vydání neobsahuje údaje o nákladu, by jejich přehled nebyl tolik přínosný.) U děl Milana Kundery a Franze Kafky jsme narazili na problém, jak rozlišit mezi novými vydáními a dotisky.³⁵

³² V bibliografii zahrnujeme i jedno dílo vydané v roce 2022: HAŠEK, J.: *Ένας χαφιές στην ταβέρνα και άλλα διηγήματα*. Překl. Χριστίνα Κοροντζή. Σελίδες, 2022.

³³ Studium periodik je náročnější, protože vyžaduje pročitání obsahů jednotlivých čísel. Řada řeckých literárních periodik dnes vychází v digitální podobě a řada tištěných periodik je dnes již také dostupná online, nicméně odkazy nejsou centralizovány a je třeba je dohledat. Počet digitalizovaných periodik stále roste, například Řecká národní knihovna disponuje moderní technikou pro digitalizaci s optickým rozpoznáváním znaků.

V rámci práce jsme pročetli obsahy všech čísel periodika *Επιθεώρηση τέχνης* a pomocí vyhledávání hesla „τσέχ“ prošli periodikum *Ο Αναγνώστης*. Také jsme nahlédli dostupná čísla *Αθήνα-Πράγα. Δελτίο ελληνοσεχολοβάρικου σύνδεσμου* (Atény-Praha. Zpravodaj řecko-českého spolku).

Επιθεώρηση τέχνης. Αθήνα: Νίκος Σιαπκίδης, 1954–1967. [Cit. 3. 6. 2022] Dříve dostupné z: www.askiweb.eu/index.php/el/71-2015-09-25-11-37-32/anakoinoiseis/234-2015-09-17-09-57-18. (Odkaz v době psaní práce přestal fungovat.)

Ο Αναγνώστης [online]. ©Ο Αναγνώστης, 2022. [Cit. 5. 6. 2022.] Dostupné z: www.oanagnostis.gr.

Αθήνα-Πράγα. Δελτίο ελληνοσεχολοβάρικου σύνδεσμου. Αθήνα: Ελληνοσεχολοβάρικος σύνδεσμος, únor, březen, květen a červenec 1963, č. 12, březen a č. 13, květen 1966 a č. 14, leden 1967.

Další digitalizované literární časopisy jsou k dispozici například zde:

Αρχείο λογοτεχνικών περιοδικών. *Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού* [online]. ©2021. [Cit. 20. 4. 2022.] Dostupné z: hfc-worldwide.org/athens/e-library/εκεβι-περιοδικα. (Odkaz v době psaní práce přestal fungovat.)

Περιοδικά λόγου και τέχνης. *Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας* [online]. ©2017–2020. [Cit. 20. 4. 2022.] Dostupné z: www.greek-language.gr/periodika

³⁴ BEZRUC, P.: *Τραγούδια της Σιλεσίας*. Překl. Κάρολος Τσίζεκ, Γιώργος Ιωάννου. Αθήνα: Διαγώνιος, 1959, č. 2.

ČAPEK, K., ČAPEK, J.: *Από τη ζωή των εντόμων*. Překl. Κάρολος Τσίζεκ, Κυριαζής Χαρατσάρης. Θεσσαλονίκη: Διαγώνιος, 1962, č. 1.

HORA, J.: *Πέντε ποιήματα*. Překl. Κάρολος Τσίζεκ. Θεσσαλονίκη: Διαγώνιος, 1961, č. 1.

PEŠEK, D.: *Ακολουθώντας την συνταγή. Ποιήματα*. Překl. Κάρολος Τσίζεκ, Μαρία Καραγιάννη. Παιανία: Μπιλιέτο, leden–březen 2002, č. 32. ISSN 1106-6032.

SKÁCEL, J.: *Το σφάλμα των ροδακίνων*. Překl. Κάρολος Τσίζεκ. Παιανία: Μπιλιέτο, Τχ. 39, říjen–prosinec 2003. ISSN 1106-6032.

WOLKER, J.: *Οκτώ ποιήματα*. Překl. Κάρολος Τσίζεκ, Ντίνος Χριστιανόπουλος. Θεσσαλονίκη: Διαγώνιος, 1959, č. 1.

³⁵ Například vydání překladu románu *Nesnesitelná lehkost bytí* z roku 2014 je v impresu popsáno jakožto jeho třicáté třetí vydání (έκδοση). Ve vydání nového překladu téhož románu z roku 2016 se o starším překladu píše, že dosud vyšlo třicet tři jeho dotisků (ανατυπώσεις). Z toho vyvozujeme, že nakladatel přísně nedodržoval terminologii a přesně určit povahu jednotlivých vydání či dotisků bychom mohli pouze na základě jejich bližší analýzy.

KUNDERA, M.: *Η αβάσταχτη ελαφρότητα της ύπαρξης. Μυθιστόρημα*. Překl. Γιάννης Η. Χάρης. Αθήνα: Εστία, 2016. ISBN 978-960-05-1679-1.

KUNDERA, M.: *Η αβάσταχτη ελαφρότητα του είναι*. Překl. Κατερίνα Δασκαλάκη. Αθήνα: Εστία, 2014.

Kvůli obrovskému množství vydání a dotisků jsme zaznamenávali informace pouze o těch vydáních, u kterých se lišil nakladatel, překladatel, název či zařazení do edice. Také se nám u jeho děl častěji nepodařilo nahlédnout první vydání překladu, o těch míváme informace pouze ze sekundárních zdrojů, ale nahlédli jsme vydání novější.

Naším hlavním cílem bylo zmapovat překlady krásné literatury (prózy, poezie a dramatu). Ze dvou důvodů jsme však nakonec zahrnuli také literaturu faktu. Zprvce nebylo její dohledání nijak komplikované. Na některá díla jsme narazili při zadání jména autora, od něžž jsme již znali jiný, literární překlad (například Jan Kozák nebo Václav Havel), nebo překladatele, či při hledání podle tématu (Praha, Československo apod.). Zadruhé považujeme část těchto nálezů za velmi zajímavou, kvůli čemuž jsme také do práce zařadili kapitolu 6.4, věnovanou knihám s politickou tematikou. Právě politika totiž vzhledem k historickým událostem v obou zemích velmi ovlivnila výběr knih, které byly do řečtiny překládány, a to včetně krásné literatury. Skrze tento druh překladů jsme mohli čtenáři tyto okolnosti blíže představit. Naopak jsme se rozhodli vynechat dětské knihy, jejichž dohledání je složitější než u literatury pro dospělé³⁶ a nezahrnuli jsme ani slovníky³⁷ a turistické průvodce.³⁸

Rozhodli jsme se při výběru děl ke katalogizaci neřídít se přísně kritériem jazyka originálu, ačkoli to bývá v literární vědě řídicí.³⁹ Oporu pro náš přístup najdeme například ve Wellekové *Teorii literatury*, kde píše o přílišném důrazu na dělení literatury na jednotlivé národní literatury⁴⁰ a o potřebě psát dějiny národních literatur tak, aby to nebyly „pouze geografické či lingvistické kategorie“.⁴¹ Konkrétně jsme pro tento přístup měli několik důvodů. Zprvce jsme chtěli zahrnout všechny autory, které můžeme alespoň částečně považovat za české (příkladem je Milan Kundera). Namísto abychom u každého jejich díla určovali, do kterého jazyka je zařadit, představili jsme jejich tvorbu jako celek a proto jsme uvedli i díla, která nebyla napsána česky. Část děl zapsaných v naší bibliografii tak dokonce

³⁶ Důvodem je především to, že nám její autoři nejsou tolik známí, a to ani knihovníkům, jak naznačuje skutečnost, že při vyhledávání v knihovních katalozích pomocí etiket jsme neobjevili téměř žádné tituly dětské literatury. Naráželi jsme na ně především při náhodném vyhledávání pomocí českých křestních jmen.

³⁷ Většina dohledaných slovníků nebyla k dispozici v knihovně. Podle informací se mohlo z velké části jednat o různá vydání týchž slovníků, což jsme ovšem bez nahlédnutí nemohli s jistotou určit. Kromě skutečnosti, že slovníky nejsou přísně vzato překlady české literatury, tento žánr považujeme za téma se zvláštním významem pro obor novořeckých studií, jež by bylo vhodné zpracovat podrobněji, než bychom k tomu měli prostor v této práci.

³⁸ U cizojazyčných vydání průvodců zpravidla neexistuje český protějšek, proto je nepovažujeme za překlady české literatury.

³⁹ Například v *Lexikonu české literatury*, který nám sloužil jako jedna z hlavních autorit pro informace o českých spisovatelích, se k otázce vymezení národní české literatury píše: „tímto pojmem rozumíme dnes obvykle ... souhrn slovesných uměleckých děl psaných česky.“ FORST, V. (hl. ed.): *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 1, A–G*. Praha: Academia, 1985. Str. 10.

⁴⁰ „...though there are significant national differences between the workings out of these styles. On the whole, the importance of linguistic barriers was quite unduly magnified during the nineteenth century. This emphasis was due to the very close association between Romantic (mostly linguistic) nationalism and the rise of modern organized literary history.“ WELLEK, R., WARREN, A.: *Theory of Literature*. New York: Harcourt, Brace and Company, 1949. Str. 43.

⁴¹ Wellek uvádí celou řadu otázek vyvstávajících ve vztahu k pojmu národní literatury a uzavírá: „Only when we have reached decisions on these problems shall we be able to write histories of national literature which are not simply geographical or linguistic categories...“ WELLEK, R., WARREN, A. Str. 44.

nikdy v češtině nevyšla.⁴² Zadržujeme i autory, kteří česky nepsali vůbec, protože je považujeme za součást českého kulturního dědictví a jsou dle našeho názoru pevně spjati s českým prostředím. (Do této kategorie patří především Franz Kafka.⁴³) Naopak jsme z těchto autorů pominuli například Rainera Marii Rilkeho. Některé z jeho raných prací se sice pojí s českou kulturou,⁴⁴ ale považujeme ho spíše za autora světového.⁴⁵ K tomuto výběru nás motivovala i snaha, aby žádný autor „nezůstal opomenut“. (Platí to například pro dílo spisovatele Hermanna Ungara.⁴⁶) Zpracovali jsme tedy především ty autory, kteří by v jiných bibliografiích (například v bibliografii překladů z němčiny do řečtiny) mohli chybět. Protože o dílo Franze Kafky je i v tomto ohledu velký zájem – důkazem je například bibliografie překladů jeho děl do řečtiny, kterou v roce 1978 sestavil Lambros Mygdalis⁴⁷ – kladli jsme na překlady jeho knih menší důraz a při jejich zpracování jsme postupovali mírně odlišně než u ostatních překladů (k tomu více v kap. 4.2). Především jsme zkatologizovali pouze díla vydaná po roce 1978 (a díla bez známého data vydání). (Lambros Mygdalis sestavil rovněž analogickou bibliografii překladů R. M. Rilkeho.⁴⁸)

Brali jsme v potaz i takové výběry různých autorů, v nichž byl autorem alespoň jednoho z textů český spisovatel.⁴⁹ Pouze okrajově jsme se, kvůli jejich početnosti, zabývali antologiemi. Ve většině

⁴² Konkrétními příklady jsou autobiografie Dominiky Dery nebo Kunderovy romány *La Lenteur* (vydaný v roce 1995 francouzsky) a *L'Identité* (francouzsky 1997). Milan Kundera. *Databáze knih* [online]. ©2008–2022. [Cit. 26. 7. 2022.] Dostupné z: www.databazeknih.cz/vydane-knihy/milan-kundera-175.

⁴³ Kafka je Maxem Brodem pojímán jako čelní postava tzv. „Prager Kreis“. BROD, M.: *Der Prager Kreis*. Stuttgart: W. Kohlhammer, 1966. Str. 35.

⁴⁴ Například RILKE, R. M.: *Larenopfer. Prag in Gedichten*. Prag: Vitalis, 1997. ISBN 80-901370-7-5.

⁴⁵ Náš náhled potvrzuje Petr Kučera v článku „R. M. Rilke v česko-slovenských souvislostech“: „Rilka nelze přiřadit pouze k jedné národní literatuře – je autorem v pravém slova smyslu interkulturním.“ KUČERA, P.: „R. M. Rilke v česko-slovenských souvislostech.“ *Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity* [online]. *Řada literárněvědné slavistiky*, 2006, roč. 55, č. X9, str. 109–124. [Cit. 19. 4. 2022.] ISSN 1212-1509. Dostupné z: digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/102916. Str. 109.

⁴⁶ Ungar, k němuž se hlásí jeho rodné město Boskovice, je přezdíván „moravský Kafka“. Max Brod jej zmiňuje jako představitele tzv. „širšího pražského kruhu“.

Židovská čtvrť v Boskovicích. *Jižní Morava* [online]. ©Centrála cestovního ruchu – Jižní Morava, 2019–2021. [Cit. 19. 4. 2022.] Dostupné z: www.jizni-morava.cz/cz/zazitky/o70450-zidovska-ctvrt-v-boskovicich. BROD, M. Str. 198.

⁴⁷ V samostatném vydání čítá bibliografie 70 záznamů o vydaných překladech Kafkových děl (a to i časopisecky). ΜΥΓΔΑΛΗΣ, Λ.: *Ελληνική βιβλιογραφία. Φράντς Κάφκα (1931–1978)*. Θεσσαλονίκη: Διαγώνιος, 1979.

Bibliografie je dostupná také v digitalizovaném časopise Διαγώνιος, kde vyšla ve dvou částech. V této podobě čítá dokonce 75 záznamů (překvapivě tedy více) o vydaných překladech Kafkových děl (a to i časopisecky). ΜΥΓΔΑΛΗΣ, Λ.: „Ελληνική βιβλιογραφία Φραντς Κάφκα (1936–1975).“ Διαγώνιος, květen–srpen 1975, č. 11, str. 154–164. a ΜΥΓΔΑΛΗΣ, Λ.: „Συμπληρώματα στις Ελληνικές βιβλιογραφίες του Κάφκα, του Μαν και του Ρίλκε.“ Διαγώνιος, září–prosinec 1976, č. 15, str. 276–282.

⁴⁸ V samostatném vydání čítá bibliografie 168 záznamů o vydaných překladech Kafkových děl (a to i časopisecky). ΜΥΓΔΑΛΗΣ, Λ.: *Ελληνική βιβλιογραφία. Ράινερ Μαρία Ρίλκε (1928–1977)*. Θεσσαλονίκη: Διαγώνιος, 1978.

I tato bibliografie je dostupná v digitalizovaném časopise Διαγώνιος, kde vyšla ve dvou částech. V této podobě čítá 158 záznamů. ΜΥΓΔΑΛΗΣ, Λ.: „Ελληνική βιβλιογραφία Ράινερ Μαρία Ρίλκε (1928–1975).“ Διαγώνιος, leden–duben 1975, č. 13, str. 49–78. a ΜΥΓΔΑΛΗΣ, Λ.: „Συμπληρώματα στις Ελληνικές βιβλιογραφίες του Κάφκα, του Μαν και του Ρίλκε.“ Διαγώνιος, září–prosinec 1976, č. 15, str. 286–289.

⁴⁹ Například v obsáhlé básnické antologii Sotirise Jyftakise najdeme jednu báseň od Jaroslava Seiferta. *Μικρή Ανθολογία Ευρωπαϊκής Ποίησης. Μέρος τρίτο (1900–1968)*. Αθήνα: Λεξίτυπον, [2008]. ISBN 978-960-98098-8-7. Str. 15.

případů totiž nebylo možné dohledat ani odhadnout jejich obsah bez nahlédnutí exempláře.⁵⁰ (Řadu antologií zahrnutých v našem seznamu se nám podařilo dohledat v katalogu Aristotelovy univerzity v Soluni, který umožňoval vyhledávání podle jmen autorů zahrnutých textů.⁵¹)

⁵⁰ Prošli jsme pouze antologie uvedené v druhém díle Bibliografie řeckých překladů cizí literatury Konstantinose Kasinise, které překlady českých děl neobsahují. ΚΑΣΙΝΗΣ, Γ. Κ.: *Βιβλιογραφία των ελληνικών μεταφράσεων της ξένης λογοτεχνίας. ΙΘ΄–Κ΄ αι. Αυτοτελείς εκδόσεις. Δεύτερος τόμος (1901–1950)*. Αθήνα: Σύλλογος προς διάδοσιν Ωφελίμων Βιβλίων, 2013. ISBN 978-960-8351-67-7.

⁵¹ Například Raftisovu sbírku poetických překladů, která obsahuje jednu báseň Miroslava Holuba: ΡΑΦΤΗΣ, Α.: *Η εργασία στην ποίηση. Ποιήματα και τραγούδια για τη δουλειά σε ελληνική μετάφραση*. Αθήνα: Πολύτυπο, 1984.

3. Zdroje použité k sestavení bibliografie

3.1 Existující seznamy překladů mezi češtinou a řečtinou

Před vznikem této bibliografie existovaly již přinejmenším dva různé seznamy překladů z češtiny do řečtiny od různých autorů. Martin Surovčák sestavil a v časopise *Kalimera* Řecké obce Praha zveřejnil seznam o padesáti čtyřech záznamech, s nejnovějšími vydáními z roku 2019.⁵² Ředitelka Českého centra Athény Lucie Kuligová pro potřeby této instituce sestavila seznam⁵³ vycházející jednak z databáze *Biblionet*⁵⁴ (popsané níže v 3.2), jednak z dalšího vyhledávání na internetu i z komunikace s nakladateli.⁵⁵ Obsah obou seznamů se z velké části shodoval se seznamem, který jsme vytvořili během dřívějšího studia v rámci seminární práce⁵⁶ mapující literární překlady z češtiny do řečtiny po roce 2000. Hlavním pramenem této práce byla již zmíněná databáze *Biblionet* a počet nalezených překladů čtyřicet (soustředili jsme se ovšem pouze na knihy psané původně česky). Seznam překladů opačným směrem, tedy z řečtiny do českého jazyka, sestavila a v internetovém literárním časopise *iLiteratura* zveřejnila Rita I. Kindlerová.⁵⁷ Celkem sepsala padesát pět položek, nejnovější zapsané vydání je z roku 2009. Podrobnější bibliografii sestavila Pavlína Šípová, její práce obsahuje údaje o sto dvaceti čtyřech vydaných překladech řecké krásné literatury do češtiny do roku 2021.⁵⁸ Tyto prameny nám umožnili vytvořit si předběžnou představu o možných výsledcích hledání a postupu.

3.2 Online informační zdroje

První fáze naší práce probíhala v podobě internetového hledání, které zahrnovalo kromě knižních databází také katalogy knihoven a webové stránky knihkupectví a nakladatelství. Nejspolehlivějším zdrojem informací o řeckých knihách vydaných zhruba v posledním čtvrtstoletí je dle našich zkušeností databáze *Biblionet*. Byla založena roku 1998 a spravovalo ji nejprve Národní centrum knihy a po jeho rozpuštění Řecká kulturní nadace.⁵⁹ Obsahuje základní bibliografické údaje a umožňuje vyhledávání podle jazyka originálu. Nabízí také tematické vyhledávání, a to i podle

⁵² SUROVČÁK, M.: „Τσέχικη λογοτεχνία μεταφρασμένη στα ελληνικά.“ *Καλημέρα* [online]. č. 6, 2020, str. 26–27. [Cit. 21. 4. 2022.] Dostupné z: www.ropraha.eu/index.php?section=kalimera.

⁵³ Seznam byl dřív dostupný na webových stránkách centra, ke konci roku 2021 byl však nahrazen naším úplnějším seznamem. (Ten byl následně několikrát aktualizován.) Seznam je k nalezení v sekci Λογοτεχνία řecké verze webových stránek Českého centra Athény. Λογοτεχνία. České centrum Athény [online]. www.athens.czechcentre.cz/el/literatura. (Stránku je nutno nalézt přes vyhledávač, odkaz nefunguje.)

⁵⁴ *Biblionet* [online]. Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού, 2020. [Cit. 20. 4. 2022.] Dostupné z: www.biblionet.gr.

⁵⁵ Rozhovor s Ing. Lucií Kuligovou, ředitelkou Českého centra Athény. Květen 2021, Řecko.

⁵⁶ RÁKOSNÍKOVÁ, M.: *Βιβλιογραφία ελληνικών μεταφράσεων τσεχικής λογοτεχνίας μετά το 2000* [online]. Θεσσαλονίκη, 2019. Seminární práce. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Vedoucí práce Λάμπρος Βαρελάς. [Cit. 20. 4. 2022.] Dostupné z: urls.ff.cuni.cz/cs/knihovna/oddeleni-novorecfil.

⁵⁷ KINDLEROVÁ, R. I.: „Novořecká literatura vydaná v češtině.“ *iLiteratura* [online]. 24. 11. 2009. [Cit. 20. 4. 2022.] Dostupné z: www.iliteratura.cz/Clanek/14677/novorecka-literatura-vydana-v-cestine.

⁵⁸ ŠÍPOVÁ, P.: „České překlady novořecké literatury (1864–2021).“ *iLiteratura* [online]. 23. 11. 2021. [Cit. 21. 4. 2022.] Dostupné z: www.iliteratura.cz/Clanek/44957/ceske-preklady-novorecke-literatury-18642021.

⁵⁹ Ιστορικό. *Biblionet* [online]. ©Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού, 2020. [Cit. 20. 4. 2022.] Dostupné z: biblionet.gr/about.

kategorie Česká literatura (Τσεχική λογοτεχνία), do níž je nicméně zařazen pouze zlomek katalogizovaných knih patřících k české literatuře.

Již zmíněný Index Translationum je databáze organizace UNESCO založená v roce 1932. Záznamy o překladech nejprve zveřejňovala v tištěné podobě, v digitální podobě obsahuje záznamy o překladech vydaných v členských zemích organizace mezi lety 1979 a 2009.^{60 61} Výhodou databáze je možnost vyhledávat podle jazyka originálu a jazyka dokumentu atd. Podle studie *Publishing Translations in Europe. Trends 1990–2005* by to měl být „nejúplnější zdroj informací o překladech na světě“,⁶² my ho ovšem považujeme za velmi nedostatečný, protože vykazuje pouze třicet dva digitálních záznamů o překladech z češtiny do řečtiny, což je méně než polovina námi dohledaných překladů za mapované období. Pro sestavení bibliografie jsme jej tedy nepoužili. Neosvědčila se nám ani databáze České literární bibliografie.⁶³ Dle našeho hledání obsahuje pouze pět překladů z češtiny do řečtiny.

Jako velmi užitečná se ukázala databáze knihkupectví Politia.⁶⁴ Nalezli jsme zde údaje o knihách, které jsme v jiných pramenech nenašli.⁶⁵ Pro lepší orientaci nám bylo užitečné také vyhledávání na internetových stránkách několika antikvariátů: Paleovivliothiki tis Thessalonikis,⁶⁶ Exlibris,⁶⁷ Vivliopazaro,⁶⁸ Bibliopolio⁶⁹ a Pixelbooks.⁷⁰ Díky vstřícnému přístupu pracovníků jsme pak v některých kamenných prodejnách nahlédli knihy, které nebyly k dispozici v knihovnách. (Další podobné zdroje uvádíme v úvodu bibliografie.)

3.3 Knihovny

Naprostou většinu knih jsme nahlédli v knihovnách, a to především v Řecké národní knihovně (Εθνική βιβλιοθήκη της Ελλάδος, dále ŘNK). Dále jsme pracovali v řecké Knihovně parlamentu, včetně jejích součástí,⁷¹ v knihovně aténského Goethe-Institutu a v knihovně Archivu současné společenské historie (ΑΣΚΙ). Kromě aténských knihoven jsme využili také fondy Soluňské městské knihovny

⁶⁰ *Index Translationum* [online].

⁶¹ Dle stránky o posledních aktualizacích databáze jsou pro Řecko zatím dostupné jen údaje do roku 2008. Přesto jsou již dnes v databázi dohledatelná některá vydání z roku 2009.

Contributions from countries. *Index Translationum* [online]. [Cit. 21. 4. 2022.] Dostupné z: www.unesco.org/xtrans/bscontrib.aspx.

⁶² BUDAPEST OBSERVATORY: *Publishing Translations in Europe. Trends 1990–2005*. Str. 4.

⁶³ Česká literatura v překladu. *Česká literární bibliografie* [online]. Ústav pro českou literaturu Akademie věd České republiky, v. v. i., 1947–2022. [Cit. 26. 4. 2022.] Dostupné z: clb.ucl.cas.cz/database/ceska-literatura-v-prekladu.

⁶⁴ *Βιβλιοπωλείο Πολιτεία* [online]. [Cit. 21. 4. 2022.] Dostupné z: www.politeianet.gr.

⁶⁵ Například jsme zde objevili nové vydání knihy Radovana Richty: RICHTA, R.: *Ο πολιτισμός στο σταυροδρόμι*. Αθήνα: Κέδρος, 2008. ISBN 978-960-04-3857-4.

⁶⁶ Παλαιοβιβλιοθήκη της Θεσσαλονίκης [online]. Dostupné z: www.facebook.com/palaiovivliothiki.

⁶⁷ Exlibris [online]. Dostupné z: www.exlibris-oldbooks.gr.

⁶⁸ Βιβλιοπάζαρο [online]. Dostupné z: www.vivliopazaro.gr.

⁶⁹ Bibliopolio [online]. Dostupné z: www.bibliopolio.gr.

⁷⁰ Πίξελbooks [online]. Dostupné z: www.pixelbooks.gr.

⁷¹ Pod Knihovnu parlamentu spadají také Městská knihovna Lenorman (Βιβλιοθήκη Πόλης Λένορμαν) a Benakisova knihovna (Μπενάκειος Βιβλιοθήκη).

a Duchovního centra Vafopulosových v Soluni. Z univerzitních knihoven jsme navštívili Knihovnu filosofické fakulty Národní a Kapodistriasovy univerzity v Aténách a na Aristotelově univerzitě v Soluni Ústřední knihovnu a Knihovnu Oddělení středověké řečtiny a novořečtiny. V Česku jsme využili jednak knihovnu Ústavu řeckých a latinských studií Univerzity Karlovy,⁷² jednak katalog a fondy Národní knihovny ČR (dále také NK ČR). V knihovně Ústavu pro českou literaturu jsme dohledávali české předlohy překladů. Jak jsme se přesvědčili, fondy řeckých knihoven bývají dosti neúplné. Dokazuje to již počet míst, která jsme museli při našem bádání navštívit, abychom získali úplnější seznam překladů. Vezmeme-li z naší bibliografie v potaz pouze různé překlady (bez ohledu na různá vydání) krásné literatury – vyjma děl Franze Kafky – pak ŘNK disponuje jen necelými třemi čtvrtinami těchto překladů.⁷³ Problém občas představovala i skutečnost, že povinný výtisk odevzdaný nakladateli bývá často špatně vytištěný, například v něm chybějí strany.⁷⁴ Pro naše zkoumání byly nicméně důležité i samotné záznamy v knihovních katalozích, protože obsahovaly například informace o datech vydání, které v samotných vydáních chyběly.

Od roku 1829 platil v Řecku první zákon o povinných výtiscích pro veřejné knihovny,⁷⁵ v roce 1832 byla založena Řecká národní knihovna se sídlem v sirotčinci na ostrově Ejina.⁷⁶ O dva roky později vznikl první zákon příkazující nakladatelům odevzdat povinné výtisky pro tuto novou instituci.⁷⁷ Zákon však byl hrubě porušován, takže například ve třicátých letech devatenáctého století nepřibyla do knihovny ani čtvrtina řecké produkce knih vzniklé za dané období.⁷⁸ Ještě v sedmdesátých a osmdesátých letech si autoři národních bibliografií stěžují na nedostatky zákonodárství v této oblasti a jeho uplatňování.⁷⁹ Po většinu historie se instituce potýkala také s nedostatečným skladovacím prostorem. Stěhovala se postupně z Ejiny do kostelíka Bohorodičky Gorgoepikoos (Παναγία η Γοργοεπίκοος), poté do první budovy aténské univerzity a následně do Vallianosova paláce (Βαλλιάκειο

⁷² Knihovna Ústavu řeckých a latinských studií disponuje nanejvýš dvacítkou překladů z češtiny do řečtiny a pouze jeden z nich nebyl k dispozici v ŘNK: ČAPEK, K.: *Μύθοι. Άγιος Νικόλαος Κρήτης: Πολυχρονάκι*, 2004.

⁷³ Ze 153 různých překladů krásné literatury, které jsme zatalogizovali, je jich v NŘK dostupných 111.

⁷⁴ Je vyronidající, že chybějící strany jsme našli například ve výtisku Kasinisovy bibliografie. Právě Kasinis přitom v úvodu k bibliografii na námi zmiňované neduhy řeckých knihovních fondů sám naráží: „Αρκετές φορές υπάρχει ένδειξη στους καταλόγους των εθνικών βιβλιοθηκών για την ύπαρξη δυο αντιτύπων μιας έκδοσης μεταφρασμένου έργου, αλλά σήμερα δεν ευρίσκεται κανένα διαθέσιμο στην έρευνα. Δεύτερη περίπτωση· διεπίστωσα ότι ολίγοι (ευτυχώς) εκδότες κατέθεταν κακέκτυπα αντίτυπα στις εθνικές βιβλιοθήκες...“ ΚΑΣΙΝΗΣ, Γ. Κ.: *Βιβλιογραφία των ελληνικών μεταφράσεων της ξένης λογοτεχνίας. ΙΘ'–Κ' αι.* Str. 1'.

⁷⁵ ΚΡΕΜΜΥΔΑΣ, Β., ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ, Τ., ΣΤΑΙΚΟΣ, Κ.: *Θήσαυροι της Εθνικής Βιβλιοθήκης*. Αθήνα: Εθνική Βιβλιοθήκη Αθήνας, 1999. ISBN 960-7060-15-6. Str. κδ'.

⁷⁶ Tamtéž. Str. κε'.

⁷⁷ Tamtéž. Str. λα'–λβ'.

⁷⁸ Tamtéž. Str. λα'.

⁷⁹ Autor Řecké bibliografie 1976 píše v úvodu: „...η ψήφιση δηλαδή και εφαρμογή «του αναμενομένου νέου νόμου περί υποχρεωτικής καταθέσης βιβλίων στην Εθνική Βιβλιοθήκη» δεν πραγματοποιήθηκε ακόμα.“ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ: *Ελληνική βιβλιογραφία 1976. Τόμος Α'.* Αθήνα: Βιβλιογραφική εταιρία της Ελλάδος, 1977. Str. ζ'.

A autor předmluvy řecké bibliografie pokrývající celé období let 1983–1985 si stěžuje: „Η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος βρίσκεται στο έλεος της αδιαφορίας του κράτους και δεν μπορεί να συγκεντρώσει – λόγω απροθυμίας και παλαιότητας της νομοθεσίας – το σύνολο, όπως θα έπρεπε, της εθνικής παραγωγής σε έντυπα.“ ΝΤΕΛΟΠΟΥΛΟΣ. [Nestránk.]

Μέγαρο).⁸⁰ Tam dodnes sídlí oddělení periodik, v roce 2018 se však hlavní část knihovny přesunula do nově postavené budovy Kulturního centra nadace Stavrose Niarchose (Κέντρο πολιτισμού Ίδρυμα Στάυρος Νιάρχος).⁸¹ V dnešní době čítají její fondy mírně přes půl milionu knižních jednotek.⁸² Národní knihovna ČR, pro srovnání, disponuje sedmi a půl miliony jednotek.⁸³

3.4 Bibliografie

Existující řecké roční bibliografie mapující soudobou knižní produkci, jsou v řecké historii spíše výjimkou. Potvrzuje to také Konstantinos Kasinis v předmluvě k Bibliografii řeckých překladů cizí literatury, kde vyjmenovává celou řadu různých zdrojů, které musel využít k jejímu sestavení.⁸⁴ Několik ročních bibliografií vydala Řecká národní knihovna v devadesátých letech devatenáctého století a další pak vydala od přelomu osmdesátých a devadesátých let minulého století.⁸⁵ V sedmdesátých letech se předtím této práce ujala Bibliografická společnost Řecka⁸⁶ a následně Celořecký svaz nakladatelů knihkupců.⁸⁷ V úvodech k těmto posledně jmenovaným svazkům, které jsme nahlédli, si autoři typicky stěžují na malou vybavenost řeckých knihoven znemožňující bibliografickou práci, neexistenci bibliografických středisek atd.⁸⁸ Sami jsme museli konstatovat, že i tyto bibliografie trpí nedostatky⁸⁹

⁸⁰ ΚΡΕΜΜΥΔΑΣ, Β., ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ, Τ., ΣΤΑΙΚΟΣ, Κ. Str. λε', λς' a μ'.

⁸¹ „Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος.“ *Κέντρο πολιτισμού Ίδρυμα Στάυρος Νιάρχος* [online]. © Stavros Niarchos Foundation Cultural Center. [Cit. 22. 4. 2022.] Dostupné z: www.snfcc.org/ethniki-vivliothiki-tis-ellados.

⁸² Jak uvádí předseda dozorčí rady Národní knihovny Řecka Stavros Zumbulakis: „Η ΕΒΕ, σε ένα κράτος που ιδρύθηκε το 1827, έχει 613.000 εγγραφές.“ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ, Μ.: „Σταύρος Ζουμπουλάκης στην «Κ»: Δεν έχουμε Εθνική Βιβλιοθήκη...“ *Καθημερινή* [online]. Καθημερινές εκδόσεις μονοπρόσωπη Α.Ε. ©2014–2022. 22. 12. 2020. [Cit. 17. 6. 2022.] Dostupné z: www.kathimerini.gr/opinion/geyma-me-thn-k/561201610/stayros-zoymproulakis-stin-k-den-echoyme-ethniki-vivliothiki.

⁸³ ΚΟΪΑΝΟΒÁ, Μ. (ed.): *Ύγροční zpráva 2021* [online]. Praha: Národní knihovna České republiky, 2022. [Cit. 17. 6. 2022.] ISBN 1804-8625. Dostupné z: text.nkp.cz/o-knihovne/zakladni-informace/vyrocní-zpravy. Str. 52.

⁸⁴ A potíže s existujícími bibliografiemi shrnuje následovně: „Αντίθετα με τον 19^ο αιώνα, κατά την περίοδο 1901–1950 έχουμε έλλειψη ολοκληρωμένων συμβολών, οι δε διαθέσιμες είναι αποσπασματικές και άνισες.“ ΚΑΣΙΝΗΣ, Γ. Κ.: *Βιβλιογραφία των ελληνικών μεταφράσεων της ξένης λογοτεχνίας. ΙΘ'–Κ' αι.* Str. ι'.

⁸⁵ ΚΡΕΜΜΥΔΑΣ, Β., ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ, Τ., ΣΤΑΙΚΟΣ, Κ. Str. μδ'.

⁸⁶ Nahlédli jsme následující:

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ: *Ελληνική βιβλιογραφία 1972*. Αθήνα: Βιβλιογραφική εταιρία της Ελλάδος, 1975.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ: *Ελληνική βιβλιογραφία 1973*. Αθήνα: Βιβλιογραφική εταιρία της Ελλάδος, 1976.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ: *Ελληνική βιβλιογραφία 1976*.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ: *Ελληνική βιβλιογραφία 1977*. Αθήνα: Βιβλιογραφική εταιρία της Ελλάδος, 1979.

⁸⁷ Víme pouze o existenci jedné bibliografie: ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΚΔΟΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΩΝ: *Ελληνική βιβλιογραφία. Θεματική Παρουσίαση βιβλίων που εκδόθηκαν από 1/7/83–30/6/85*.

⁸⁸ „Η Ελλάδα μεσοúντος του 1985 παραμένει μόνη χώρα αυτή χωρίς εθνική βιβλιογραφία, χωρίς κέντρο βιβλιογραφικό, χωρίς κέντρο τεκμηρίωσης που να φροντίζει την εκπόνησή της. Δεν συμμετέχει εξαιτίας αυτών των ελλείψεων και παραλείψεων σε διεθνείς συνεργασίες και προγράμματα ανταλλαγής πληροφοριών στην περιοχή των εκδόσεων και δημοσιευμάτων. (...) Η ιστορία της ελληνικής εθνικής βιβλιογραφίας χαρακτηρίζεται από ατυχείς παροδικές ερασιτεχνικές προσπάθειες.“ ΝΤΕΛΟΠΟΥΛΟΣ. [Nestránk.]

⁸⁹ *Ελληνική βιβλιογραφία. Θεματική Παρουσίαση βιβλίων που εκδόθηκαν από 1/7/83–30/6/85* například neobsahuje tato vydání: KUNDERA, Μ.: *Η ζωή είναι αλλού*. Οδυσσεάς, 1984. a KUNDERA, Μ.: *Το θαλς του αποχαιρετισμού*. Οδυσσεάς, 1984.

a nenašli jsme v nich ani záznamy o žádných překladech, které by v našem seznamu chyběly. Použili jsme je pouze pro ověření výsledků bádání.

Již jsme zmínili Bibliografii řeckých překladů cizí literatury, kterou jsme rovněž konzultovali. Tvoří ji dva díly, první zpracovává devatenácté století,⁹⁰ druhý díl pak první polovinu dvacátého století.⁹¹ Podle této bibliografie byl vůbec nejstarším překladem z češtiny do řečtiny v roce 1935 vydaný překlad *Osudů dobrého vojáka Švejka* od překladatele Christose Anjelopulose.⁹² Podle našeho zkoumání však již v roce 1920 vyšel překlad *Příhod Václava Vratislava, svobodného pána z Mitrovic*,⁹³ který není v Kasinisově bibliografii vůbec uveden. Jinak se však výsledky našeho bádání s Kasinisovými shodují, protože jsme žádné další překlady krásné literatury vydané v první polovině dvacátého století neobjevili.

Použili jsme také bibliografie české. Co se týče knih o událostech roku 1968 v Československu, konzultovali jsme tematickou bibliografii Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR.⁹⁴ Ta však obsahuje jediný řecký titul. Dále je na internetu také k dispozici rozsáhlá bibliografie Haškových děl a jejich překladů do různých jazyků.⁹⁵ Přesvědčili jsme se o jejich nedostatcích v oblasti řeckých překladů, přesto nám při dohledání některých z nich byla užitečná.

3.5 Další zdroje

Důležitým dalším zdrojem byly především rozhovory a korespondence s různými osobami. Mezi ně patří nakladatelé Sotiris Metevelis z nakladatelství Estia (Εστία) a Emilios Kaliakatsos ze Stigmi (Στιγμή), překladatelé Věra Klontza-Jaklová, Kostas Tsivos a Soňa Stamu-Dorňáková či příbuzní překladatele Karolose Tsizeka, Isidoros a Manos Tsizekovi, redaktor Aljaž Koprivnikar, autoři Kateřina Rudčenková, Miloš Doležal a Alena Mornštajnová a vdova po básníku Daliboru Peškovi Vlastimila Pešková, autoři bibliografií Claudio Poeta a Štěpán Kosík, badatelé Kateřina Bočková Loudová a Hasan Zahirović a další osoby spojené působící v oblasti překladů z češtiny do řečtiny, mezi nimi především ředitelka Českého centra Athény Lucie Kuligová.

⁹⁰ ΚΑΣΙΝΗΣ, Γ. Κ.: *Βιβλιογραφία των ελληνικών μεταφράσεων της ξένης λογοτεχνίας. 10' αι. Αυτοτελείς εκδόσεις. Πρώτος τόμος (1801–1901)*. Αθήνα: Σύλλογος πρὸς διάδοσιν Ὠφελίμων Βιβλίων, 2006. ISBN 978-960- 8351-21-9.

⁹¹ ΚΑΣΙΝΗΣ, Γ. Κ.: *Βιβλιογραφία των ελληνικών μεταφράσεων της ξένης λογοτεχνίας. 10'–Κ' αι.*

⁹² ΚΑΣΙΝΗΣ, Γ. Κ.: *Βιβλιογραφία των ελληνικών μεταφράσεων της ξένης λογοτεχνίας. 10'–Κ' αι.* Str. ιη'. Záznam je v bibliografii uveden pod číslem 1430 (str. 285).

⁹³ MITROVIC, V. V. z: *Η Κωνσταντινούπολις κατά τον 16ον αιώνα (1591–1596)*. Παπαπαύλος & Σια, 1920.

⁹⁴ BŘEŇOVÁ, Věra, ROHLÍKOVÁ, Slavěna, HOPPE, Jiří: *Pražské jaro '68. Bibliografie*. Praha: Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, 2013. ISBN 978-80-7285-170-6.

⁹⁵ *Jaroslav Hašek (1883–1923). Bibliografie* [online]. [Cit. 22. 4. 2022.] Dostupné z: comenius-bibl.wz.cz/Hasek.html.

4. Metoda sestavení bibliografie

4.1 Hledání v katalogích a databázích

V katalogích jsme hledali několika způsoby, každý katalog měl specifické parametry a umožnil jiný způsob vyhledávání. Z pramenů, které jsme použili, pouze databáze Biblionet a katalog Národní knihovny ČR umožňují vyhledávat podle jazyka originálu. V Řecké národní knihovně nám seznam knih dohledaných podle jazyka originálu poskytl pracovník knihovny. Dále jsme v několika případech využili rozřazení do tematických kategorií a hledali kategorie jako „Československo“, „Česko“, „Praha“ („Τσεχοσλοβακία“, „Τσεχία“, „Πράγα“) apod. Nebylo-li to možné, zadávali jsme tato hesla do knihovního vyhledávače přímo nebo jsme je zadali jakožto téma či klíčové slovo či obsah díla, v závislosti na možnostech každého katalogu. Výsledky vyhledávání nás bohužel ujistily o nedostatečném zpracování katalogizovaných děl.⁹⁶

V druhém kroku jsme vyhledávali podle jmen autorů již nalezených knih a posléze podle jejich překladatelů. (Tímto způsobem jsme objevili asi padesátku překladů.) Zkusili jsme i vyhledávání podle jmen konkrétních osobností, jako jsou čeští prezidenti, velvyslanci, učitelé novořečtiny, byzantologové a nejslavnější skladatelé, ale tato metoda nebyla úspěšná. Plodným se naopak ukázalo vyhledávání českých křestních jmen, při kterém jsme narazili na některé těžko dohledatelné tituly.⁹⁷ Tuto dost náhodnou metodu jsme se však vzhledem k její velké časové náročnosti nepokusili zcela vytěžit, ačkoli by jistě vedla k objevu dalších překladů.⁹⁸ Seznam vyhledaných jmen a hesel nabízíme v příloze (P4). O konkrétních titulech jsme se dozvěděli také ze seznamů knižní produkce nakladatelství a bibliografií autorů uvedených v některých vydáních.

4.2 Nahlédnuté exempláře

U všech dohledaných překladů jsme se snažili nahlédnout alespoň jeden exemplář. Nahlédnout exemplář každého vydání však nebylo možné vzhledem k tomu, že byly umístěny v knihovnách a obchodech v různých řeckých městech a náš pobyt v Řecku byl časově omezený. Záznamy, u nichž jsme neměli možnost nahlédnout exemplář, jsou v bibliografii vždy označené křížkem x. V několika případech nám byly zaslány kopie obalů a tiráží ochotnými knihovníky, ale nemohli jsme nahlédnout knihu jako celek. Takové případy jsme ovšem považovali za „nahlédnuté“. Naším cílem nebylo zmapovat, zda jsou exempláře týchž vydání dostupné i na dalších místech, zpravidla jsme nahlédli jen

⁹⁶ Například seznam děl podle jazyka originálu poskytnutý pracovníkem Řecké národní knihovny obsahoval 61 děl. My jsme přitom v této knihovně našli přes 110 děl. I když odečteme překlady děl, jejichž originál není v češtině, stále je tu zjevná nedostatečnost katalogizace.

⁹⁷ Například knihu *Τα Φαντάσματα του Γκόγια* Miloše Formana jsme objevili pomocí hesla „Milos“. FORMAN, Miloš, CARRIÈRE, Jean-Claude: *Τα Φαντάσματα του Γκόγια*. Překl. Άγγελος Φιλιππίτσος. Αθήνα: Α. Α. Λιβάνης, 2007. ISBN 978-960-14-1399-0.

⁹⁸ Vzhledem k tomu, že řada českých jmen je mezinárodních, jejich zadání do katalogu generovalo dlouhé seznamy výsledků hledání, u nichž jsme museli určit, zda knihy napsali čeští autoři, či nikoli. U řady jmen byla tato metoda pro jejich rozšířenost zcela neefektivní (např. Kateřina, Josef, Petr).

jeden exemplář každého vydání.⁹⁹ V kapitole 2.2 jsme zmínili, že u děl Franze Kafky jsme postupovali volněji. Znamená to, že jsme u různých vydání téhož překladu Kafkových děl, která byla hůře dostupná, častěji spoléhali na údaje ze sekundárních pramenů. Jeho dílo jsme rovněž zařadili do zvláštní bibliografie (příloha P2).

4.3 Hledání originálů

U všech překladů jsme se pokusili dohledat český protějšek, a to i u jednotlivých menších děl tvořících součást výborů, jako jsou povídky, básně apod. Ve velkém množství případů byl název českého originálu uveden v impresu knihy (často v jazyce, z něhož bylo dílo přeloženo). Především u básnických antologií a povídkových sbírek však údaje běžně chyběly a dohledávání originálu byla v takovém případě často velmi náročná práce, ztížená omezeními týkajícími se fotografování materiálu v knihovnách. (Obzvlášť velké úsilí jsme museli vynaložit například u povídek Jaroslava Haška nebo básní Jaroslava Seiferta, protože oba zanechali rozsáhlé dílo a řecké výbory jejich děl postrádaly bibliografické údaje.¹⁰⁰) Při práci jsme se museli vyrovnávat také se zjevnými chybami v bibliografických údajích uvedených v některých knihách. Příkladem může být Ritsosova antologie,¹⁰¹ jak je vidět z podtržených údajů v příloze P1.1, které na základě našeho zkoumání považujeme za nesprávné.

Nedocenitelný nám pak byl přístup k řadě digitalizovaných děl, obzvlášť pokud umožňoval optické rozpoznávání znaků. Hlavním zdrojem pro nás byla databáze Kramerius Národní knihovny,¹⁰² použili jsme také řadu elektronických vydání děl Městské knihovny v Praze.¹⁰³ Pro vyhledávání povídek Jaroslava Haška jsme použili internetovou bibliografii jeho díla¹⁰⁴ a online databázi jeho povídek.¹⁰⁵ Dále jsme pro vyhledávání využili online *Slovník české literatury po roce 1945*, obsahující základní bibliografické údaje o mladší české literatuře.¹⁰⁶ Při náročném dohledávání jednotlivých textů Franze Kafky (především úryvků vyňatých z jeho deníků)¹⁰⁷ jsme se opřeli o dvě webové stránky obsahující

⁹⁹ Při zpracování tohoto objemu dat bylo třeba titulní listy, impresa atd. knih ofotit, což nám bylo knihovníky i knihkupci vesměs laskavě umožněno. Při takovém objemu dat bylo pro tento druh práce klíčové jejich pečlivé zálohování.

¹⁰⁰ U Jaroslava Haška se nám nakonec podařilo dohledat úplně všechny povídky. U Jaroslava Seiferta jsme nedohledali jednu báseň v knize *Τέσσερις Νομπελίστες Ποιητές*.

ΓΥΦΤΑΚΗΣ, Σ. Ε. (anth.): *Τέσσερις Νομπελίστες Ποιητές. Νέλλυ Σάκς (Νόμπελ 1966). Γιάρσλαβ Σεϊφερτ (Νόμπελ 1984). Γκύντερ Γκράς (Νόμπελ 1999). Ελφρίντε Γέλιγκεκ (Νόμπελ 2004)*. Αθήνα: Λεξίτυπον, 2007. ISBN 978-960-98098-1-8.

¹⁰¹ ΠΙΤΣΟΣ, Γ.: *Ανθολογία Τσέχων και Σλοβάκων ποιητών*. Αθήνα: Θεμέλιο, 1966.

¹⁰² *Digitální knihovna Kramerius* [online]. NK ČR. [Cit. 25. 4. 2022.] Dostupné z: kramerius5.nkp.cz.

¹⁰³ Například RUDČENKOVÁ, K.: *Chůze po dunách* [e-kniha]. Praha: Městská knihovna v Praze, 2019. ISBN 978-80-7602-567-7.

¹⁰⁴ *Jaroslav Hašek (1883—1923). Bibliografie*.

¹⁰⁵ Dílo Jaroslava Haška A–H. *Virtuální muzeum Jaroslava Haška & Josefa Švejka* [online]. [Cit. 25. 4. 2022.] Dostupné z: www.svejkmuseum.cz/povidky.htm.

¹⁰⁶ *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. ÚČL AV ČR, 2006–2011. [Cit. 5. 6. 2022.] Dostupné z: www.slovníkceskeliteratury.cz.

¹⁰⁷ Tyto úryvky bývají publikovány pod názvy, které zvolil ve svých vydáních Max Brod.

většinu jeho díla v digitální podobě.¹⁰⁸ Počet digitalizovaných dokumentů je však omezený a velikou část práce jsme museli odvést přímo v Národní knihovně ČR v Praze.

V již zmíněné příloze P1.1 a také v P2.1 jsou zahrnuta všechna řecká vydání, která se skládají z více než jednoho textu českých autorů a nebyla v této podobě v češtině vydána. U jednotlivých dohledaných originálů jsme se snažili poskytnout dostatečné informace, aby k nim mohl čtenář najít přístup, kvůli úspornosti a přehlednosti však zpravidla neuvádíme úplné bibliografické údaje. U textů, k nimž se nám nepodařilo dohledat originály, uvádíme otazník.¹⁰⁹ V poznámce pod čarou pak u daného vydání uvádíme nahlédnuté prameny, abychom ulehčili práci tomu, kdo by chtěl mezery v naší práci zaplnit.¹¹⁰ Co se týče anglických, francouzských a německých výborů české poezie, které jsme při hledání nahlédli, jejich seznam uvádíme v poznámce pod čarou č. 374 v kap. 6.2.3.

¹⁰⁸ *Textlog.de. Historische Texte und Wörterbücher* [online]. ©textlog.de, 2004. [Cit. 25. 4. 2022.] Dostupné z: www.textlog.de/kafka.html.

The Kafka Project [online]. ©Mauro Nervi, 1999–2007. [Cit. 25. 4. 2022.] Dostupné z: www.kafka.org.

¹⁰⁹ Předlohu se nám nepodařilo dohledat také u jednoho díla, které není výborem. I u něj uvádíme na příslušném místě otazník. Je to vydání SNÍTIL, Z.: *Η Τσεχοσλοβακία στο δρόμο προς τον σοσιαλισμό*. Překl. Λυσίμαχος Παπαδόπουλος. Πράγα: Όρμπις, 1988. 97 s.

¹¹⁰ Málo úspěšnější jsme byli například při dohledávání originálů textů ze souboru Rogera Garaudyho *La liberé en sursis*, z nějž zjevně čerpala některé texty pro svůj výbor i Sofia Kana.

GARAUDY, R.: *Η ελευθερία εν αναστολή. Πράγα 1968. Μαζί με κείμενα των: Α. Ντούμπσεκ, Ότα Σίκ, Γίρι Χάζεκ*. Překl. Δ. Π. Κωστελένος. Πλανήτης, [mezi 1968 a 1971].

KANA, Σ.: *Η άνοιξη της Πράγας. Κείμενα*. Παπαζήσης, 1971.

5. Pohled na bibliografii jako celek

Bibliografie pokrývá necelé dvacáté století, ovšem s výraznými mezerami. Figurují v ní různá nakladatelství a překladatelé a je tematicky i žánrově široká. Přesto se v této kapitole pokusíme o její obecnější popis a vystižení některých jejích charakteristických znaků. V následující kapitole ji nejprve nahlédneme z pohledu chronologického zařazení překladů a jeho historických souvislostí.

5.1 Časová osa

V ilustraci jsme se pokusili vytvořit chronologický grafický přehled řeckých překladů české literatury z kvantitativního hlediska. Mapuje beletrii, poezii a drama, včetně děl na pomezí beletrie,¹¹¹ ale nikoli literaturu faktu. Její vydávání ovlivňují jiné zákonitosti, jak ukazujeme především v kapitole 6.4 o politicky motivovaných překladech. Z děl více autorů zahrnuje ilustrace pouze taková, jejichž autory jsou alespoň z poloviny čeští spisovatelé, (neboť jsme kladli důraz na řeckou recepci české literatury). Mezi zobrazené údaje jsme také nezahrnuli sešity z nakladatelství Diagonios (Διαγώνιος), které obsahují jen zlomky děl autorů. Především však schéma zobrazuje pouze údaje o prvních vydáních nových překladů a jejich dalšími vydáními se nezabývá. (A to i v případě, že překlad v novém vydání vyšel pod jiným názvem. Tudíž jsme nezohlednili možnost, že některý z překladatelů přeložil totéž dílo dvakrát nebo že některý překlad v novém vydání doznal větších změn. Ověřit tuto možnost totiž nebylo uskutečnitelné z časových důvodů.) O opakovaných vydáních se zmiňujeme na konci kapitoly 5.3. (Množství opakovaných vydání díla Milana Kundery, která vycházela od sedmdesátých a zvláště osmdesátých let, by zcela změnilo proporce grafu. Výjimečnou pozici tohoto spisovatele mezi českými autory není třeba dokazovat, naopak jsme chtěli ukázat zájem Řeků o českou literaturu v její rozmanitosti.) Vůbec pak nezobrazuje dílo Franze Kafky, u něž jsme první vydání překladů z výše uvedených důvodů (kap. 2) nezdokumentovali.

Ilustrace slouží jen k vytvoření hrubé představy, proto jsme také časovou osu rozdělili po desetiletích a nikoli například po rocích. Detailnější obraz by byl pro malý rozsah bibliografie zavádějící již proto, že mohou existovat překlady, které se nám nepodařilo dohledat.¹¹² Alespoň v jednom případě se nám také podařilo dohledat až druhé vydání překladu.¹¹³

¹¹¹ Příkladem může být biografie Mileny Jesenské z pera Jany Černé: ČERNÁ, J.: *Η Μίλενα του Κάφκα*. Překl. Ανδρέας Τσάκαλης, Μπίμπης Στερέωμα, [1999].

Nebo Kunderovy literárně-teoretické eseje: KUNDERA, M.: *Η τέχνη του μυθιστορήματος. Δοκίμιο*. Překl. Φ. Δ. Δρακονταειδής. Αθήνα: Εστία, 1988.

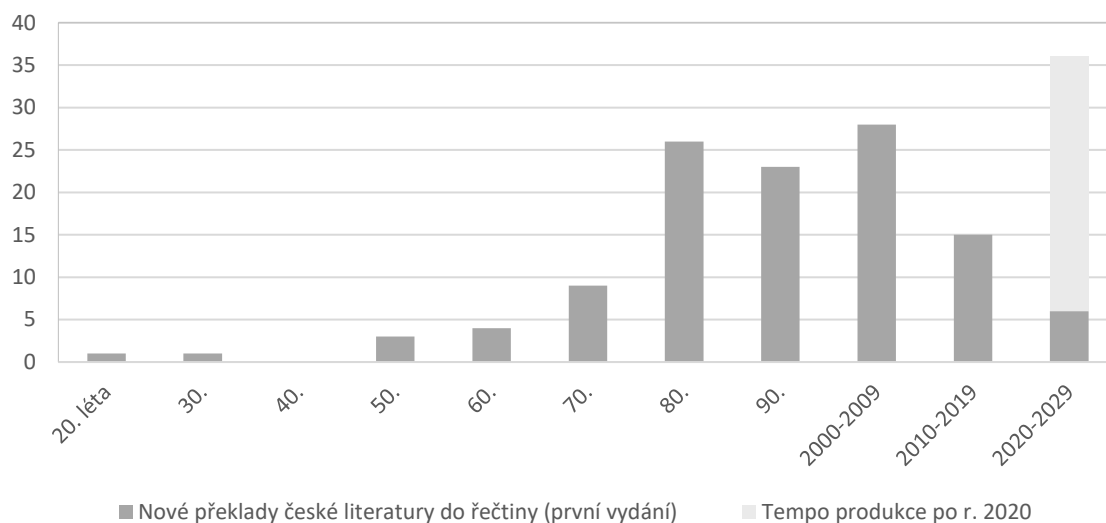
¹¹² Z ilustrace zjevný obecný růst počtu překladů z češtiny vzniklých každý rok neznamená, že roste jejich podíl na celkové národní produkci. Její objem se nám napříč historií bohužel nepodařilo zjistit, takže nemůžeme činit obecnější závěry. Svě tvrzení ale můžeme podepřít například údaji z řecké národní bibliografie za rok 1976. Podle ní byla velikost knižní produkce za tento rok zhruba třetininová oproti stavu o čtyřicet let později, v roce 2006. Podíváme-li se na sloupcí grafu, zjistíme, že i poměr mezi námi dohlednými překlady v letech sedmdesátých a v prvním desetiletí tohoto století je jedna ku třem.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ: *Ελληνική βιβλιογραφία 1976*.

ΜΠΑΝΟΥ, Χ. Str. 125.

¹¹³ KUNDERA, M.: *Η τέχνη του μυθιστορήματος. Δοκίμιο*. Překl. Φ. Δ. Δρακονταειδής. Αθήνα: Εστία, 1988.

Ilustrace 2: Překlady podle data prvního vydání

Nejstarší vydání v naší bibliografii pochází z roku 1920.¹¹⁴ (Jsou známy i starší překlady z češtiny do řečtiny, než jaké obsahuje naše bibliografie, podle všeho však nikdy nebyly vydány.¹¹⁵) Promítneme-li tedy díla zkatologizovaná v naší bibliografii, rozvine se před námi časová osa s počátkem v roce 1920, pokračující až do současnosti a v podobě nakladatelských plánů a započatých projektů dál do pomyslné budoucnosti. Před druhou světovou válkou jsou v grafu pouze dva ojedinělé nakladatelské

¹¹⁴ Nejstarším v Řecku knižně vydaným překladem české literatury vůbec je podle našeho výzkumu cestopis šlechtice Václava Vratislava z Mitrovic o Cařihradu na konci šestnáctého století. Podle řecké předmluvy se kniha v anglickém překladu k nakladateli dostala přímo od jednoho z potomků šlechtice, který tehdy sloužil v Soluni jako konzul. Z předmluvy je také zjevné, že kniha byla pro řeckého nakladatele zajímavá spíše popisem Osmanské říše než vztahem k Česku.

MITROVIC, V. V. z: *Η Κωνσταντινούπολις κατά τον 16ον αιώνα (1591–1596)*. Překl. Ιωάννης Επ. Δρύσκοκ. Παπαπαύλος & Σια, 1920. Str. ε' – ζ'. Str. ε'.

¹¹⁵ Příkladem je práce Jeorjiose Zavirase (maďarsky György Zavírasz a řecky Γεώργιος Ζαβίρας, 1744–1805), řeckého emigranta žijícího v Maďarsku, který vytvořil nikdy nevydaný rukopisný překlad s názvem *Ιωάννου Κομηνίου Γραπτός Κόσμος, μεταφρασθείς εκ της λατινικής εις την ημετέραν απλήν διάλεκτον, προσεθείσης κατ' αντικρύ και της ουγγαρικής μεταφράσεως* (Jana Komenského Psaný svět, překlad z latiny do naší jednoduché řeči, s paralelním maďarským překladem). Je to dvojjazyčný, řecko-maďarský překlad Komenského učebnice *Orbis sensualium pictus*, používající – navzdory názvu – vcelku archaickou podobu řečtiny.

Dalším příkladem je práce překladatelky Charikleie Karmitsi, manželky profesora Jaroslava Šťastného. Pravděpodobně jinak než časopisecky její překlady nikdy nevyšly a většina zůstala jen v rukopisech. V jejím nekrologu v *Národních listech* jsou zmíněny tyto překlady: *Babička* Boženy Němcové, povídkový soubor *Černí myslivci* Růženy Svobodové a *Filosofská historie* Aloise Jiráska.

DOROVSKÝ, I.: *Dílo Jana Amose Komenského na Balkáně* [online]. In: DOROVSKÝ, I.: *Slovanské literatury a dnešek*. Brno: Masarykova univerzita, 2008, str. 94–106. ISBN 978-80-210-4667-2.

HORVÁTH, A.: *Η ζωή και τα έργα του Γεωργίου Ζαβίρα*. Budapešť: K. M. Egyetemi Nyomda Könyvesboltja, 1937.
BOČKOVÁ LOUDOVÁ, K.: „Za vším hledej ženu: Charikleia Šťastná jako první překladatelka z češtiny do novořečtiny.“ *Neograeca Bohemica*. 2021, str. 83–90. [Cit. 27. 4. 2022.] ISSN 1803-6414. Dostupné z: doi.org/10.5817/NGB2021-1-10.

Národní listy, 1921, roč. 61, č. 122, 5. 5. 1921. [Cit. 27. 4. 2022.] ISSN 1214-1240. Dostupné také z: ndk.cz/view/uuid:eaf5a6d3-435d-11dd-b505-00145e5790ea?page=uuid:d64bb050-68ea-11e7-94b3-005056825209. Str. 3.

počiny z oblasti krásné literatury¹¹⁶ a jedno dílo literatury faktu.¹¹⁷ Mohli bychom dojít k závěru, že to způsobil malý zájem Řeků o tehdejší českou kulturu či slabé vztahy mezi oběma zeměmi. Přitom však v posledním zmíněném díle najdeme právě důkaz, že vztahy mezi zeměmi existovaly (o tom více v kapitole 6.4.1). Vysvětlení tedy hledáme spíš jinde.

Zprv je třeba mít na paměti, že by při dalším bádání mohly vyjít na světlo informace o dalších překladech. V kapitole 3.4 jsme již psali, že ani Kasinisovi se v jeho bibliografii překladů do řečtiny nepodařilo vytvořit úplný obraz situace. Zadruhé, řecký stát v těchto letech, tedy v době, kdy už jednoznačně tvořil centrum řecké knižní kultury, čítal pouze pět a půl milionu obyvatel (tj. bez započítání diaspory).¹¹⁸ Pro srovnání, českých obyvatel žilo tehdy na českém území okolo sedmi milionů, tedy o čtvrtinu víc.¹¹⁹ Ještě v roce 1951, v době prvního řeckého sčítání lidu na území shodném s dnešním územím Řecké republiky, čítala populace jen sedm a půl milionu.¹²⁰ (V té době v Česku žilo přes devět milionů obyvatel.¹²¹) Pro nás je však zásadnější rozdíl mezi oběma zeměmi v míře gramotnosti, která je v Řecku v roce 1920 nepoměrně nižší než v Česku. Dle údajů, které jsme našli, tehdy víc než polovina obyvatel Řecka neuměla číst a psát.¹²² V Česku to byla podle prvního poválečného sčítání lidu z roku 1921 jen zanedbatelně malá skupina obyvatel.¹²³ Z toho můžeme usoudit, že v Řecku bylo v této době asi dva a půl milionu potenciálních čtenářů, kdežto na našem území jich bylo necelých sedm milionů, tedy skoro třikrát tolik. Nakladatelský průmysl sice po první světové válce v Řecku kvetl, ale nevyváženost vzrůstající nabídky a nedostatečné poptávky ho uvedla do krize

¹¹⁶ MITROVIC, V. V. z: *Η Κωνσταντινούπολις κατά τον 16ον αιώνα (1591–1596)*. Překl. Ιωάννης Επ. Δρύσκοσ. Παπαπαύλος & Σια, 1920.

HAŠEK, J.: *Ο καλός στρατιώτης Σβέϊκ. Τόμος δεύτερος*. Překl. Χρήστος Αγγελόπουλος. Ριζοσπάστης, 1935.

¹¹⁷ ΠΑΠΑΖΑΧΑΡΙΟΥ, Κ. (ed.): *Αι κοινωνικαί ασφαλίσεις εν Τσεχοσλοβακία*. Αθήναι: Λογιστική επιθεώρησης, 1935.

¹¹⁸ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ: *Απογραφές Πληθυσμού – κατοίκων 1821–2021* [online]. Πείραιας, 2021. [Cit. 27. 4. 2022.] ISBN 978-960-89785-4-6. Dostupné z: www.statistics.gr/2021-pop-priv-results. Str. 50.

¹¹⁹ Údaj jsme vypočetli na základě počtu obyvatel a národnostního rozložení populace, abychom zohlednili skutečnost, že v té době velkou část českého území obývalo německé obyvatelstvo.

Tab. 3. Počet a přírůstek obyvatel České republiky v letech 1785–2020. *Český statistický úřad* [online]. 4. 6. 2021. [Cit. 27. 4. 2022.] Dostupné z: www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_hu.

Národnosti v ČR od r. 1921. *Český statistický úřad* [online]. Aktual. 22. 12. 2021. [Cit. 27. 4. 2022.] Dostupné z: www.czso.cz/csu/czso/narodnosti_v_cr_od_r_1921.

¹²⁰ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ. Str. 68.

¹²¹ Tab. 3. Počet a přírůstek obyvatel České republiky v letech 1785–2020.

¹²² Skoro 60 % negramotných bylo v zemi v roce 1920, o osm let později pak ukazatel klesl zhruba na 50 %. ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ, Κ.: *Εξάρτηση και αναπαραγωγή. Ο κοινωνικός ρόλος των εκπαιδευτικών μηχανισμών στην Ελλάδα (1830–1922)*. Αθήνα: Θεμέλιο, 1987. Str. 393.

¹²³ Z celkového počtu sečtených obyvatel v roce 1921 (zhruba dvanáct milionů a čtvrt) bylo jen milion obyvatel negramotných. *Σχίσμα του έθνους. Σχίσμα του λαού. Σχίσμα της πατρίδας. Σχίσμα της ψυχής. Σχίσμα της ζωής. Σχίσμα της θρησκείας. Σχίσμα της πολιτείας. Σχίσμα της εκκλησίας. Σχίσμα της οικογένειας. Σχίσμα της κοινωνίας. Σχίσμα της ζωής. Σχίσμα της θρησκείας. Σχίσμα της πολιτείας. Σχίσμα της εκκλησίας. Σχίσμα της οικογένειας. Σχίσμα της κοινωνίας. Σχίσμα της ζωής.* Sv. 3. Praha: Státní úřad statistický, 1927. Dostupné také z: kramerius5.nkp.cz/uuid/uuid:0a075c60-a64c-11e8-a81d-5ef3fc9bb22f. Str. 189.

ještě před příchodem roku 1929.¹²⁴ A za diktatury Joannise Metaxase pak tuto oblast výrazně utlumila tvrdá cenzura hraničící s honem na čarodějnice.^{125 126}

Další vydání řeckých překladů české krásné literatury vznikla až v padesátých letech, tedy po druhé světové válce a po konci války občanské. Zvláštní situaci knižního trhu tehdy definují potlačování levicové inteligence¹²⁷ a její zahraniční nakladatelské snahy, jasně orientované podle politických cílů. Nakladatelské činnosti řízené v emigraci Komunistickou stranou Řecka je věnována dlouhá studie v knize *Η εκδοτική περιπέτεια των Ελλήνων κομμουνιστών, 1947–1968* (Nakladatelská historie řeckých komunistů, 1947–1968).¹²⁸ O tomto jevu se více zmiňujeme v kapitole 6.1.1. V této době se kvůli politickému rozdělení společnosti knižní trh potýkal s akutně malým počtem čtenářů¹²⁹ a celková kulturní úroveň byla nízká a nepozvedl ji ani příliv málo vzdělaných obyvatel do měst.¹³⁰

Situace se začala zlepšovat až v šedesátých letech,¹³¹ ale počet českých knih vydaných v řeckých překladech se zvýšil až po začátku diktatury junty. Její období popisuje v knize *Εκδοτική δραστηριότητα και κίνηση των ιδέων στην Ελλάδα. Μια κριτική προσέγγιση της εκδοτικής δραστηριότητας στα χρόνια 1960–1981* (Nakladatelská činnost a ideová pluralita v Řecku. Kritický pohled na

¹²⁴ „Πολλοί εκδοτικοί οίκοι που είχαν δημιουργηθεί την προηγούμενη δεκαετία έκλεισαν. Όσοι επιβίωσαν περιόρισαν δραστικά την εκδοτική τους δραστηριότητα και ασχολήθηκαν κυρίως με τη ρευστοποίηση των αποθεμάτων βιβλίων τους.“ ΧΡΥΣΟΒΕΡΓΗΣ, Γ.: „Η κρίση του βιβλίου στα 1930.“ *Η Καθημερινή. Επτά ημέρες. Αφιέρωμα*, 9. 5. 1999, str. 19–20. Str. 19.

Viz také: ΓΙΟΥΡΓΟΣ, Κ.: „Το ελληνικό βιβλίο, 1900–1940.“ *Η Καθημερινή. Επτά ημέρες. Αφιέρωμα*, 9. 5. 1999, str. 2.

¹²⁵ „Στη διάρκεια της μεταξικής δικτατορίας η λογοκρισία παίρνει ιεροεξεταστική μορφή. Κανένα βιβλίο δεν εκδίδεται αν προηγουμένως δεν έχει λάβει την έγκριση της Επιτροπής Λογοκρισίας... Η Ειδική Ασφάλεια και η Εθνική Οργάνωσις Νεολαίας εισβάλλουν στις αποθήκες των εκδοτικών οίκων και κατάσχουν όλα τα «ανατρεπτικού περιεχομένου» βιβλία, τα οποία καίγονται δημόσια σε πανηγυρικές τελετές.“ ΧΡΥΣΟΒΕΡΓΗΣ, Γ.: „Οι διώξεις του βιβλίου (1900–1940).“ *Η Καθημερινή. Επτά ημέρες. Αφιέρωμα*, 9. 5. 1999, str. 25–27. Str. 27.

Viz také: ΓΙΟΥΡΓΟΣ, Κ.: „Το ελληνικό βιβλίο, 1900–1940.“

¹²⁶ Cenzura pronázela řecký knižní průmysl po většinu dvacátého století. Před první světovou válkou snad mohla ovlivnit vydávání české literatury v Řecku co do potlačování levicově zaměřených děl, jinak se však v této době zaměřovala především na řeckou jazykovou otázku a posléze na mravnost. Proto její působení neprovažujeme vzhledem k našemu tématu za zásadní. „Σε όλη τη διάρκεια της περιόδου 1900–1940 η κρατική καταστολή είναι παρούσα στο χώρο των εκδόσεων. ... Εκείνο που αλλάζει είναι ο κατά καιρούς στόχος της κρατικής καταστολής. Έτσι, στις δύο πρώτες δεκαετίες τα έργα των δημοτικιστών αποτελούν τον προνομιούχο στόχο της καταστολής. Αντίθετα, στις δύο επόμενες τη σκυτάλη παίρνουν τα «πορνογραφικά» και τα «ανατρεπτικού περιεχομένου» έργα.“ ΧΡΥΣΟΒΕΡΓΗΣ, Γ.: „Οι διώξεις του βιβλίου (1900–1940).“

¹²⁷ „...η πολιτική εξουσία ήταν αυτή που μετέφερε τον εμφύλιο πόλεμο στο χώρο της διανοήσεως... εξαπολύοντας ένα πρωτοφανή εξοντωτικό διωγμό κατά των αριστερών διανοουμένων.“ ΛΕΟΝΤΑΡΗΣ, Β.: *Η ποίηση της ήττας*. Αθήνα: Έρασμος, 1983. Str. 28. Citováno z: ΑΞΕΛΟΣ, Λ. Str. 22.

¹²⁸ ΜΑΤΘΑΙΟΥ, Α., ΠΟΛΕΜΗ, Π.: *Η εκδοτική περιπέτεια των Ελλήνων κομμουνιστών. 1947–1968*. Αθήνα: Βιβλιόραμα–ΑΣΚΙ, 2003. ISBN 960-8087-27-9.

¹²⁹ Petros Charis shrnuje špatnou situaci v dobovém článku: „Τα περισσότερα ελληνικά λογοτεχνικά βιβλία δεν έχουν παραπάνω από πενήντα ή εκατό πελάτες.“ ΧΑΡΗΣ, Π.: „Υπάρχει «κρίση»; (Φαινόμενα και αριθμοί).“ *Ελευθερία*, 7. 2. 1957, str. 1.

¹³⁰ „Αυτοί οι πρωήν «αγαθοί αγρότες» ... δέκτες και φορείς της σύγχρονης αστικής υποκουλτούρας, θα αποτελέσουν για όλα τα επόμενα χρόνια με κορύφωμα την δικτατορία, τους εργάτες, εργολάβους και τροφίμους της σύγχρονης νεοελληνικής «πολιτιστικής» πραγματικότητας των σκυλάδικων, της κακογουστιάς, του αγελαίου πνεύματος τω γηπέδων, του χυδαίου νεοπλουτισμού και της μανιασμένης καταναλωτικότητας.“ ΑΞΕΛΟΣ, Λ. Str. 28–29.

¹³¹ „Νομίζω ότι δεν θα ‘ναι υπερβολή να ισχυριστώ ότι και μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του ‘60 δεν είχε αποκατασταθεί το πριν το 1950 επίπεδο.“ ΑΞΕΛΟΣ, Λ. Str. 31.

nakladatelskou činnost v letech 1960–1981) Lukas Axelos jako jako pro knižní trh paradoxně pozitivní, neboť znamenalo příliv „nové krve“ a větší otevřenost nakladatelského odvětví.¹³² Popisu tohoto obratu se více věnujeme v podkapitole 6.4.2 kapitoly věnované politickým dílům, protože tento jev úzce souvisí i s tematickým zaměřením knih vydávaných v tomto období.

Poslední čtvrtletí dvacátého století pak znamená skutečný rozmach a příznivá situace pokračuje až do světové ekonomické krize počínající rokem 2008, která v Řecku znamená mírný pokles knižní produkce.¹³³ ¹³⁴ Období před ní i období zhruba posledních pěti let je však – vzhledem k pokračujícímu rozvoji odvětví navzdory pandemii a karanténám v letech 2020 a 2021 – pro knižní trh pozitivní. Sotiris Metevelis z nakladatelství Estia nazývá obě období zlatými epochami knihy v Řecku.¹³⁵ Kladné hodnocení vývoje v posledních letech potvrzují i další nakladatelé, kteří zmiňují nárůst odvětví v roce 2020 o 6 %, což zapříčinila jednak jejich dostatečně pružná reakce na ztížené podmínky prodeje a produkce, stabilní zájem „tvrdého čtenářského jádra“ a také příchod nových čtenářů.¹³⁶

5.2 Řecká nakladatelství a česká literatura

Podobný výběr děl, z něhož jsme sestavili předchozí ilustraci, jsme promítli do schématu zobrazujícího rozdělení produkce mezi jednotlivá řecká nakladatelství. Na rozdíl od předchozí ilustrace však v této zahrnujeme i opakovaná vydání týchž překladů, pokud vznikla v různých nakladatelstvích.

¹³² ΑΞΕΛΟΣ, Λ. Str. 55.

¹³³ Dokazuje to klesající křivka řecké knižní produkce na grafu v kap. 1.1.

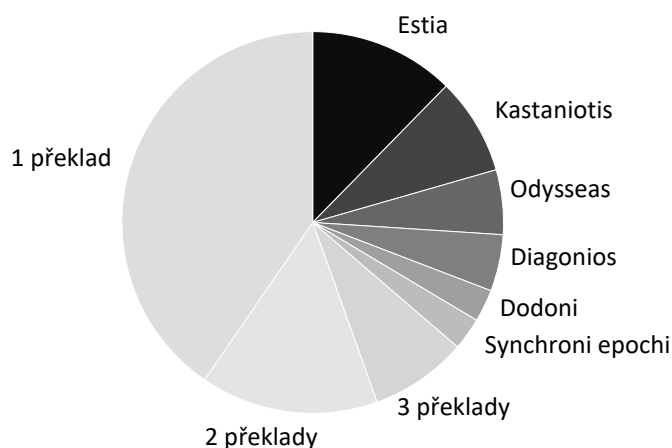
¹³⁴ Konkrétním příkladem překladu, jehož vydání bylo ovlivněno příchodem ekonomické krize, je kniha Michala Viewegha *Vybíjená*, přeložená Soňou Stamu-Dorňákovou pro nakladatelství Kastaniotis a uvedená ve starších bibliografiích s poznámkou „připravuje se“. Nakladatelství tehdy nezískalo finanční podporu od českého Ministerstva kultury a vydání odložilo. Mělo by k němu dojít tento rok. Událost podle našeho názoru souvisí s některými z průvodních jevů krize, které zmiňuje Christina Banu, a sice obratem nakladatelů ke knihám se zaručeným komerčním úspěchem a ke klasickým titulům a dotiskům: „ισχυροποίηση των βιβλίων-επιτυχιών ..., έκδοση και επανέκδοση η ανατύπωση κλασικών και παλαιότερων τίτλων.“
Rozhovor s překladatelkou Soňou Stamu-Dorňákovou. 16. 5. 2022, Atény. ΜΠΑΝΟΥ, Χ. Str. 293.

¹³⁵ Rozhovor se Sotirisem Metevelisem, PR manažerem nakladatelství Estia. 1. 2. 2022, Atény.

¹³⁶ O ročním procentuálním růstu se v online debatě o vlivu pandemie na knižní sektor zorganizované 20. 1. 2021 Aténskou a makedonskou zpravodajskou kanceláří zmínila ředitelka nakladatelství Stereoma (Στερέωμα) Liza Siola. Za knihkupectví Pleiades (Πλειάδες) popsal situaci Alkis Temboneras: „Τον Απρίλιο και τον Μάιο υπήρξε ένας αιφνιδιασμός κι η αγορά έμεινε χωρίς καινούργια βιβλία. Εμείς (...) καταφέραμε να καλύψουμε τη μείωση του τζίρου τον Μάιο, όταν ανοίξαμε και πάλι. Όσον αφορά τη β' φάση του εγκλεισμού τα βιβλιοπωλεία ξεκινήσαμε με άλλα όπλα, οι εκδότες είχαν αρχίσει τη νέα παραγωγή κι οι αναγνώστες γνώριζαν τι είχε προηγηθεί, με αποτέλεσμα η μείωση στη β' καραντίνα καλύφθηκε εύκολα από τις πωλήσεις, ιδίως από μέσα Δεκεμβρίου έως τα τέλη του χρόνου. (...) Αναλογικά με όσα συνέβησαν κι έτσι όπως οργανώθηκε τελικά ο συνολικός μηχανισμός για την αντιμετώπιση των ειδικών συνθηκών αυτών, ο κλάδος κατόρθωσε να ανακτήσει την ισορροπία του.“ Vydavatel internetového literárního časopisu Anagnostis (Αναγνώστης) Jannis Baskozos se v debatě vyjádřil o příznivé proměně čtenářstva a větším zájmu o vyšší literaturu. Magazin *Lifo* říká: „Ο ίδιος διαπιστώνει μία μετατόπιση του αναγνωστικού κοινού, όπου άνθρωποι που πριν ούτε καν διάβαζαν ή διάβαζαν περιστασιακά, ξαφνικά ανέβηκαν επίπεδο, στρεφόμενοι ακόμη και σε σοβαρή λογοτεχνία.“ LIFOTEAM: „Το μέλλον της αγοράς του βιβλίου την εποχή του κορωνοϊού, μία διαδικτυακή συζήτηση.“ *Lifo* [online]. ©ΔΥΟΔΕΚΑ Α.Ε., 21. 1. 2021. [Cit. 27. 4. 2022.] Dostupné z: www.lifo.gr/culture/mellon-tis-agoras-toy-biblioy-tin-epohi-toy-koronoioy-mia-diadiktyaki-syzitisi.

Výběr se také lišil zohledněním produkce nakladatelství Diagonios, jehož přínos v námi zkoumané oblasti jsme chtěli srovnat s aktivitou ostatních nakladatelství. Musíme si uvědomit, že jsme opět neznázornili opakovaná vydání téhož překladu vzniklá v jednom nakladatelství. Schéma tedy zdůrazňuje, jaká nakladatelství se české kultuře v Řecku věnují, a nikoli to, jak je v Řecku oblíbená a jak se tedy nakladatelům vyplatí vracet se ke svým starším vydáním.

Ilustrace 3: Přehled nakladatelství podle počtu vydaných překladů

Vysvětlivky: 1 překlad = výšeč ukazuje, kolik překladů celkem vydala všechna nakladatelství, jež vydala pouze jeden překlad z našeho seznamu, 2 překlady = výšeč ukazuje, kolik překladů celkem vydala všechna nakladatelství, jež vydala právě dva překlady z našeho seznamu, 3 překlady = analogicky

Z grafu jednoznačně vyplývá, že většina překladů českých knih vyšla v Řecku v nakladatelstvích bez zvláštního zaměření na českou literaturu ani na konkrétního českého autora. Víc než v polovině případů byla tato vydání ojedinělými setkáními daného nakladatele s českou krásnou literaturou. Přesto existuje několik nakladatelů, kteří se české literatuře věnují či věnovali soustavněji.

Graficky jsme vyzdvihli podniky, které vydaly čtyři a více knih z našeho seznamu. Právě čtyři překlady vydalo nakladatelství Synchroni epochi (Σύνχρονη εποχή) a stejný počet děl vydalo i nakladatelství Dodoni (Δωδώνη), u nějž jsme z bibliografie vyčetli jednoznačnou orientaci, neboť všechna čtyři díla jsou dramata.¹³⁷ O nakladatelství Diagonios se zmíníme víc v kapitole 6.2.1.1, společným jmenovatelem všech jeho vydání české literatury je totiž, jak ukážeme, bez výjimky Karolos Tsizek, ať už jako překladatel nebo redaktor. Nakladatelství Odysseas (Οδυσσεάς) a Estia jsou v grafu takto výrazně zastoupena díky tomu, že jejich produkci dominuje populární a široké dílo Milana Kundery. První z obou vydalo čtyři Kunderova díla a zbytek jím vydané české produkce je rozmanitější. Zato nakladatelství Estia se na vydávání Kundery specializuje, je to pro ně nejdůležitější vydávaný autor vůbec, ale také jediný, kterému se z české literatury věnuje.¹³⁸ Posledním nakladatelstvím

¹³⁷ ČAPEK, K.: *Τα Ρομπότ*. Αθήνα: Δωδώνη, 2013. ISBN 978-960-558-164-0., HAVEL, V.: *Το Υπόμνημα*. Αθήνα: Δωδώνη, 1977., KOHOOUT, P.: *Φτωχέ Φονιά*. Αθήνα-Γιάννινα: Δωδώνη, 1995. ISBN 960-248-748-8. a KUNDERA, M.: *Οι κλειδοκράτορες*. Αθήνα: Δωδώνη, 1983.

¹³⁸ Rozhovor se Sotirisem Metevelisem.

s nezanedbatelným podílem na šíření české literatury v Řecku je Kastaniotis (Καστανιώτης), s výraznou spoluprací s překladatelkou Soňou Stamu-Dorňákovou na dílech Pavla Kohouta¹³⁹ a s překladatelem Lambrosem Petsinisem na povídkách Jaroslava Haška (o těch více v kap. 6.1.3).

Práce jednotlivých nakladatelů se velmi liší co do kvality úpravy vydaných knih. V bibliografii najdeme jak bibliofilsky zpracovaná vydání, například z nakladatelství Stigmi,¹⁴⁰ tak vydání s velmi jednoduchou sazbou a s řadou chyb, jako například překlady poezie z dílny Sotirise E. Jyftakise vydané v nakladatelství Lexitypon (Λεξίτυπον).¹⁴¹

5.3 Jazyk předlohy, překladatelé a opakované překlady

Pokusili jsme se znázornit, jaké přibližně bylo jazykové rozložení předloh, ze kterých překladatelé přeložili původně česká díla, tj. zda se jednalo o přímý, či nepřímý překlad a které jazyky sloužily případně jako zprostředkující. V následující grafice jsme znázornili opět stejný výběr děl, jaký jsme znázornili v první ilustraci (Ilustrace 2: Překlady podle data prvního vydání, kap. 1.1), do něhož jsme však tentokrát zahrnuli i překlady vydané v nakladatelství Diagonios. Vynechali jsme navíc díla, jež nebyla napsána česky. U děl Milana Kundery jsme vynechali i všechny překlady původně česky napsaných děl, které překladatelé vytvořili z francouzské předlohy. Většina z těchto překladů totiž obsahuje poznámku o tom, že použitou francouzskou předlohu zkontroloval a schválil autor.¹⁴² U zbývajících nám pak přišlo nemožné určit, zda také vycházely z autorizované předlohy, či nikoli, tudíž jsme pro jednoduchost předpokládali, že ano.

Informaci o jazyku předlohy jsme převzali z libovolného vydání překladu, ve kterém byla uvedena. Hledali jsme ji jak na titulním listě a v impresu, tak v doprovodných textech. V mnoha případech jsme jazyk předlohy znali z jiných pramenů (například od blízkých daného překladatele). U překladatelů, u kterých byla většina překladů označena jako práce na základě české předlohy, jsme za překlady z češtiny považovali i ty zbylé, u nichž žádná informace uvedena nebyla.

¹³⁹ Kromě tří překladů zmíněných v kapitole 6.1.8 přeložila také po jednom díle od Ladislava Klímy, Květy Legátové a Bohumila Hrabala:

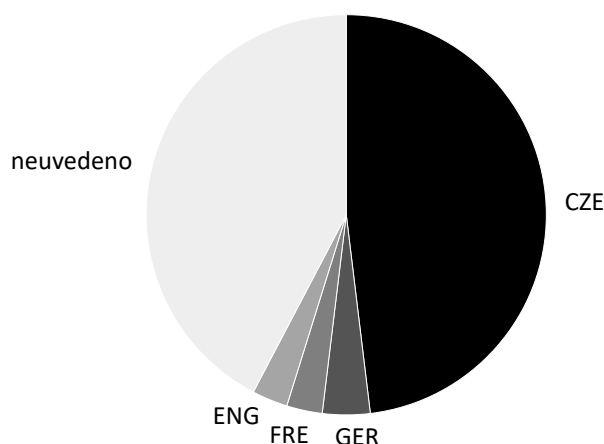
HRABAL, B.: *Υπηρέτησα τον Άγγλο βασιλιά*. Překl. Σόνια Στάμου-Ντορνιακόβα. Καστανιώτη, 2017. ISBN 978-960-03-6009-7., KLÍMA, L.: *Ένα ερωτικό καλοκαίρι*. Αθήνα: Καστανιώτη, 2009. ISBN 240 978-960-03-4957-3. a LEGÁTOVÁ, K.: *Έρωτας στα δάση της Μοραβίας*. Αθήνα: Καστανιώτη, 2007. ISBN 978-960-03-4532-2.

¹⁴⁰ ΨΥΡΟΥΚΗ, Ρ.: *Η δύναμη της Άνοιξης...* (από το περιοδικό PLAMEN). Překl. Ρενέ Ψυρούκη. Αθήνα: Στιγμή, 1984. MACOUREK, M.: *Ζωολογία*. Překl. Σπύρος Τσακνιάς, Στιγμή, 1984.

¹⁴¹ Například v jeho antologii evropské poezie jsou často česká jména uvedena s chybami, které z části vznikly pravděpodobně vlivem polštiny. Např. „Jan Swatopluk Machar“. ΓΥΦΤΑΚΗΣ, Σ. Ε.: *Μικρή Ανθολογία Ευρωπαϊκής Ποίησης. Τόμος Β'. Μέρος δεύτερο (1800–1899)*. Αθήνα: Λεξίτυπον, [2008]. ISBN 978-960-98098-7-0. Str. 112.

¹⁴² Kunderova poznámka, přeložená z francouzských vydání předloh a uvedená v impresu některých řeckých vydáních překladů Jannise Charise, zní: „Μεταξύ 1985 και 1987 οι γαλλικές μεταφράσεις των έργων του Μ. Κούντερα αναθεωρήθηκαν πλήρως από τον συγγραφέα και έχουν έκτοτε την ίδια ισχύ πρωτοτύπου με το τσέχικο κείμενο.“ Například v: KUNDERA, M.: *Η αβάσταχτη ελαφρότητα της ύπαρξης. Μυθιστόρημα*. Αθήνα: Εστία, 2016. ISBN 978-960-05-1679-1.

Ilustrace 4: Jazyk předlohy překladů

Jen polovina řeckých překladů původně česky psané krásné literatury vznikla na základě české předlohy. Z německé předlohy byla podle informací uvedených ve vydáních přeložena čtyři česká díla, z angličtiny a francouzštiny po třech dílech. Dá se předpokládat, že se nakladatel rád „pochlubí“, když překladatel pracoval s původní předlohou, a naopak „nepřizná“ nepřímý překlad. Pokud je tato domněnka správná, pak alespoň většina z děl, u kterých jazyk předlohy není uveden, byla přeložena z nečeských předloh. Nepotvrdila se nám hypotéza, že procento řeckých překladů české krásné literatury vzniklých z české předlohy je po přelomu tisíciletí vyšší než před ním.

O řadě překladatelů do řečtiny víme, že překladatelství nebylo jejich hlavní profesí. (Například Kostas Tsivos, Věra Klontza-Jaklová a Karolos Tsizek jsou či byli vyučujícími na vysoké škole a Rene Psyruki byla učitelkou jazyků.¹⁴³ Soňa Stamu-Dorňáková je původní profesí novinářka.) Někteří z nich se zjevně profilovali jako překladatelé určitých žánrů či autorů, jak píšeme například v kapitolách 6.1.6, 6.1.8 a 6.1.9. Překladatele Věru Klontza-Jaklovou,¹⁴⁴ Soňu Stamu-Dorňákovou¹⁴⁵ a Lysimachose Papadopulose¹⁴⁶ najdeme také v bibliografii Pavlíny Šípové zaznamenávající překlady z řečtiny do češtiny, protože překládali mezi češtinou a řečtinou v obou směrech.

Některá díla byla do řečtiny přeložena vícekrát. Velice výrazným jevem jsou překlady *Osudů dobrého vojáka Švejka*, kterých jsme objevili celkem osm (nepočítaje adaptace pro mládež a dramatizace). Je to nesrovnatelně víc, než kolikrát byla kniha přeložena do jiných jazyků, jak ukážeme v kapitole 6.1.2. Opakovaně byly také přeloženy některé Haškovy povídky.¹⁴⁷ Nakladatelství Estia vydává

¹⁴³ ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ, Θ., ΝΙΚΟΛΑΟΥ, Ο.-Α.: „Σαν την βασιλικήν δρυν. Ρενέ Ψυρούκη.“ In: ΗΡΑΒΑΛ, Β.: *Μια πολυθόρυβη μοναξιά*. Αθήνα: Κουκκίδα-Αιγαίον, 2008, str. 9–17. ISBN 978-960-98038-7-8. Str. 9.

¹⁴⁴ ΚΑΚΟΥΛΙΔΗΣ, Ι.: *Pravda co neexistuje*. Překl. Věra Klontza Jaklová. PmD/Orego, 2006.

¹⁴⁵ ΜΑΤΗΣΙΣ, Ρ.: *Psí matka*. Překl. Soňa Dorňáková Stamu. Brno: Host, 2006. ISBN 80-7294-152-6.

ΜΑΤΗΣΙΣ, Ρ.: *Starý dnů*. Překl. Soňa Dorňáková Stamu. Brno: Host, 2010. ISBN 978-80-7294-349-4.

¹⁴⁶ Lysimachos Papadopoulos přeložil do češtiny podle bibliografie Šípové šest knih, například: ΒΑΡΝΑΛΙΣ, Κ.: *Pravdivá obrana Sokratova, Diktátory*. Překl. Milena Papadopulosová, Lysimachos Papadopoulos. Praha: SNKLU, 1964.

ΚΟΤΖΙΑΣ, Κ.: *Šachta číslo 7*. Překl. Milena Papadopulosová, Lysimachos Papadopoulos. Praha: SNKLU, 1964.

¹⁴⁷ Například všechny povídky ve výboru *Περιπέτειες στον κόκκινο στρατό* byly vydány již jako součást výboru *Τα μυστικά της παραμονής μου στην Ρωσία*.

nové překlady již přeložených děl Milana Kundery.¹⁴⁸ Důvodem je snaha nabídnout čtenářům vyšší kvalitu i osobní ambice překladatele vytvořit ucelené překladatelské dílo.¹⁴⁹ Nema­lý počet menších děl Karla Kosíka vyšel opakovaně v různých souborech (viz kap. 6.5.2). Totéž platí také o vybraných básních (viz kap. 6.2.3) a o některých politicky zaměřených dokumentech (v kapitole 6.4.5 mluvíme například o podobnosti souborů sestavených Rogerem Garaudym a Sofií Kana). Dále jsme našli dva různé překlady Mukařovského díla *Estetická funkce, norma a hodnota jako sociální fakty*,¹⁵⁰ Havlovy hry *Vyrozumění*,¹⁵¹ Hrabalových *Ostře sledovaných vlaků*¹⁵² a Kohoutova románu *Katyně*.¹⁵³

5.4 Subvence

Z dvanácti knih, v nichž jsme našli informace o finanční podpoře, kterou nakladatel dostal k jejich vydání, bylo sedm podpořeno Ministerstvem kultury České republiky. Tituly v Řecku vyšly mezi lety 2007 a 2021,¹⁵⁴ čtyři z nich byly s určitostí přeloženy přímo z češtiny. Vydání dvou knih byla

Περιπέτειες στον κόκκινο στρατό. Překl. Χριστίνα Κοροντζή. Αθήνα: Κοροντζή, 2015. ISBN 978-618-5042-16-5.

Τα μυστικά της παραμονής μου στην Ρωσία. Διηγήματα. Překl. Λυσίμαχος Παπαδόπουλος. Αθήνα: Σύγχρονη εποχή – Οδηγητής, 1987.

¹⁴⁸ Opětovně byla přeložena jeho díla *Nesnesitelná lehkost bytí, Nesmrtelnost, Život je jinde, Směšné lásky, Žert, Valčík na rozloučenou a Kniha smíchu a zapomnění*.

¹⁴⁹ Rozhovor se Sotirisem Metevelisem.

¹⁵⁰ Jak jsme se přesvědčili při rychlém srovnání obou překladů Mukařovského teoretické stati, druhý překlad je místy možno označit za plagiát prvního. Například v následující pasáži se překlady až na drobné úpravy (podtržené) neliší:

„Θα μπορούσε κανείς να αναφέρει και αντίθετα παραδείματα, όπου έργα τέχνης, σαν ευγενείς φορείς της αισθητικής λειτουργίας, την αρνούνται, και την καταργούν σαν περιττή (σκέπασμα παλιών φρέσκι και σγκράφιτι με καινούργια επιστρώματα), ή την χρησιμοποιούν χωρίς σεβασμό στην υπόστασή της (μετατροπές παλιών ανακτόρων σε στρατώνες). Στην τέχνη, ή γύρω απ' αυτή, υπάρχουν πράγματα που με την τακτοποίησή τους σκοπεύουν σε κάποια αισθητική δραστηριότητα: κι αυτό είναι το ουσιαστικό γνώρισμα της τέχνης τελικά.“

MUKAŘOVSKÝ, J.: *Δοκίμια γαι την αισθητική*. Překl. Βιβή Μανωλοπούλου. Οδυσσεάς, [1979]. ISBN 978-960-210-569-6. Str. 15.

„Θα μπορούσε κάποιος να αναφέρει και αντίθετα παραδείματα, όπου έργα τέχνης, σαν ευγενείς φορείς της αισθητικής λειτουργίας, την αρνούνται, και την καταργούν σαν περιττή (αποκάλυψη ή επιχρωμάτιση παλιών φρέσκι και γκράφιτι ϑ), ή τη χρησιμοποιούν χωρίς σεβασμό στην υπόστασή της (μετατροπές παλιών ανακτόρων σε στρατώνες). Στην τέχνη, ή γύρω από αυτή, υπάρχουν πράγματα που με την τακτοποίησή τους σκοπεύουν σε κάποια αισθητική δραστηριότητα: και αυτό είναι το ουσιαστικό γνώρισμα της τέχνης τελικά.“

MUKAŘOVSKÝ, J.: *Δοκίμια γαι την αισθητική*. Překl. Ντινά Σαμπεθάι. Αθήνα: Οδυσσεάς, 2010. ISBN 978-960-210-569-6. Str. 19.

¹⁵¹ HAVEL, V.: *Το Υπόμνημα*. Překl. Φώντας Κονδύλης. Αθήνα: Δωδώνη, 1977.

HAVEL, V.: *Μεμοράντουμ*. Překl. Κανέλλος Αποστόλου. Αθήνα: Ύψιλον, 2009. ISBN 978-960-17-0261-2.

¹⁵² První překlad, od Rene Psyruki, vyšel pod názvem *Τα τραίνα* a později vyšel ještě překlad od Mariny Lomi.

HRABAL, B.: *Τα τραίνα*. Překl. Ρενέ Ψυρούκη. Αθήνα: Κάλβος, 1968.

HRABAL, B.: *Ο άνθρωπος που έβλεπε τα τρένα να περνούν*. Překl. Μαρίνα Λώμη. Αθήνα: Αρσενίδη, 1995. ISBN 960-253-036-7.

¹⁵³ KOHOOUT, P.: *Ένας θηλυκός δήμιος*. Překl. Τασούλα Καραϊσκάκη. Αθήνα: Οδυσσεάς, 1986.

KOHOOUT, P.: *Η δήμιος*. Překl. Σόνια Στάμου-Ντόρνιακοβα. Αθήνα: Καστανιώτη, 2008. ISBN 978-960-03-4763-0.

¹⁵⁴ BELLOVÁ, B.: *Η Λίμνη*. Překl. Ανδριάντα Χονδρογιάννη. Αθήνα: Βακχικόν, 2021. ISBN 978-960-638-269-7.

KLÍMA, I.: *Ένα ερωτικό καλοκαίρι*. Překl. Σόνια Στάμου-Ντόρνιακοβα. Αθήνα: Καστανιώτη, 2009. ISBN 240 978-960-03-4957-3.

KOPRIVNIKAR, A. (anth.): *Ανθολογία Νέων Τσέχων Ποιητών. Antologie mladé české poezie*. Překl. Στέργια Κάββαλου. Αθήνα: Βακχικόν, 2019. ISBN 978-960-638-095-2.

LEGÁTOVÁ, K.: *Έρωτας στα δάση της Μοραβίας*. Překl. Σόνια Στάμου-Ντορνιακόβα. Αθήνα: Καστανιώτη, 2007. ISBN 978-960-03-4532-2.

podpořena z různých programů Evropské unie.¹⁵⁵ (Kniha Bianky Bellové dále získala v roce 2017 cenu Evropské unie,¹⁵⁶ což jí jistě získalo větší pozornost v zahraničí.) Pro vydání zbylých z dvanácti knih získali nakladatelé prostředky od jiných institucí, jedné vědecké,¹⁵⁷ jedné správní¹⁵⁸ a v jednom případě od řeckého Ministerstva kultury.¹⁵⁹ Zajímavé je, která nakladatelství podporu čerpala (a tudíž o ni také měla zájem či dokonce aktivně žádala). Čtyřikrát totiž u zmíněných titulů figuruje nakladatelství Kastaniotis, dvakrát nakladatelství Vakchikon (Βακχικόν) a dvakrát Alexandria (Αλεξάνδρεια). V překladech vydaných před rokem 1999 jsme žádné zmínky o subvencích nenašli.

5.5 Doprovodné texty

Vydané překlady bývají často doprovozeny medailony autorů či přímo úvodem z pera nakladatele, překladatele nebo dalších osob a dalšími texty. Tato snaha je jistě úctyhodná, bohužel jsme však v těchto textech zaznamenali mylné informace. Texty také dokazují, jaké je pro jejich řecké autory nesnadné správně transkribovat nebo přeložit české názvy a vlastní jména. Pro jasnější představu o kvalitě těchto textů jsme srovnali všechny předmluvy a doslovy, které jsme našli v řeckých vydáních děl Karla Čapka.

Nejstarší překlad v našem seznamu¹⁶⁰ doprovází text Karolose Tsizeka, jehož kvality v porovnání s ostatními takovými texty jen vyniknou. Uváděné informace jsou správné a vyčerpávající a překlady názvů přesné (jako například „Εργοστάσιον απολύτου“,¹⁶¹ doslovný překlad názvu románu *Továrna na absolutno*, na rozdíl od názvu později vydaného překladu tohoto díla *Η απελευθέρωση του*

MORNŠTAJNOVÁ, A.: *Χάνα*. Překl. Κώστας Τσίβος. Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 2020. ISBN 978-960-221-897-6.

PAVEL, O.: *Μια ζωή ψαρεύοντας*. Překl. Κώστας Τσίβος. Αθήνα: Ίκαρος, 2014. ISBN 978-960-572-018-6.

RUDČENKOVÁ, K.: *Περπατώντας στους αμμόλοφους*. Překl. Στέργια Κάββαλου, Ανδρονίκη Δημητριάδου, Ανδρέας Αντωνίου. Αθήνα: Βακχικόν, 2020. ISBN 978-960-638-194-2.

¹⁵⁵ V rámci programu Ariane bylo podrobeno: KLÍMA, I.: *Απόκρυφη Οικειότητα*. Překl. Νέστορας Χούνος. Αθήνα: Π. Τραυλός, 1999. ISBN 960-7990-20-X.

A od Rady Evropy získalo podporu: ΚΟΗΟΥΤ, P.: *Ο άνθρωπος που δολοφονούσε χήρες*. Překl. Αλέξανδρα Δ. Ιωαννίδου. Αθήνα: Καστανιώτη, 2000. ISBN 960-03-2828-5.

¹⁵⁶ „Oceněné knihy – Cena Evropské unie za literaturu.“ *CzechLit* [online]. Ministerstvo kultury. [Cit. 9. 5. 2022.] Dostupné z: www.czechlit.cz/cz/hlavní-ocenění/cena-evropske-unie-za-literaturu.

¹⁵⁷ „Η έκδοση πραγματοποιήθηκε εντός του προγράμματος της Ειδικής Πανεπιστημιακής Έρευνας 2012 – 265 505 και υποστηρίχτηκε από το πρόγραμμα UNCE - Κέντρο Έρευνας Συλλογικής Μνήμης – 204007“ stojí v impresu knihy Kateřiny Králové. KRÁLOVÁ, K.: *Στη σκιά της Κατοχής. Οι ελληνογερμανικές σχέσεις την περίοδο 1940–2010*. Překl. Κώστας Τσίβος. Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 2013. ISBN 978-960-221-579-1.

¹⁵⁸ Město Brno podpořilo z pověření Výboru pro národnostní menšiny vydání souboru překladů básně Ivana Blatného. BLATNÝ, I.: *Babylonfest 2015. Literární dílna – Proměny jazyka. „Místa, která jsme opustili, žijí dál.“ Báseň Ivana Blatného v překladech do dvanácti jazyků*. Překl. do řečtiny Nicole Votavová Sumelidisová. Brno: Miroslav Klepáček – SURSUM, 2015. ISBN 978-80-7323-301-3.

¹⁵⁹ Kniha vznikla v souvislosti s přípravami na Olympijské hry pořádané v Aténách v roce 2004. V kapitole 6.1.8 se o knize mnoha autorů, na jejímž napsání se podílel i Pavel Kohout, zmiňujeme více. ΚΟΗΟΥΤ, P. et al.: *Global Novel. Το μυθιστόρημα του κόσμου*. Překl. z češtiny: Σόνια Στάμου. Αθήνα: Καστανιώτη, 2003. ISBN 960-03-3634-2.

¹⁶⁰ ČAPEK, K., ČAPEK, J.: *Από τη ζωή των εντόμων*. Překl. Κάρολος Τσίζεκ, Κυριαζής Χαρατσάρης. Θεσσαλονίκη: Διαγώνιος, 1962, č. 1.

¹⁶¹ ΤΣΙΖΕΚ, K.: „Βιογραφικό και βιβλιογραφικό σημείωμα.“ In: ČAPEK, K., ČAPEK, J.: *Από τη ζωή των εντόμων*. Překl. Κάρολος Τσίζεκ, Κυριαζής Χαρατσάρης. Θεσσαλονίκη: Διαγώνιος, 1962, č. 1. Tamtéž. Str. 9.

απολύτου,¹⁶² který lze přeložit jako „Osvobození absolutna“ a který vychází z anglické předlohy¹⁶³). Také předmluvy Dimosthenise Kurtovika jsou vcelku dobré. V předmluvě k jeho překladu *Války s mloky*¹⁶⁴ narážíme jen na dvě nepřesnosti. Dílo *Obyčejný život* je tu nesprávně datováno o rok později (vyšlo 1934) a *Matka* zas o rok dříve (vyšlo a premiéru mělo 1938).¹⁶⁵

Několik chyb najdeme ve spisovatelově medailonu, který obsahují překlady knih *Apokryfy*¹⁶⁶ a *Továrna na absolutno*¹⁶⁷ vydané v nakladatelství Μεδούσα. Píše se zde nepřesně, že Karel Čapek se narodil na území tehdejšího Rakouska, ačkoli by tu mělo stát „Rakouska-Uherska“. Jméno *Lidových novin* je tu zkomoleno na „Livode noviny“ a je nesprávně prohlášeno za „oficiální orgán demokratických názorů tehdejšího československého prezidenta Masaryka.“^{168 169} Ve druhé z čapkovských předmluv Dimosthenise Kurtovika¹⁷⁰ také najdeme pár nepřesností. Premiéru *Ze života hmyzu* posouvá o rok dříve (proběhla 1922) a dílo *Obyčejný život* opět nesprávně datuje o rok později. A jeho tvrzení, že „sbírka povídek *Z jedné do druhé kapsy* v češtině vyšla v roce 1929“,¹⁷¹ není zcela pravdivé, protože povídky vyšly původně ve dvou sbírkách, *Povídky z jedné kapsy* a *Povídky z druhé kapsy*.¹⁷² O něco závažnější chyby najdeme v úvodu k malonákladovému vydání překladu *Bajek*.¹⁷³ Zde autorka zaměňuje *Lidové noviny* s *Národními listy*, v nichž sice Čapek také působil, ale pouze krátce a tento deník není s jeho jménem tak významně spojen jako právě *Lidové noviny*.¹⁷⁴

Posledně vydaným překladem Čapkova díla v našem seznamu je drama *R. U. R.* z nakladatelství Dodoni,¹⁷⁵ k němuž napsal překladatel předmluvu plnou nepřesností. Že text neprošel pořádnou redakcí, je zjevné už z opakování, kterého se autor na jednom místě dopouští.¹⁷⁶ Dále tvrdí, že v kavárně Slavia,

¹⁶² ČΑΡΕΚ, Κ.: *Η απελευθέρωση του απολύτου*. Překl. Τάσος Δαρβέρης. Αθήνα: Μέδουσα, 1990.

¹⁶³ ČΑΡΕΚ, Κ.: *The absolute at large*. New York: Macmillan Comp., 1927.

¹⁶⁴ ČΑΡΕΚ, Κ.: *Ο Πόλεμος με τις Σαλαμάνδρες*. Πορεία, 1991, str. 5–7. (Předmluva je zahrnuta ve všech třech vydáních překladu.)

¹⁶⁵ Tamtéž. Str. 6., FORST, V. Str. 384.

¹⁶⁶ „Κάρελ Τσάπεκ.“ In: ČΑΡΕΚ, Κ.: *Απόκρυφες ιστορίες*. Μεδούσα, 1988, 177–178.

¹⁶⁷ „Κάρελ Τσάπεκ.“ In: ČΑΡΕΚ, Κ.: *Η απελευθέρωση του απολύτου*. Překl. Τάσος Δαρβέρης. Αθήνα: Μέδουσα, 1990. [Nestránk.]

¹⁶⁸ „Κάρελ Τσάπεκ.“ In: ČΑΡΕΚ, Κ.: *Απόκρυφες ιστορίες*. Μεδούσα, 1988, 177–178. Str. 177.

¹⁶⁹ Noviny byly na čas jádrem politických ambicí Národní strany práce – na kterou neměl TGM žádnou zvláštní vazbu – nicméně „[šéfredaktor Arnošt] Heinrich si zakládal na tom, že buduje Lidové noviny jako nestranický deník...“ PERNES, J.: *Svět Lidových novin 1893–1993. Stoletá kapitola z dějin české žurnalistiky, kultury a politiky*. Praha: Lidové noviny ve spolupráci s NLN, 1993. Str. 81.

¹⁷⁰ ΚΟΥΡΤΟΒΙΚ, Δ.: „Εισαγωγή.“ In: ČΑΡΕΚ, Κ.: *Από τη μια τσέπη στην άλλη. Αντισταυνομικές ιστορίες*. Překl. Δημοσθένης Κούρτοβικ. Αθήνα: Άγρωσις, 1991. ISBN 960-7027-14-0. Str. 9–12.

¹⁷¹ „...η συλλογή διηγημάτων *Από τη μια τσέπη στη άλλη* κυκλοφόρησε στα τσέχικα το 1929...“ Tamtéž. Str. 11.

¹⁷² FORST, V. (hl. ed.). Str. 384.

¹⁷³ [Úvod.] In: ČΑΡΕΚ, Κ.: *Μύθοι*. Překl. Βέρα Κλώντζα-Γιάκκλoβα. Άγιος Νικόλαος Κρήτης: Πολυχρονάκι, [2004]. Str. 7–9.

¹⁷⁴ V *Národních listech* pracoval Karel Čapek mezi lety 1917 a 1921, kdy se stal redaktorem *Lidových novin*, pro které pracoval celých sedmáct let až do své smrti. FORST, V. (hl. ed.). Str. 381–382.

¹⁷⁵ ΣΚΟΥΦΗΣ, Π.: „Ο συγγραφέας και το έργο του.“ In: ČΑΡΕΚ, Κ.: *Τα Ρομπότ. Ουτοπικό δράμα σε τρεις πράξεις*. Překl. Παναγιώτης Σκούφης. Αθήνα: Δωδώνη, 2013. ISBN 978-960-558-164-0. Str. 7–12.

¹⁷⁶ „Γίγαντας Τάλως, ... ο οποίος γύριζε το νησί της Κρήτης τρεις φορές την ημέρα, πέταγε πέτρες στους ξένους... τον Τάλω, που γύριζε το νησί τρεις φορές την ημέρα και έριχνε πέτρες στους ξένους...“ ΣΚΟΥΦΟΣ, Π. Str. 7.

kteřou uvádí s překlepy jako „Karama Slavia“ sedávali spisovatelé Franz Kafka a Max Brod,¹⁷⁷ ale nepodařilo se nám najít žádnou zmínku spojující tyto dvě postavy s kavárnou Slavií. Jejich jména se pojí s podniky Café Louvre¹⁷⁸ a Arco.¹⁷⁹ V řadě návštěvníků kavárny Slavia uvádí autor také jméno „Γίρι Χάτσεκ“, v české transkripci asi „Jiří Háček“ či „Hašek. Je možné, že tu mínil Jaroslava Haška, jenž byl ovšem slavným návštěvníkem kavárny Montmartre, nikoli Slavie. O něco níže pak píše, že Čapek svým působením v *Lidových novinách* navázal na tradici Jana Nerudy.¹⁸⁰ Jan Neruda psal do *Národních listů*, kde Karel Čapek z počátku své novinářské kariéry také nedlouho pracoval,¹⁸¹ významnější je nicméně jeho působení právě v jinak správně uvedených *Lidových novinách*. Datum prvního vydání *Věci Makropulos* je o rok posunutě a napsané s překlepem (jako „Υπόθεση Μαρκόπουλος“, tedy „Věc Markopulos“). Dle anglických názvů překládá autor textu díla *Život a dílo skladatele Foltýna* (přeloženo „Απάτη“, tj. „Klam“) a *Trapné povídky* (přeloženo „Το χρήμα και άλλες ιστορίες“, tj. „Peníze a další příběhy“),¹⁸² což čtenáři dále ztěžuje orientaci v ergografii.¹⁸³ Autor zjevně nevěděl, že *Bílá nemoc* byla v angličtině vydána pod názvem *Power and Glory*,¹⁸⁴ což ho přivedlo ke zdvojení. Uvádí totiž jako dvě odlišná díla „Λευκή Μάστιγα“ („Bílý mor“), datované 1937, a „Δύναμη και Δόξα“ („Moc a síla“), datované 1938.¹⁸⁵ Každého navíc stručně různými slovy charakterizuje.¹⁸⁶ Trilogie *Hordubal – Povětroň – Obyčejný život* je nesprávně datována a navíc její popis navozuje mylný dojem, že všechny tři romány vyprávějí tentýž příběh,¹⁸⁷ ačkoli jsou to ve skutečnosti tři odlišné příběhy, které tvoří celek díky metodě mnoha úhlů pohledu, již jsou vyprávěny. A dopouští se i dalších chyb.

Ve většině doprovodných textů můžeme tedy nalézt nepřilíš závažné chyby. Týkají se především nesprávné datace děl nebo vznikají při transkripci z češtiny a při přejímání informací z druhé ruky. Proto jsou mnohá díla v textech (a v řeckých překladech vůbec) uvedena pod názvy vytvořenými podle vzoru cizích překladů. Je zajímavé, že jsme u srovnávaných textů zaznamenali v čase co do kvality spíše klesavou tendenci. Řeckému čtenáři mohou texty zjevně posloužit pro základní orientaci, nenabízejí však zaručeně pravdivé informace a některé jsou přímo zavádějící.

¹⁷⁷ Tamtéž.

¹⁷⁸ Historie. *Café Louvre* [online]. ©cafelouvre.cz, 2018. [Cit. 28. 7. 2022.] Dostupné z: www.cafelouvre.cz/historie.

¹⁷⁹ VLASÁK, J.: *Kavárna Arco*. Název archivu: 321100000 - Archivní pomůcky Archivu hlavního města Prahy (152900/03) [online]. 2011. [Cit. 30. 7. 2022.]. Dostupné z: www.ahmp.cz/page/docs/AP-529-kavarna-arco.pdf.

¹⁸⁰ ΣΚΟΥΦΟΣ, Π. Str. 7.

¹⁸¹ SCHEUFLER, P.: „Vzpomínka na jedny noviny.“ *Reportér* [online]. 19. 1. 2018. [Cit. 17. 3. 2022.] Dostupné z: reportermagazin.cz/a/wa4Yi/vzpominka-na-jedny-noviny.

¹⁸² ΣΚΟΥΦΟΣ, Π. Str. 11.

¹⁸³ Seznam anglických názvů, pod kterými vyšla díla Karla Čapka v angličtině, najdeme v knize Bohuslavy Bradbrookové (na str. 233–240.). „English and Original Czech Titles.“ In: BRADBROOK, B. R.: *Karel Čapek. In pursuit of truth, tolerance, and trust*. Brighton: Sussex Academic Press, 1998. ISBN 1-898723-85-0. Str. 233–240. Zde str. 235.

¹⁸⁴ „English and Original Czech Titles.“ Str. 234.

¹⁸⁵ ΣΚΟΥΦΟΣ, Π. Str. 11–12.

¹⁸⁶ Tamtéž.

¹⁸⁷ „...στην τριλογία διηγείται την ίδια ιστορία από τρεις διαφορετικές σκοπιές...“ Tamtéž. Str. 11.

5.6 Srovnání s překlady v opačném směru

Již jsme zmínili, že bibliografie Pavlína Šípové katalogizuje celkem 124 vydání řecké krásné literatury přeložené do češtiny, vzniklých mezi lety 1864 a 2021. Počítáme-li pouze krásnou literaturu (bez děl Franze Kafky, ale včetně opakovaných vydání), pak naše bibliografie zahrnuje 164 záznamů. Rozdíl mezi rozsahem obou bibliografií tak není příliš veliký, pomineme-li možné pochybnosti o úplnosti obou seznamů. Zajímavější se však čísla stanou, pokud je vztáhneme k roční knižní produkci v dané zemi. Námi shromážděné informace (více v kap. 1.2) naznačují, že v Řecku byla napříč historií produkce knih výrazně menší než v Česku (ačkoli na přesných datech to můžeme ukázat pouze pro období 2005–2011). Z toho by vyplývalo, že má česká literatura v Řecku pevnější postavení než literatura řecká v Česku.

6. Podrobný komentář k bibliografii

V následujících kapitolách představujeme podrobněji pozici častěji překládaných autorů a přínos výrazných překladatelských osobností. Postupně věnujeme několik kapitol beletristické próze, poezii a dramatu. Závěrem kapitoly věnujeme prostor literatuře faktu, s důrazem na politicky motivované překlady a okolnosti jejich vzniku.

6.1 Beletristická próza

6.1.1 Reportáž psaná na oprátce

V Řecku byla v době prvního vydání překladu nejslavnějšího díla Julia Fučíka složitá politická situace, jak už jsme naznačili v kapitole 5.1 Časová osa. Inteligence byla po občanské válce již z většiny tvořena levicovými intelektuály.¹⁸⁸ V ní poražená Komunistická strana Řecka se v této době začala výrazněji zabývat bojem na ideové a kulturní frontě,¹⁸⁹ k čemuž patřilo i založení exilového nakladatelství. Po většinu padesátých let byla centrem jejích nakladatelských aktivit Bukurešť¹⁹⁰ a v první polovině tohoto desetiletí, až do roku 1956, byly také tyto aktivity nejintenzivnější. Cílily jak na řecké publikum v Řecku, tak na řeckou emigraci a ve francouzském jazyce také na Západ.¹⁹¹ Produkci zahrnující jinak i periodika, učebnice, beletrii socialistického realismu a další žánry vévodily postupně vytvářené překlady základních děl marxismu-leninismu.¹⁹² Nakladatelství fungovalo mezi lety 1949 a 1954 pod jménem Nea Ellada (Νέα Ελλάδα).¹⁹³ V roce 1951 vydalo právě také *Reportáž psanou na oprátce* Julia Fučíka,¹⁹⁴ v překladu Dimitrise Papase, zakladatele katedry novořečtiny na Univerzitě Karlově, hlavního představitele Komunistické strany Řecka v Československu, pracovníka

¹⁸⁸ „Το πιο μεγάλο μέρος της νεοελληνικής διανόησης συντάχτηκε με το αριστερό στρατόπεδο το αργότερο μετά τον Εμφύλιο, ενώ πολλοί αριστεροί διανοούμενοι έζησαν επί δεκαετίες ως πολιτικοί εξόριστοι σε χώρες του Ανατολικού Μπλοκ, της ΕΣΣΔ συμπεριλαμβανομένης.“ ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ, Α.: „Η εισαγωγή της σοβιετικής λογοκρισίας στην Ελλάδα. Τρία παράλληλα «επεισόδια» στη λογοτεχνική ζωή Ελλάδας και ΕΣΣΔ.“ In: ΠΕΤΣΙΝΗ, Χ., ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ, Δ. (eds.): *Η λογοκρισία στην Ελλάδα*. Ίδρυμα Ρόζα Λούξεμπουργκ, 2016. Str. 156–163. Str. 156.

¹⁸⁹ „Ο Ν. Ζαχαριάδης ζήτησε από τους κομμουνιστές των τμημάτων εκείνων «να καταχτήσουν το καινούργιο φρούριο που λέγεται ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΓΝΩΣΗ-ΜΑΘΗΣΗ»... Το αναφέρει ο Β. Μπαρτζιώτας στην εισήγηση του «πάνω στο θέμα η σημερινή κατάσταση και τα καθήκοντα του ΚΚΕ», στην 6η Ολομέλεια της ΚΕ (9 Οκτωβρίου 1949).“ ΜΑΤΘΑΙΟΥ, Α., ΠΟΛΕΜΗ, Π. Str. 37.

¹⁹⁰ „Μετά την ήττα και την υποχώρηση, ο μηχανισμός εκείνος της ρουμάνικης πρωτεύουσας – η οποία θυμίζουμε ότι ήδη φιλοξενεί την έδρα του Κομμινφόρμ, ενώ εν συνεχεία θα αποτελέσει και την έδρα της ηγεσίας του ΚΚΕ – εκ των πραγμάτων καθίσταται «κεντρικός» και ανασυγκροτείται για να ανταποκριθεί στα νέα, διευρυμένα καθήκοντά του. Το «εκδοτικό», όπως συνήθως αποκαλείται, θα λειτουργήσει εδώ με δικό του τυπογραφείο ως τον Οκτώβριο του 1954...“ Tamtéž. Str. 41.

¹⁹¹ „Μεταφραστές χρειάζονται και για να μεταφέρουν ξένα κείμενα στα ελληνικά και για να μεταφράζουν ελληνικά κείμενα σε ευρωπαϊκές γλώσσες, ιδίως στα γαλλικά, για την ευαισθητοποίηση της διεθνούς κοινής γνώμης.“ Tamtéž. Str. 33.

¹⁹² Tamtéž. Str. 56, 62, 66.

¹⁹³ „Το «εκδοτικό», όπως συνήθως αποκαλείται, θα λειτουργήσει εδώ με δικό του τυπογραφείο ως τον Οκτώβριο του 1954 – το διάστημα δηλαδή που τα έντυπα φέρουν τον λογότυπο «Εκδοτικό Νέα Ελλάδα»...“ Tamtéž. Str. 41.

¹⁹⁴ FUČÍK, J.: *Reportáž κάτω απ' την κρεμάλα*. Νέα Ελλάδα, 1951.

československého Ministerstva informací a redaktora řeckého vysílání československého rozhlasu.¹⁹⁵ (Náklad 3 000 se může zdát veliký, ale ve skutečnosti nakladatelství podobná díla vydávalo i ve větších nákladech.¹⁹⁶)

Tato kniha je mezi českou reportážní literaturou nejpřekládanější.¹⁹⁷ Dle údajů v katalogu NK ČR byla do tohoto roku přeložena nejméně do dvaceti pěti jazyků. V Řecku se její překlad dočkal nejméně čtyř vydání.¹⁹⁸ V nejnovějším z nich čteme, že je dotiskem „...vzácného vydání nakladatelství Komunistické strany Řecka ‚Nové Řecko‘, které knihu poprvé vydalo v politickém vyhnanství...“¹⁹⁹

6.1.2 Řecké překlady *Osudů*

Osudy dobrého vojáka Švejka je nedokončený román napsaný Jaroslavem Haškem v posledních dvou letech jeho života a vydávaný původně v sešitech.²⁰⁰ Jeho první tři díly a kus čtvrtého napsal Jaroslav Hašek, dalšími díly na ně pak navázal Karel Vaněk.²⁰¹ Je to dílo v Česku velmi oblíbené²⁰² a jedno z nejpřekládanějších.²⁰³ Jako jedno z mála českých děl bývá řazeno do kánonu světové literatury.²⁰⁴

Při našem bádání jsme našli celkem osm různých řeckých překladů románu. To je výjimečný jev, protože překladů do jiných jazyků bývá mnohem méně. Například do angličtiny byl (podle katalogu

¹⁹⁵ ΤΣΙΒΟΣ, Κ.: „50 χρόνια από το θάνατο του Δημήτρη Παπά, ιδρυτή της Έδρας Νέων Ελληνικών στο Πανεπιστήμιο του Καρόλου της Πράγας.“ *Neograeca Bohemica*, 2012, str. 71–76. Dostupné také z: digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/142390. Str. 73–74.

¹⁹⁶ „Μάρτιο του 1957, αναφερόμενος ο Λάμπης Ράππας, σε σημείωμα του για τις εκδόσεις των ελλήνων πολιτικών προσφύγων (κ. 245, Φ 13/7/128), στον οκτάχρονο απολογισμό του εκδοτικού, σκιαγραφεί τα πρώτα βήματα της οργάνωσής του, καθώς και τη μεταγενέστερη διεύρυνσή του. Πέρα από το τεχνικό μέρος της παραγωγής των βιβλίων, στέκεται ιδιαίτερα στα υψηλά τραβήγματά τους: «Οι κλασικοί του μαρξισμού-λενινισμού εκδίδονται σε 5.000 αντίτυπα. Τα λογοτεχνικά και ιστορικά σε 3.000 έως 5.000. Τα παιδικά εξωσχολικά σε 10.000 αντίτυπα. Τα φυλλάδια εκλαϊκευσης σε 5.000 αντίτυπα. Σημειώτεον ότι το τιράζ αντίστοιχων βιβλίων στην Ελλάδα είναι 300–500 και 1.000 το πολύ αντίτυπα.»“ ΜΑΤΘΑΙΟΥ, Α., ΠΟΛΕΜΗ, Π. Str. 112.

¹⁹⁷ LUKAVEC, J.: „Česká reportážní literatura 2000–2020.“ *CzechLit* [online]. 16. 10. 2020. [Cit. 3. 6. 2022.] Dostupné z: www.czechlit.cz/cz/feature/ceska-reportazni-literatura-2000-2020.

¹⁹⁸ Dohledali jsme ještě tři další vydání: FUČÍK, J.: *Γραμμένο με τη θηλειά στο λαιμό*. Překl. Έφη Πανσελήνου. Αθήνα: Πάλμος, 1954., FUČÍK, J.: *Γραμμένο με τη θηλειά στο λαιμό*. Překl. Έφη Πανσελήνου. Αθήνα: Αρδηττός, 1963. a FUČÍK, J.: *Ρεπορτάζ κάτω απ' την κρεμάλα*. Σύγχρονη εποχή, 2014. ISBN 978-960-451-180-8.

¹⁹⁹ „Αυτό το έργο του Γ. Φούτσικ θα κυκλοφορήσει σε λίγες μέρες από τη «Σύγχρονη Εποχή» και αποτελεί ανατύπωση από μια σπάνια έκδοση του εκδοτικού του ΚΚΕ «Νέα Ελλάδα», το οποίο το πρωτοτύπωσε στην πολιτική προσφυγιά...“ FUČÍK, J.: *Ρεπορτάζ κάτω απ' την κρεμάλα*. Σύγχρονη εποχή, 2014. ISBN 978-960-451-180-8.

²⁰⁰ ŠÁMAL, P. a kol.: *Literární kronika první republiky. Události, díla, souvislosti*. Praha: Academia, 2018. ISBN 978-80-200-2909-6. Str. 86.

²⁰¹ FORST, V. (hl. ed.): *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 2, H–L. Sv. I, H–J*. Praha: Academia, 1993. Str. 88.

²⁰² Například v roce 2018 byla kniha podle průzkumu mezi českými čtenáři druhou nejoblíbenější. TRÁVNÍČEK, J.: *Čtenáři a čtení v ČR (2018)* [online]. [Cit. 30. 5. 2022.] Dostupné z: ipk.nkp.cz/docs/teni2018Trvnek.pdf. Str. 14.

²⁰³ „Nejpřekládanějšími spisovateli dvacátého století jsou Bohumil Hrabal a Jaroslav Hašek.“ tvrdí [dřívější tajemník Spolku českých knihkupců a nakladatelů Jaroslav] Císař.“ KUBÍČKOVÁ, K.: „Evropa čte nejen Viewegha, nejpřekládanější je Ivan Klíma.“ *iDNES* [online]. ©MAFRA, a. s., 1999–2022. 17. 5. 2009. [Cit. 30. 5. 2022.] Dostupné z: www.idnes.cz/kultura/literatura/evropa-cte-nejen-viewegha-nejprekladanejsi-je-ivan-klima.A090517_113323_literatura_ob.

²⁰⁴ ŠÁMAL, P. a kol. Str. 86.

americké Knihovny Kongresu a katalogu Britské knihovny) přeložen třikrát. Poprvé v roce 1930,²⁰⁵ podruhé v roce 1973 v nezkrácené podobě²⁰⁶ a znovu po přelomu tisíciletí.²⁰⁷ Do němčiny byl přeložen také třikrát, v roce 1926 vyšel překlad Grety Reinerové²⁰⁸ a teprve v letech 2014 a 2021 vyšly další německé překlady.²⁰⁹ Do francouzštiny přeložil první díl románu Jindřich Hořejší v roce 1931.²¹⁰ Následující díly přeložili jiní překladatelé.²¹¹ V roce 2018 vyšel nový, druhý, překlad prvního dílu.²¹²

Je zajímavé, že všechny řecké překlady *Osudů* byly vydány pod názvem „Dobrý voják Švejk“ („Ο καλός στρατιώτης Σβέϊκ“). První překlad začal v Řecku vycházet v roce 1934 na pokračování v novinách Komunistické strany Řecka Rizospastis (Ριζοσπάστης) a měl podtitul „protiválečný román“ („αντιπολεμικό ρομάντζο“).²¹³ O rok později vyšel Haškův román i knižně, jako první kniha nově založeného nakladatelství Rizospastise. V oznámení nového románu píše nakladatel: „Věnovali jsme veškerou pozornost a péči tomu, aby tento překlad a vydání „Švejka“ v řečtině patřil mezi nejlepší a nejpůsobivější z těch, které vznikly v různých světových jazycích.“²¹⁴ Dohledali jsme pouze exemplář jeho druhého dílu (obsahujícího také konec dílu prvního).²¹⁵

O dvacet let později (1954) vyšel v nakladatelství Pyxida (Πυξίδα) nový překlad.²¹⁶ Ten vydalo hned několik různých nakladatelství,²¹⁷ z toho dvě neuvedla rok vydání.²¹⁸ Existuje tedy možnost, že je překlad ve skutečnosti o něco starší. Třetí nejstarší je pravděpodobně překlad Rene Psyruki, vzniklý z češtiny,²¹⁹ asi z let 1966–67,²²⁰ který v podtitulu překládá původní český název

²⁰⁵ HAŠEK, J.: *The good soldier. Schweik*. Překl. Paul Selver. Garden City, N.Y.: Doubleday, Doran and Company, inc., 1930.

²⁰⁶ HAŠEK, J.: *The good soldier Svejk and his fortunes in the World War*. Překl. Cecil Parrott. London, Heinemann, 1973.

²⁰⁷ HAŠEK, J.: *The fateful adventures of the good soldier Švejk during the World War*. Překl. Zdeněk K. Sadloň & Emmett M. Joyce. [Chicago?]: 1st Books, AuthorHouse [2000]–[2009]. ISBN 1585004286.

²⁰⁸ HAŠEK, J.: *Die Abenteuer des braven Soldaten Schwejk während des Weltkrieges*. [Překl. Grete Reiner.] Praha: A. Synek, 1926.

²⁰⁹ HAŠEK, J.: *Die Abenteuer des guten Soldaten Švejk im Weltkrieg*. Překl. Antonín Brousek. Ditzingen: Reclam Verlag, 2014. ISBN 978-3-15-010969-4.

HAŠEK, J.: *Der tapfere Soldat Schwejk*. Překl. Walter Brendel. Berlin: epubli, 2021. ISBN 978-3-7549-0750-4.

²¹⁰ MEUNIER, B.: „Hašek, Jaroslav. Les Aventures du brave soldat Švejk.“ *iLiteratura* [online]. 5. 10. 2018. [Cit. 31. 5. 2022.] Dostupné z: www.iliteratura.cz/Clanek/42089/hasek-jaroslav-les-aventures-du-brave-soldat-svejk.

²¹¹ HAŠEK, J.: *Nouvelles Aventures du brave soldat Chveik*. Překl. Aranyossi. Paris: Gallimard, 1932. a HAŠEK, J.: *Nouvelles aventures du brave soldat Chvéik*. Překl. Claudia Ancelot. [Paris]: Gallimard, 1971.

²¹² HAŠEK, J.: *Les aventures du brave soldat Švejk pendant la Grande guerre*. Překl. Benoît Meunier. [Paris]: Gallimard, 2018.

²¹³ „Ο καλός στρατιώτης Σβέϊκ.“ *Ριζοσπάστης*, 15. 8. 1934, str. 1. [Cit. 5. 6. 2022.] Dostupné z: efimeris.nlg.gr/ns/main.html.

²¹⁴ „Η βιβλιοθήκη του λαού.“ *Ριζοσπάστης*, 23. 7. 1935, str. 1. [Cit. 5. 6. 2022.] Dostupné z: efimeris.nlg.gr/ns/main.html.

²¹⁵ HAŠEK, J.: *Ο καλός στρατιώτης Σβέϊκ. Τόμος δεύτερος*. Překl. Χρήστος Αγγελόπουλος. Ριζοσπάστης, 1935.

²¹⁶ HAŠEK, J.: *Ο καλός στρατιώτης Σβέϊκ*. Překl. Μαντώ Αναστασιάδη. Η Πυξίδα, 1954.

²¹⁷ HAŠEK, J.: *Ο καλός στρατιώτης Σβέϊκ*. Překl. Μαντώ Αναστασιάδη. Αθήνα: Ζουμπουλάκης–Βιβλιοθήκη για Όλους, 2000., HAŠEK, J.: *Ο καλός στρατιώτης Σβέϊκ*. Překl. Μαντώ Αναστασιάδη. Λιβάνη, 2018.

²¹⁸ HAŠEK, J.: *Ο καλός στρατιώτης Σβέϊκ*. Překl. Μαντώ Αναστασιάδη. Εκδόσεις Κ. Μ., [195-]. a HAŠEK, J.: *Ο καλός στρατιώτης Σβέϊκ*. Překl. Μαντώ Αναστασιάδη. Αθήνα: Περικλής Πετρακόπουλος, [b.d.].

²¹⁹ HAŠEK, J.: *Ο καλός στρατιώτης Σβέϊκ. Οι περιπέτειες του καλού στρατιώτη Σβέϊκ I–II*. Překl. Ρενέ Ψυρούκη. [b.n.], [1966–7].

²²⁰ ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ, Θ., ΝΙΚΟΛΑΟΥ, Ο.-Α. Str. 14.

románu.²²¹ V roce 1973 vydalo nakladatelství Angyra (Άγκυρα) další překlad a o tři roky později vyšel nový překlad v nakladatelství Minoas (Μίνωας)²²² (vydaný později ve značně upravené podobě pro mladší čtenáře pouze pod jménem autora úprav).²²³ V roce 2000 vydalo další překlad nakladatelství DeAgostini Hellas,²²⁴ v roce 2017 vydalo nakladatelství Nikas (Νίκας) dle impresa již druhé vydání sedmého překladu²²⁵ a bez vnošení vyšel jiný překlad ještě v nakladatelství Damianos (Δαμιανός).²²⁶

6.1.3 Povídky Jaroslava Haška

Kromě již zmíněných překladů *Osudů dobrého vojáka Švejka*, byla v Řecku vydána také celá řada Haškových povídek. Těchto krátkých humoristických a satirických povídek napsal spisovatel za svůj život stovky, původně vycházely v novinách. V Řecku vyšly v deseti různých souborech,²²⁷ z nichž nejvíc vzniklo v osmdesátých letech a v období posledních deseti let. Celkem se řecký čtenář může seznámit asi se 140 různými povídkami, přičemž asi třicet z nich bylo v Řecku vydáno opakovaně.²²⁸ (Přeloženy byly i povídky sdružené v cyklu *Velitelem města Bugulmy*, které čerpají z Haškových zážitků v Rusku, vydány byly po jeho návratu do Česka a bývají nejčastěji spojovány s jeho následujícím dílem, románem o Švejkovi.²²⁹) Čtyři se sbírek přeložil v rumunském komunistickém exilu činný Lambros Petsinis,²³⁰ vždy ve spolupráci s nakladatelstvím Kastaniotis.²³¹

²²¹ HAŠEK, J.: *Ο καλός στρατιώτης Σβέϊκ. Οι περιπέτειες του καλού στρατιώτη Σβέϊκ Ι–ΙΙ*. Překl. Ρενέ Ψυρούκη. Γη, 1974. a HAŠEK, J.: *Ο καλός στρατιώτης Σβέϊκ. Οι περιπέτειες του καλού στρατιώτη Σβέϊκ Ι–ΙΙ*. Překl. Ρενέ Ψυρούκη. Αθήνα: Αλφειός, [2004]. ISBN 960-87931-0-6.

²²² HAŠEK, J.: *Ο καλός στρατιώτης Σβέϊκ*. Překl. Γιάννης Γ. Θωμόπουλος. Μίνωας, [1978]. ISBN 978-960-240-049-4.

²²³ HAŠEK, J.: *Ο καλός στρατιώτης Σβέϊκ*. Vytvořil Δημήτρης Καραδήμας. Μίνωας, 2014. ISBN 978-618-02-0212-0.

²²⁴ HAŠEK, J.: *Ο καλός στρατιώτης Σβέϊκ*. Překl. Δέσποινα Αγγελάκη. DeAgostini Hellas, 2000. ISBN 960-8209-25-0.

²²⁵ HAŠEK, J.: *Ο καλός στρατιώτης Σβέϊκ*. Překl. Ασημίνα Βουρδάμη. Αθήνα: Νίκας–Ελληνική παιδία Α.Ε., 2017. ISBN 978-960-296-249-7.

²²⁶ HAŠEK, J.: *Ο καλός στρατιώτης Σβέϊκ*. Překl. Κώστας Δούφλιας. Αθήνα: Δαμιανός, [pro 1986].

²²⁷ Při hledání jsme nenašli žádný český soubor, kterému by některý z řeckých zcela odpovídal co do výběru povídek.

²²⁸ Obsahem se částečně překrývá tato dvojice souborů od téhož překladatele a nakladatele: HAŠEK, J.: *Ο καλός στρατιώτης Σβέϊκ στο μαρουτάδικο και άλλες ιστορίες*. Překl. Λάμπρος Πετσίνης. Αθήνα: Καστανιώτης, 1997. ISBN 960-03-1936-7. a HAŠEK, J.: *Για γέλια και για κλάματα*. Překl. Λάμπρος Πετσίνης. Αθήνα: Καστανιώτης, 1980. A tato dvojice: HAŠEK, J.: *Περιπέτειες στον κόκκινο στρατό*. Překl. Χριστίνα Κοροντζή. Αθήνα: Κοροντζή, 2015. ISBN 978-618-5042-16-5. a HAŠEK, J.: *Τα μουσικά της παραμονής μου στην Ρωσία*. Překl. Λυσίμαχος Παπαδόπουλος. Αθήνα: Σύγχρονη εποχή–Οδηγητής, 1987.

„Povídka o obraze císaře Františka Josefa I.“ byla dokonce přeložena třikrát, v těchto souborech: HAŠEK, J.: *Ένας δολοφόνος καταζητείται*. Překl. Απόστολος Νικολάου. Αθήνα: Σύγχρονη εποχή, 1981., HAŠEK, J.: *Ένας χαφιές στην ταβέρνα και άλλα διηγήματα*. Překl. Χριστίνα Κοροντζή. Σελίδες, 2022. a HAŠEK, J.: *Τα μουσικά της παραμονής μου στην Ρωσία*. Překl. Λυσίμαχος Παπαδόπουλος. Αθήνα: Σύγχρονη εποχή–Οδηγητής, 1987.

²²⁹ FOŘT, B.: „Velitelem města Bugulmy?“ In: PODHAJSKÝ, F.: *Fikce Jaroslava Haška*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, v.v.i., 2016, str. 185–199. ISBN 978-80-88069-27-0. Str. 185.

²³⁰ „Λάμπρος Πετσίνης. Μαχητής μέχρι το τέλος.“ *Ριζοσπάστης* [online]. ©1997–2022. [Cit. 29. 5. 2022.] Dostupné z: www.rizospastis.gr/story.do?id=3675894.

²³¹ *Για γέλια και για κλάματα. Διηγήματα*. Překl. Λάμπρος Πετσίνης. Αθήνα: Καστανιώτης, 1980., *Για τα πανηγύρια. Διηγήματα*. Překl. Λάμπρος Πετσίνης. Αθήνα: Καστανιώτης, 1984., *Ο καλός στρατιώτης Σβέϊκ στο μαρουτάδικο και άλλες ιστορίες*. Překl. Λάμπρος Πετσίνης. Αθήνα: Καστανιώτης, 1997. a *Ομορφος κόσμος ηθικός. Διηγήματα*. Překl. Λάμπρος Πετσίνης. Αθήνα: Καστανιώτης, 1980.

6.1.4 Franz Kafka

Počet vydání děl Franze Kafky v naší bibliografii, v níž jsme zaznamenali pouze vydání po roce 1978, čítá skoro sto vydání, tedy asi dvě třetiny počtu všech vydání ostatní české literatury z období po roce 1978. V naší bibliografii najdeme všechny tři Kafkovy romány, *Amerika*, *Proces* a *Zámek*, povídku *Proměna* i řadu dalších povídek, výňatky ze sešitů a deníků a vybranou korespondenci. Především jeho romány se dočkaly mnoha překladů a vydání (v našem seznamu je například dvanáct různých vydání povídky *Proměna*). Mezi překladateli se nejčastěji objevuje jména Vasilise Tomanase.²³² Nejvíce různých překladů Kafkova díla, celkem šest, vydalo po roce 1978 nakladatelství Roes (Ροές).²³³ Podle našich zjištění neexistuje v Řecku souborné vydání Kafkovy tvorby.²³⁴

6.1.5 Karel Čapek

Dle výsledků našeho bádání bylo Čapkovo dílo v Řecku poprvé představeno s velkým časovým odstupem od prvního českého vydání.²³⁵ Mezi datem českého²³⁶ a řeckého vydání nejstaršího překladu je čtyřicetiletá mezera a na dalších dvacet let to byl v Řecku jediný samostatně vydaný překlad díla tohoto spisovatele. Přitom mluvíme o osmistránkovém sešitu vydaném nakladatelstvím soluňského literárního časopisu *Diagonios*, který v roce 1962 čtenářům představil úryvek z dramatu bratří Čapků *Ze života hmyzu*. Karolos Tsizek ji nicméně doplnil o dvoustránkovou poznámku o životě a díle obou autorů, v níž se ani nebál kriticky vyjádřit ke způsobu psaní Karla Čapka.²³⁷ Druhý nejstarší knižní překlad Čapka do řečtiny obsahuje sedm pohádek ze sbírky *Devatero pohádek*.²³⁸ Čapkovo jméno je v knize napsáno nesprávně latinkou i alfabetou („Carel Capek“ a „Κάρελ Κάπεκ“) a v knize jsou použity ilustrace Josefa Čapka spolu s ilustracemi řeckého malíře, ale jméno Josefa Čapka není nikde uvedeno.

V seznamu řeckých překladů našeho asi nejvýznamnějšího meziválečného spisovatele se objevují různá jména překladatelů a nakladatelů. Pouze Dimosthenis Kurtovik, který je jinak činný nejen

²³² ΚΑΦΚΑ, F.: *Αμερική*. Νησίδες, 2016. ISBN 978-618-5288-01-9., ΚΑΦΚΑ, F.: *Γράμματα στη Μίλενα*. Ελληνικές εκδόσεις, 1986., ΚΑΦΚΑ, F.: *Η δίκη*. Θεσσαλονίκη: Νησίδες, 2017., ΚΑΦΚΑ, F.: *Η μεταμόρφωση. Ο πύργος. Αμερική*. Εξάντας, 1989., ΚΑΦΚΑ, F.: *Η Μεταμόρφωση*. Θεσσαλονίκη: Εκδοτική Θεσσαλονίκης, 1996. ISBN 960-7318-40-4., ΚΑΦΚΑ, F.: *Η Μεταμόρφωση. Σημειώσεις για τον Κάφκα*. Θεσσαλονίκη: Πασχάλης, 1986.

²³³ ΚΑΦΚΑ, F.: *Αφορισμοί*. Πρῆκλ. Βασίλης Ρούπας, Άγγελος Φιλιππάτος, Αλέξανδρος Βέλιος. Αθήνα: Ροές, 1999. ISBN 978-960-283-275-2., ΚΑΦΚΑ, F.: *Διηγήματα και μικρά πεζά*. Πρῆκλ. Αλεξάνδρα Ρασιδάκη. Ροές, 2006. ISBN 978-960-283-240-0., ΚΑΦΚΑ, F.: *Η δίκη*. Πρῆκλ. Δήμου, Δημ. Στ. Αθήνα: Ροές, 2002. ISBN 978-960-283-108-3., ΚΑΦΚΑ, F.: *Η μεταμόρφωση*. Πρῆκλ. Δημ. Στ. Δήμου, Βασ. Πουλάκος. Αθήνα: Ροές, 2001. ISBN 960-283-109-Χ., ΚΑΦΚΑ, F.: *Ο αγνοούμενος (Αμερική)*. Πρῆκλ. Βασίλης Πατέρας, Δέσποινα Τσαφίτσα. Ροές, 2004. ISBN 978-960-283-193-6., ΚΑΦΚΑ, F.: *Ο πύργος*. Πρῆκλ. Βαίλης Πατέρας. Αθήνα: Ροές, 2005. ISBN 960-283-209-6.

²³⁴ V Česku vyšlo první souborné vydání mezi lety 1997 a 2007 v Nakladatelství Franze Kafky. Nakladatelství. *Společnost Franze Kafky* [online]. [Cit. 4. 6. 2022.] Dostupné z: www.franzkafka-soc.cz/nakladatelstvi.

²³⁵ ČΑΡΕΚ, K., ČΑΡΕΚ, J.: *Από τη ζωή των εντόμων*. Πρῆκλ. Κάρολος Τσίζεκ, Κυριαζής Χαρατσάρης. Θεσσαλονίκη: Διαγώνιος, 1962, č. 1.

²³⁶ ČΑΡΕΚ, K., ČΑΡΕΚ, J.: *Ze života hmyzu*. Praha: Ot. Štorch-Marién, 1921.

²³⁷ „Παρά την ευστροφία με την οποία χειρίζεται τα θέματά του, την καταπληκτική του μόρφωση και την ικανότητα του να ανανεώνει γνωστά λογοτεχνικά σχήματα με ρεαλισμό και ανθρωπιά, ο Τσάπεκ απλουστεύει υπερβολικά τα ηθικά και πολιτικά προβλήματα που θέτει, δίνοντας συχνά συμβατικές λύσεις.“ ΤΣΙΖΕΚ, K. Str. 46.

²³⁸ ČΑΡΕΚ, K.: *Εφτά αλλιώτικες ιστορίες*. Πρῆκλ. Νίκος Μόσχος. Αθήνα: Γεμεντζόπουλος, [1980].

jako překladatel, ale také jako autor a literární kritik,²³⁹ přeložil hned dvě Čapkova díla. V předmluvě k *Ο πόλεμος με τις σαλαμάνδρες (Válka s mloky)*, napsané roku 1982, konstatuje, že je Čapek v Řecku téměř neznámý.^{240 241} Do řečtiny nebyla převedena Čapkova trilogie *Hordubal – Povětroň – Obyčejný život*, ačkoli je v Tsizekově i Kurtovikově předmluvě označena za nejvýznamnější součást Čapkova díla.²⁴² Jinak však dnes s šesti přeloženými tituly můžeme říct, že již Čapek v Řecku zdaleka není neznámý.

6.1.6 Bohumil Hrabal

Z celkem asi patnácti Hrabalových samostatně vydaných próz²⁴³ bylo do řečtiny přeloženo šest. Autorkou většiny překladů děl Bohumila Hrabala do řečtiny je Rene Psyruki. Její překlad Hrabalova románu *Ostře sledované vlaky* byl vydán již tři roky po českém vydání,²⁴⁴ v druhém roce vlády vojenské junty, což bylo pro řecké nakladatele velmi náročné období.²⁴⁵ Tato kniha, jejímuž vydání následovala za rok i Cenou Akademie oceněná filmová adaptace, se v Řecku dočkala dokonce dvou různých překladů.²⁴⁶

Krátký Hrabalův text také tvoří součást souboru *Μεγάλοι συγγραφείς γράφουν τις πιο μικρές ιστορίες του κόσμου*.²⁴⁷ Knížka sestává z téměř sto padesáti textů různých spisovatelů v délce několika vět. Nejsou v ní uvedeny údaje o tom, které texty byly zahrnuty. Zařazený text od Bohumila Hrabala je krátká historka ze života jeho matky, epizoda, která se v Hrabalových textech vyskytuje přinejmenším na šesti různých místech.²⁴⁸ Ani na jednom z nich však nestojí text samostatně, nýbrž je vždy součástí

²³⁹ INTZEMΠΕΛΗΣ, Ε.: „Δημοσθένης Κούρτοβικ: συνέντευξη στον Ελπιδοφόρο Ιντζέμπελη.“ *Diastixo* [online]. ©2022. 14. 10. 2020. [16. 3. 2022.] Dostupné z: diastixo.gr/sinentefxeis/ellines/15062-dimosthenis-koxyrtovik.

²⁴⁰ „Κανονικά ο Κάρελ Τσάπεκ δε θα έπρεπε να χρειάζεται παρουσίαση. Μαζί με τον Γιάροσλαβ Χάσεκ ... είναι οι δύο μεγάλες μορφές της τσέχικης λογοτεχνίας του μεσοπολέμου. Καθώς όμως είναι σχεδόν άγνωστος στην Ελλάδα, ο μεταφραστής δεν μπορεί ν' αποφύγει την ταπεινή παρεμβολή του για να πεί μερικά βασικά πράγματα...“ ΚΟΥΡΤΟΒΙΚ, Δ.: „Εισαγωγή του μεταφραστή.“ In: ČAPEK, Κ.: *Ο Πόλεμος με τις Σαλαμάνδρες*. Πορεία, 1991, str. 5–7. Str. 5. (Předmluva je zahrnuta ve všech třech vydáních překladu.)

²⁴¹ Je zajímavé, že českého spisovatele ve srovnání s H. G. Wellsem, Georgem Orwellem a Aldousem Huxleym nazývá „πιο προικισμένος λογοτέχνης από τους άλλους τρεις“ a v předmluvě k druhému ze svých překladů říká: „Επειδή ... ο Τσάπεκ ήταν πιο πνευματώδης και προικισμένος συγγραφέας από τον Γουέλς, το σχετικό έργο του είναι πολύ ανώτερο, αν και λιγότερο γνωστό.“ Tamtéž. Str. 5.

²⁴² ΤΣΙΖΕΚ, Κ. Str. 9–10.

ΚΟΥΡΤΟΒΙΚ, Δ.: „Εισαγωγή του μεταφραστή.“ Str. 6.

²⁴³ SVOZIL, B., KOŠNAROVÁ, V.: „Bohumil Hrabal.“ *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. ©ÚČL AV ČR, 2006–2008. Aktual. 21. 4. 2020. [Cit. 29. 7. 2022.] Dostupné z: www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1244&hl=hrabal+.

²⁴⁴ HRABAL, B.: *Τα τραίνα*. Překl. Ρενέ Ψυρούκη. Αθήνα: Κάλβος, 1968.

²⁴⁵ Více v: ΑΞΕΛΟΣ, Λ.

²⁴⁶ HRABAL, B.: *Ο άνθρωπος που έβλεπε τα τρένα να περνούν*. Překl. Μαρίνα Λώμη. Αθήνα: Αρσενίδη, 1995. ISBN 960-253-036-7.

²⁴⁷ *Μεγάλοι συγγραφείς γράφουν τις πιο μικρές ιστορίες του κόσμου*. Překl. Αντώνης Μπίκος. Αθήνα: Γνώση, 2013. ISBN 978-960-235-855-9.

²⁴⁸ HRABAL, B.: *Staré noviny*. In: HRABAL, B.: *Spisy*. Sv. 1. Str. 327.

HRABAL, B.: *Staré noviny*. In: HRABAL, B.: *Sebrané spisy Bohumila Hrabala*. Sv. 18. Str. 106.

HRABAL, B.: *Vita Nuova*. In: HRABAL, B.: *Spisy*. Sv. 5. Str. 197.

HRABAL, B.: *Proluky*. In: HRABAL, B.: *Spisy*. Sv. 5. Str. 294.

HRABAL, B.: *Životopis trochu jinak*. In: HRABAL, B.: *Sebrané spisy Bohumila Hrabala*. Sv. 16. Str. 123.

většího celku. Řecký překlad se navíc od všech zkoumaných originálů notně liší, například pouze ve dvou ze všech českých verzí historiku vypráví sám Hrabal. A žádná z českých verzí nezačíná větou „Jsem nemanželské dítě“.²⁴⁹ Výsledky našeho zkoumání tedy poukazují na nepřipustně volné nakládání s originálem.

6.1.7 Překladatelé Rene a Nikos Psyrukisovi

Překladatelce Rene Psyruki (1927–2007)²⁵⁰ je ve vydání překladu *Μια πολυθόρυβη μοναξιά*, který vyšel rok po jejím úmrtí, věnováno několik stránek,²⁵¹ na nichž je shrnut její přínos v oblasti překladu i na poli výuky jazyků. Psyruki byla dcerou Řekyně a Francouze, studovala ve Francii a poté prožila devět let v Česku, konkrétně roky 1949–1958. Toto období pro ni bylo „významné ve více ohledech, co do vzdělání a na politicko-ideologické, jakož i osobní rovině.“²⁵² Zde se poznala se svým budoucím manželem, řeckým historikem Nikosem Psyrukisem. Skoro celý zbytek života pak strávila v Řecku, kde byli oba manželé obětí politického pronásledování a za vlády junty byli dokonce posláni do vyhnanství.²⁵³ Psyruki nejprve pracovala v divadle, posléze na české ambasádě a poté započala svoji kariéru překladatelky a učitelky.²⁵⁴ Důležitá je pro nás informace z knihy, že všechny tituly k překladu si vybírala sama.²⁵⁵ Rene Psyruki je mimo jiné i autorkou jednoho z překladů Haškových *Osudů dobrého vojáka Švejka*.²⁵⁶

V roce 1984 vyšla v tehdy nově založeném²⁵⁷ nakladatelství Stigmi malá knížečka s výběrem nejkratších textů z českého kulturního měsíčníku *Plamen*.²⁵⁸ Ten v Česku vycházel mezi rokem 1959 a rokem 1969, kdy byl státní cenzurou zakázán.²⁵⁹ Periodikum obsahovalo texty hlubokého filosofického, kulturního a politického obsahu a bylo arénou pro některé z nejvýznamnějších osobností tehdejších událostí v zemi. Rene Psyruki darovala řadu čísel *Plamene* řediteli nově vzniklého nakladatelství Stigmi, kterého zaujaly ilustrace periodika. S překladatelkou se domluvil, aby k vybraným

HRABAL, B.: *Totální strachy*. In: HRABAL, B.: *Spisy*. Sv. 7. Str. 181.

Za tyto informace vděčíme překladateli Hrabalova díla do italštiny panu Claudiu Poetovi.

²⁴⁹ ΧΡΑΜΠΑΛ, Μπ.: „Η Σούπα.“ In: *Μεγάλοι συγγραφείς γράφουν τις πιο μικρές ιστορίες του κόσμου*. Str. 66.

²⁵⁰ ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ, Θ., ΝΙΚΟΛΑΟΥ, Ο.-Α. Str. 9.

²⁵¹ Tamtéž. Str. 9–17.

²⁵² Tamtéž. Str. 10.

²⁵³ ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΣ, Μ., ΓΟΡΑΝΙΤΗΣ, Γ.: „Συνέντευξη από τον Νίκο Ψυρούκη.“ *Νέα κοινωνιολογία*, léto 1998, č. 26, str. 6–16. [Cit. 3. 3. 2022.] Dostupné z: www.newsociology.gr. Str. 10.

²⁵⁴ ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ, Θ., ΝΙΚΟΛΑΟΥ, Ο.-Α. Str. 11.

²⁵⁵ ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ, Θ., ΝΙΚΟΛΑΟΥ, Ο.-Α. Str. 14.

²⁵⁶ ΗΑΣΕΚ, J.: *Οι περιπέτειες του καλού στρατιώτη Σβέϊκ I–II* Překl. Ρενέ Ψυρούκη (Rene Psyruki). [b.n.], [1966–7].

²⁵⁷ *Στιγμή* [online]. [Cit. 5. 6. 2022.] Dostupné z: www.facebook.com/Εκδόσεις-Στιγμή-1851357015084627/?ref=page_internal.

²⁵⁸ ΨΥΡΟΥΚΗ, Ρ.: *Η δύναμη της Άνοιξης... (από το περιοδικό PLAMEN)*. Překl. Ρενέ Ψυρούκη. Αθήνα: Στιγμή, 1984.

²⁵⁹ Při zběžném prohlédnutí řeckého časopisu *Επιθεώρηση Τέχνης* jsme nabyli dojmu, že lze periodika považovat v jistém smyslu za protějšky. Obě obsahovala jak umělecké, tak filosofické a politické příspěvky, přinášela informace z vlasti i zahraničí a vycházela až do státního zákazu zhruba ve stejném období (*Επιθεώρηση Τέχνης* konkrétně mezi lety 1955 a 1967). Podobají se formátem, ačkoli český časopis měl téměř dvojnásobný počet stran, a vysokou úroveň grafické úpravy. Rene Psyruki v tomto řeckém časopise zveřejnila řadu svých menších překladů.

ilustracím vytvořila ještě výběr nejkratších textů.²⁶⁰ Knížka tak obsahuje aforismy, přísloví, satirické historky a kreslené vtipy, které se objevovaly v *Plameni* napříč jeho existencí.

Vlastním výběrem se Psyruki pravděpodobně řídila i při překladu několika povídek čtyř českých spisovatelů, kterými jsou Ludvík Aškenazy, Bohumil Hrabal, Milan Kundera a Ivan Olbracht.²⁶¹ (Nepodařilo se nám nicméně přesněji určit, na základě jakého klíče výbor sestavila. Například pouze jedna z povídek vyšla v periodiku *Plamen*.) Dále překladatelka do řečtiny převedla knížku *Terezínské rekviem*. Novela Josefa Bora o skutečném příběhu z koncentračního tábora v Terezíně je oblíbená v Česku i zahraničí, jak dosvědčují překlady do mnoha jazyků.²⁶²

Podíváme-li se na osobnější rovinu překladatelské činnosti manželů Psyrukových, získají věci nový rozměr. Za junty byli oba odvezeni do vyhnanství na ostrov Alonnisos (nazývaný také Jura). V jednom z rozhovorů Nikos Psyrukis říká: „Ale když nás vytáhli z ostrova Jury, situace byla ještě těžší. ...museli jsme my i děti nějak přežít. ... Tehdy jsme za kousek chleba překládali, na co jsme narazili.“²⁶³ Časově tomuto období mnoho překladů manželů Psyrukisových v našem seznamu neodpovídá. Jsou to jen knihy *Τέσσερις Τσέχοι Συγγραφείς* (rok vydání nejistý, 1970–1980),²⁶⁴ *Τρένα υπό αυστηρή παρακολούθηση* (1968)²⁶⁵ a *Πιλκὺν Ὁ Κόσμος τῆς Μουσικῆς* (1968),²⁶⁶ o kterém Psyrukis v témže rozhovoru zmiňuje, že byl vydán s falešným jménem překladatele.²⁶⁷

6.1.8 Ivan Klíma a Pavel Kohout

Ivan Klíma i Pavel Kohout patří k nejpřekládanějším současným českým autorům oceněným řadou literárních cen. První z nich za komunismu nesměl publikovat, tudíž jeho díla často poprvé vycházela na Západě nebo v samizdatových vydáních.²⁶⁸ Druhý byl donucen k emigraci do Rakouska a většina jeho knižních děl tak vyšla prvně v německém jazyce.²⁶⁹ Velká část překladů obou autorů pochází z dílny různých překladatelů a různých nakladatelství. Klímovo dílo bylo řeckému čtenáři

²⁶⁰ Rozhovor s Emiliosem Kaliakatsosem, vedoucím nakladatelství Stigmi. 19. 3. 2022, Atény.

²⁶¹ AŠKENAZY, L., HRABAL, B., KUNDERA, M., OLBRACHT, I.: *Τέσσερις Τσέχοι Συγγραφείς*. Překl. Ρενέ Ψυρούκη. Αθήνα: Ρόμβος, [197-].

²⁶² LAUERMANN, M., WAAGEOVÁ, E.: „JUDr. Josef Bor.“ *Holocaust.cz* [online]. Aktual. 27. 8. 2019. [Cit. 2. 3. 2022.] Dostupné z: www.holocaust.cz/dejiny/lide/obeti/judr-josef-bor.

²⁶³ „Αλλά όταν μας βγάλαν από τα Γιούρα η κατάσταση ήταν ακόμα πιο δύσκολη. Έπρεπε να γιατρευτώ, έπρεπε να επιβιώσουμε κι' εμείς και τα παιδιά. Δίναμε δυο φορές την βδομάδα παρών στο Αστυνομικό τμήμα, δεν μπορούσαμε να φύγουμε ούτε στο εξωτερικό, μα ούτε και έξω από την Αθήνα. Όσο για εργασία μην το συζητάτε. Τότε μεταφράζαμε για ένα κομμάτι ψωμί ό,τι βρίσκαμε.“ ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΣ, Μ., ΓΟΡΑΝΙΤΗΣ, Γ. Str. 10.

²⁶⁴ AŠKENAZY, L., HRABAL, B., KUNDERA, M., OLBRACHT, I.: *Τέσσερις Τσέχοι Συγγραφείς*. Překl. Ρενέ Ψυρούκη. Αθήνα: Ρόμβος, [197-].

²⁶⁵ HRABAL, B.: *Τα τραίνα*. Překl. Ρενέ Ψυρούκη. Αθήνα: Κάλβος, 1968.

²⁶⁶ PILKA, J.: *Ο Κόσμος της Μουσικής*. 1968.

²⁶⁷ ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΣ, Μ., ΓΟΡΑΝΙΤΗΣ, Γ. Str. 10–11.

²⁶⁸ UHLÍŘOVÁ, M., KUDLOVÁ, K.: „Ivan Klíma.“ *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. ÚČL AV ČR, 2006–2011. Posl. úpr. 28. 11. 2007. [Cit. 13. 3. 2022.] Dostupné z: www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?doId=1253&hl=kl%C3%ADma+.

²⁶⁹ „Pavel Kohout.“ *CzechLit* [online]. [Cit. 13. 3. 2022.] Dostupné z: www.czechlit.cz/cz/autor/pavel-kohout-cz.

představeno celkem pěti různými nakladatelstvími a každou z knih přeložil jiný překladatel.²⁷⁰ Častěji mezi autory vydání a překladů figuruje pouze spolupráce nakladatelství Kastaniotis a překladatelky Soni Stamu-Dorňákové. Ti připravili vydání jednoho překladu z díla Ivana Klímy a celkem čtyři překlady děl Pavla Kohouta. V prvním řeckém překladu svého díla, románu *Soudce z milosti*, píše Ivan Klíma: „Nedávno jsem si v rozhovoru s jedním řeckým novinářem postěžoval, že Řecko je poslední evropská země, kde ještě nebylo vydáno moje dílo...“²⁷¹ Dnes již bylo do řečtiny přeloženo šest děl, většina z nich již v devadesátých letech²⁷² a dvě po přelomu tisíciletí.²⁷³ Podobně četné jsou i překlady próz Pavla Kohouta.

Kohout se podílel také na vzniku mezinárodního románu mnoha autorů,²⁷⁴ který vznikl u příležitosti Olympijských her, které se v roce 2004 uskutečnily v Aténách. Podnět k vytvoření tohoto společného díla přišel od řeckého spisovatele Jorgose Skurtise a na napsání se podíleli spisovatelé z jedenácti zemí (z Řecka dokonce čtyři), kteří se předtím setkali v Aténách, aby diskutovali o podobě díla a rozvrhu práce.²⁷⁵ Projekt byl ambiciózní především co do koordinace práce překladatelů. Kniha měla být vydána v zemích všech spisovatelů, ale pro malý úspěch k tomu zjevně nedošlo.^{276 277}

6.1.9 Milan Kundera

Historie knižních vydání překladů děl Milana Kundery v Řecku začíná rokem 1971²⁷⁸ a v prvních desetiletích zahrnuje vícero překladatelů spolupracujících většinou s nakladatelstvím Odysseas.²⁷⁹ Nová kapitola překladů děl Milana Kundery začala s činností překladatele Jannise I. Charise, známého

²⁷⁰ Mezi nimi figuruje i jméno Kateriny Porfyrojeni, která je dcerou Miltiadise Porfyrojenise, významného řeckého komunistického politika, jehož působení i osobní život byl úzce spojen s Československem. Více např. v: TSIVOS, K.: „The Greek Civil War in the Czech Press.“ *Neograeca Bohemica*, 2015, str. 65–87.

²⁷¹ „Σε μια πρόσφατη συνέντευξη που έδωσα σ' έναν έλληνα δημοσιογράφο, παραπονέθηκα ότι η Ελλάδα είναι η τελευταία χώρα στην Ευρώπη που δεν έχει εκδοθεί έργο μου...“ KLÍMA, I.: „Προλογικό σημείωμα του συγγραφέα.“ In: KLÍMA, I.: *Η δοκιμασία*. Αθήνα: Οδυσσεάς, 1995, str. 7–8. ISBN 960-210-230-6. Str. 7.

²⁷² KLÍMA, I.: *Η δοκιμασία*. Překl. Αντώνης Γαλέος. Αθήνα: Οδυσσεάς, 1995. ISBN 960-210-230-6., KLÍMA, I.: *Περιμένοντας το σκοτάδι, περιμένοντας το φως*. Překl. Χρυσούλα Κουκίου. Αθήνα: Οδυσσεάς, 1997. ISBN 960-210-305-1., KLÍMA, I.: *Έρωτας και σκουπίδια*. Překl. Κατερίνα Πορφυρογένη. Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 1998. ISBN 960-221-148-2. a KLÍMA, I.: *Απόκρυφη Οικειότητα*. Překl. Νέστορας Χούνος. Αθήνα: Π. Τραυλός, 1999. ISBN 960-7990-20-X.

²⁷³ KLÍMA, I.: *Ούτε άγιοι, ούτε άγγελοι*. Překl. Βικτώρια Τράπαλη. Κέδρος, 2007. ISBN 978-960-04-3558-0., KLÍMA, I.: *Ένα ερωτικό καλοκαίρι*. Překl. Σόνια Στάμου-Ντόρνιακοβα. Αθήνα: Καστανιώτης, 2009. ISBN 240 978-960-03-4957-3.

²⁷⁴ KOHOUT, P. et al.: *Global Novel. Το μυθιστόρημα του κόσμου*. Překl. z češtiny: Σόνια Στάμου. Αθήνα: Καστανιώτης, 2003. ISBN 960-03-3634-2.

²⁷⁵ SELLA, O.: „Writers unite for global novel.“ *Ekathimerini.com* [online]. ©2014–2022. 21. 4. 2003. [Cit. 14. 3. 2022.] Dostupné z: www.ekathimerini.com/culture/13742/writers-unite-for-global-novel.

²⁷⁶ Nenašli jsme informace o vydání tohoto románu v jiných jazycích než v řečtině.

²⁷⁷ Rozhovor s překladatelkou Soňou Stamu-Dorňákovou.

²⁷⁸ KUNDERA, M.: *Το αστείο*. Překl. Ανδρέας Τσάκαλης. Αθήνα: Κάλβος, 1971 [1.].

²⁷⁹ Například: KUNDERA, M.: *Γελοίοι έρωτες*. Překl. Γιάννης Δημολίτσας. Αθήνα: Οδυσσεάς, 1984., KUNDERA, M.: *Η αβάσταχτη ελαφρότητα του είναι*. Překl. Κατερίνα Δασκαλάκη. Αθήνα: Εστία, 1986. a KUNDERA, M.: *Η τέχνη του μυθιστορήματος. Δοκίμιο*. Překl. Φ. Δ. Δρακονταειδής. Αθήνα: Εστία, 1988.

v Řecku též jako autora novinových sloupků a knih o jazyce.²⁸⁰ V jeho překladu z francouzštiny vyšlo dnes v nakladatelství Estia již čtrnáct Kunderových knih a další se připravují.²⁸¹ V tiráži těchto vydání typicky najdeme poznámku o spolupráci se spisovatelem, který překlad autorizoval, a často i vyjádření jeho vděku za kvalitní překladatelskou práci.²⁸² Jeden z Charisových překladů byl také v roce 2011 vyznamenán cenou Evropského centra pro literární překlad a humanitní vědu.²⁸³ Druhým nejplodnějším autorem překladů Kunderova díla byl Andreas Tsakalis, který přeložil několik děl psaných původně v češtině, a to z české předlohy.²⁸⁴

Kunderovo dílo vyjma raných sbírek básní,²⁸⁵ jedné divadelní hry,²⁸⁶ tří povídek²⁸⁷ a některých esejů²⁸⁸ bylo do řečtiny přeloženo celé a často dvakrát. Některá z děl přeložených do řečtiny nikdy nevyšla česky. Jsou to romány *La Lenteur* (řecky *Η βραδύτητα*) a *L'Identité* (*Η ταυτότητα*) a soubory esejů *Le Rideau* (*Ο πέπλος*) a *Les testaments trahis* (*Οι προδομένοι διαθήκες*).²⁸⁹ Je to spisovatel pro nakladatelství vděčný, jak dokazují desetitisícové náklady a opakovaná vydání a dotisky. Jeho nejznámější román, *Nesnesitelná lehkost bytí* se již v prvním překladu (Kateriny Daskalaki) dočkal třiatřiceti dotisků²⁹⁰ a zvláštního vydání nabízeného za nízkou cenu čtenářům nedělního vydání novin

²⁸⁰ Jeho sloupky vyšly knižně: ΧΑΡΗΣ, Γ.: *Η γλώσσα, τα λάθη και τα πάθη*. Αθήνα: Πόλις, 2003. ISBN 978-960-4350-15-5.

²⁸¹ Konkrétně je to překlad knihy *Un Occident kidnappé* (2021) – obsahující proslav z sjezdu Svazu československých spisovatelů v roce 1967 a esej o pozici Střední Evropy – a nový překlad *L'Art du roman*. Rozhovor se Sotirisem Metevelisem.

²⁸² „Σημείωση του συγγραφέα: Η μετάφραση αυτή έχει την έγκρισή μου και ευχαριστώ τον Γιάννη Η. Χάρη για την εξαιρετική δουλειά του, που είχα τη χαρά να την παρακολουθήσω από πολύ κοντά.“ Například v: KUNDERA, M.: *Η ζωή είναι αλλού*. Překl. Γιάννης Η. Χάρης. Αθήνα: Εστία, 2004. ISBN 960-05-1132-2.

²⁸³ CEATL NEWS: „Five Translators into Greek receive EKEMEL Translation Award.“ CEATL [online]. ©2022. Posl. úpr. 9. 10. 2011. [Cit. 16. 4. 2022.] Dostupné z: www.ceatl.eu/five-translators-into-greek-receive-ekemel-translation-award.

²⁸⁴ KUNDERA, M.: *Το αστείο*. Překl. Ανδρέας Τσάκαλης. Αθήνα: Κάλβος, 1971 [1.], KUNDERA, M.: *Η ζωή είναι αλλού*. Překl. Ανδρέας Τσάκαλης. Οδυσσεάς, 1979., KUNDERA, M.: *Το βαλς του αποχαιρετισμού*. Překl. Ανδρέας Τσάκαλης. Αθήνα: Οδυσσεάς, 1980., KUNDERA, M.: *Το βιβλίο του γέλιου και της λήθης*. Překl. Ανδρέας Τσάκαλης. Αθήνα: Οδυσσεάς, 1982.

²⁸⁵ *Člověk zahrada širá* (1953), *Poslední máj* (1955; přeprac. 1961, přeprac. 1963) a *Rok k roku vrší se* (1955).

²⁸⁶ *Ptákovina* (rozmnož. 1968 s tit. *Dvě uši, dvě svatby*; v div. programu 2008; knižně 2015).

²⁸⁷ V souborech *Směšné lásky*, *Druhý sešit směšných lásek* a *Třetí sešit směšných lásek* vyšlo v češtině celkem deset povídek, z nichž v řečtině vyšlo jen sedm, publikovaných v prvním francouzském vydání.

²⁸⁸ *Liška bystrouška, drásavá idyla a Nepravděpodobný osud* (In: *Můj Janáček*, 2004) a *Umění věrnosti* (In: *Kastrující stín svatého Garty*, 2006).

²⁸⁹ PILAŘ, M., KUDLOVÁ, K., KOŠNAROVÁ, V.: „Milan Kundera.“ *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. ©ÚČL AV ČR, 2006–2008. Posl. úpr. 19. 11. 2020. [Cit. 16. 4. 2022] Dostupné z: www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1265&hl=kundera+ a také ČTK: „Vychází Setkání. Nová sbírka Kunderových esejů.“ *Týden.cz* [online]. ©2006–2022. 26. 3. 2009. [Cit. 5. 6. 2022.] Dostupné z: www.tyden.cz/rubriky/kultura/literatura/vychazi-setkani-nova-sbirka-kunderovych-eseju_111761.html. a KONRÁD, D.: „Proč se Češi nevraceli z emigrace. Poprvé vychází Kunderův román Nevědění.“ *Aktuálně.cz* [online]. ©Economia, a.s., 1999–2022. 4. 11. 2021. [Cit. 5. 6. 2022.] Dostupné z: magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/proc-se-cesi-nevraceli-z-emigrace-milan-kundera-nevedeni/r~043d6c563d0d11ec9322ac1f6b220ee8.

²⁹⁰ Informace uvedena v impresu: KUNDERA, M.: *Η αβάσταχτη ελαφρότητα της ύπαρξης. Μυθιστόρημα*. Překl. Γιάννης Η. Χάρης. Αθήνα: Εστία, 2016. ISBN 978-960-05-1679-1.

To Vima (*To Βήμα*).²⁹¹ U některých románů také pozorujeme, že nová vydání (či dotisky) přicházejí s pouhým měsíčním odstupem.²⁹² Milan Kundera je dnes „autorem číslo jedna“ nakladatelství Estia,²⁹³ které je nejstarším fungujícím řeckým nakladatelstvím vůbec, založeným v roce 1901, a díky kvalitě své produkce se těší postavení uznávaného podniku.²⁹⁴ Se spisovatelem začalo spolupracovat v roce 1986 a v posledním čtvrtstoletí je jeho téměř výhradním řeckým vydavatelem.²⁹⁵

6.1.10 Próza napsaná po r. 2000

Nejmodernější české autory, jejichž dílo bylo vydáno v řeckém překladu, by takzvaně spočítal na prstech jedné ruky. Pokud se soustředíme pouze na prózu vydanou v češtině po roce 2000 (vyjma tvorby tří posledně zmíněných autorů), najdeme v bibliografii devět takových děl. Pouze šest z nich bychom pak zařadili mezi vysokou literaturu. Vzhledem k malému objemu děl přeložených z češtiny do řečtiny – z malého do malého jazyka – nemá ani smysl přemýšlet, kolik českých autorů v řecké knihovně chybí a nemá to tedy smysl ani u novější literatury. Pro zajímavost se nicméně můžeme podívat na několik zahraničně úspěšných českých autorů. „[Literární agentka] Dana Blatná považuje za nejúspěšnější v Evropě mezi ‚svými‘ autory kromě Michala Viewegha ještě Jiřího Kratochvila (přeložen do deseti jazyků), Michala Ajvaze (pět jazyků) a Irenu Douskovou (také pět). Agentura Pluh řadí k nejpřekládanějším Miloše Urbana, jemuž vyšlo v součtu v deseti jazycích devatenáct titulů, Patrika Ouředníka s dvacítkou jazyků a Jáchyma Topola s patnácti jazyky.“²⁹⁶ Z osmi zmíněných autorů byli do řečtiny přeloženi dva (Ivan Klíma a Patrik Ouředník).

Patrik Ouředník je autorem nejpřekládanějšího českého díla po roce 1989, knihy *Europeana. Stručné dějiny dvacátého věku*.²⁹⁷ V Řecku vyšla čtyři roky po českém vydání.²⁹⁸ V nakladatelství Kastaniotis vyšla v překladu Soni Stamu-Dorňákové novela *Jozova Hanule* pod pozměněným názvem „Láska v moravských lesích“.²⁹⁹ Překlad mohla motivovat skutečnost, že byl příběh o tři roky dříve

²⁹¹ V impresu knihy se píše: „Το βιβλίο αυτό είναι ειδική προσφορά από ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ και διατίθεται στους αναγνώστες του αποκλειστικά από τα σημεία Τύπου έναντι € 5.“ *Η αβάσταχτη ελαφρότητα του Είναι*. Překl. Κατερίνα Δασκαλάκη. Italy: Metropoli SpA (Gruppo Editoriale L'Espresso), 2007. ISBN 88-8371-282-X.

²⁹² Například Charisův překlad *Nevědění* byl poprvé vydán v červenci 2001, podruhé v srpnu 2001 a pak v říjnu téhož roku. V roce 2018 už vyšlo jedenácté vydání. KUNDERA, M.: *Η άγνοια. Μυθιστόρημα*. Překl. Γιάννης Η. Χάρης. Αθήνα: Εστία, 2018. ISBN 960-05-0988-3.

²⁹³ Rozhovor se Sotirisem Metevelisem.

²⁹⁴ „...ο μακροβιότερος ελληνικός εκδοτικός οίκος και ένας από τους μακροβιότερους διεθνώς. Το γεγονός ότι η Εστία είναι μία από τις δώδεκα αρχαιότερες ελληνικές επιχειρήσεις που ζουν από τον 19^ο αιώνα ως σήμερα – η μόνη εκδοτικού χαρακτήρα – είναι ήδη μια απόδειξη του κύρους του.“ ΚΑΡΑΚΑΤΣΟΥΛΗ, Α. Str. 13.

²⁹⁵ „*Η αβάσταχτη ελαφρότητα του Είναι* του Μίλαν Κούντερα (1986, σε μετάφραση Κατερίνας Δασκαλάκη) ... γνώρισε μεγάλη επιτυχία και ξεκίνησε τη μέχρι σήμερα σταθερή εκπροσώπηση του Κούντερα στην Ελλάδα από την Εστία.“ ΚΑΡΑΚΑΤΣΟΥΛΗ, Α. Str. 273.

²⁹⁶ KUBÍČKOVÁ, K.

²⁹⁷ „Patrik Ouředník.“ *CzechLit* [online]. Ministerstvo kultury. [Cit. 4. 4. 2022.] Dostupné z: www.czechlit.cz/cz/autor/patrik-ourednik-cz.

²⁹⁸ ΟΥΡΕΔΝΙΚ, Ρ.: *Europeana. Μια συνοπτική ιστορία της Ευρώπης του εικοστού αιώνα*. Překl. Μανώλης Αγγελόπουλος. Κέδρος, 2005. ISBN 960-04-2759-3.

²⁹⁹ ΛΕΓΑΤΟΒΑ, Κ.: *Έρωτας στα δάση της Μοραβίας*. Překl. Σόνια Στάμου-Ντορνιακόβα. Αθήνα: Καστανιώτης, 2007. ISBN 978-960-03-4532-2.

převeden do filmu, který si vysloužil Oscarovou nominací. Nezanedbatelný význam má zprostředkovatelská práce Kostase Tsivose z posledních let. Z nejnovějších českých autorů přeložil *Žitkovské bohyně* Kateřiny Tučkové,³⁰⁰ která tak jako Květa Legátová zaznamenala v Česku ohromný úspěch, a knihu *Hana* další velmi úspěšné autorky Aleny Mornštajnové.³⁰¹ Poslední jmenovaná byla na podzim 2021 hostem Českého centra Atény na Mezinárodním veletrhu knihy v Soluni. Její knihu vydalo v Řecku nakladatelství Alexandria, které vydalo většinu překladů Kostase Tsivose. Bianca Bellová obdržela v roce 2018 za svůj román *Jezero*, přeložený do řečtiny v roce 2021, Cenu Evropské unie za literaturu, která laureátům zajišťuje propagaci na evropské úrovni. Knihu vydalo relativně mladé nakladatelství Vakchikon,³⁰² které má na kontě ještě dvě knihy české poezie.

Autobiografická próza *Twelve Little Cakes*, anglicky psané dílo české básničky a spisovatelky Dominiky Dery, vypráví o době autorčina dětství a složitém životě její rodiny, která byla za komunismu pronásledována. Na stránkách Českého rozhlasu, který s autorkou před lety uspořádal rozhovor, čteme: „Kniha také slouží díky autentickému a neotřelému pojetí jedné etapy československých dějin jako učební materiál na amerických školách. ... Přeložena do pěti jazyků a čtena na třech kontinentech, kniha paradoxně není k dostání na českém trhu,³⁰³ což platí dodnes. Do řečtiny byla přeložena již rok po anglickém vydání.³⁰⁴ Nedávno vydalo poměrně mladé nakladatelství Historical Quest³⁰⁵ první knihu Vlastimila Vondrušky přeloženou do řečtiny.³⁰⁶ Nakladatelství se ucházelo o finanční podporu českého Ministerstva kultury, kterou nezískalo, takže upustilo od ambiciózního plánu vydat také Vondruškovu *Husitskou epeji*. Nakladatelství nicméně zamýšlí v tomto směru pokračovat, vydaná kniha je první knihou edice Středověký detektivní román (Μεσαιωνικό αστυνομικό μυθιστόρημα).³⁰⁷ Přeložen byl i román vyprávějící příběh filmu *Goyovy přízraky* od režiséra Miloše Formana, který je i jedním z autorů knihy.³⁰⁸

³⁰⁰ TUČKOVÁ, K.: *Οι θεές της Ζίτκοβα*. Překl. Κώστας Τσίβος. Αθήνα: Ίκαρος, 2019. ISBN 978-960-572-286-9.

³⁰¹ MORNŠTAJNOVÁ, A.: *Χάνα*. Překl. Κώστας Τσίβος. Αθήνα: Αλεξάνδρα, 2020. ISBN 978-960-221-897-6.

³⁰² „Προφίλ/Profile.“ *Εκδόσεις Βακχικόν* [online]. ©Vakxikon.gr, 2022. [Cit. 5. 6. 2022.] Dostupné z: ekdoseis.vakxikon.gr/profile.

³⁰³ MULLEN, O.: „Exilovou spisovatelku Dominiku Dery v Česku stále téměř nikdo nezná.“ *Radio Prague International* [online]. ©Radio Prague International, 1997–2022. 15. 2. 2012. [Cit. 5. 4. 2022.] Dostupné z: cesky.radio.cz/exilovou-spisovatelku-dominiku-dery-v-cesku-stale-temer-nikdo-nezna-8556611.

³⁰⁴ DERY, D.: *Δώδεκα μικρά κέικ. Μυθιστόρημα*. Překl. Χρύσα Τσαλικίδου. Αθήνα: Ηλέκτρα, 2005. ISBN 960-6627-26-8.

³⁰⁵ Ποιοί είμαστε. *Historical Quest* [online]. ©Historical Quest, 2011–2022. [Cit. 29. 7. 2022.] Dostupné z: www.historical-quest.com/poioi-eimaste.html.

³⁰⁶ VONDRUŠKA, V.: *Το στιλέτο & το φίδι. Οι υποθέσεις του βασιλικού δικαστή Όλντριχ του Χλουμ*. Překl. Άννα Τσακαλίδου. Αθήνα: Historical Quest, 2021. ISBN 978-618-5088-73-6.

³⁰⁷ Rozhovor s Jannisem Chronopulosem, ředitelem nakladatelství Historical Quest. 19. 11. 2021, Atény.

³⁰⁸ FORMAN, Miloš, CARRIÈRE, Jean-Claude: *Τα Φαντάσματα του Γκόγια*. Překl. Αγγελος Φιλιππάτος. Αθήνα: Α. Α. Λιβάνης, 2007. ISBN 978-960-14-1399-0.

6.1.11 Přípravovaná vydání

Do naší bibliografie jsme již nezahrnuli řecký překlad komiksu *Zátopek* Jana Nováka a Jaromíra 99, který byl vydán v březnu 2022.³⁰⁹ Nakladatelství Kichli (Κίχλη) připravuje vydání překladu *Druhého města* Michala Ajvaze z dílny Soni Stamu-Dorňákové a překlad *Spalovače mrtvol*.³¹⁰ Soňa Stamu-Dorňáková se v rozhovoru zmínila o možnosti, že bude v budoucnu vydán nový překlad básní Jaroslava Seiferta a také některého z děl Jáchyma Topola.³¹¹ Podle údajů na webových stránkách agentury Pluh byla do Řecka prodána práva na Topolovu knihu *Chladnou zemi* a také na knihu *La fin du monde n'aurait pas eu lieu* Patrika Ouředníka.³¹² Je možné, že v Řecku v budoucnu vyjde také překlad některého díla Arnošta Lustiga.³¹³ O dvou plánovaných vydáních děl Milana Kundery v nakladatelství Estia jsme se zmínili výše (v kapitole 6.1.9 Milan Kundera). Řadou nevydaných překladů prý disponuje překladatelka Věra Klontza-Jaklová.³¹⁴

6.2 Poezie

V řeckých knižních překladech poezie jsou zastoupeni jak básníci devatenáctého století, tak nejmladší generace českých básníků (narozeneých na konci minulého století). Většina jmen je představena jen několika básněmi, často v souborech básní různých světových básníků. S nejvíce jmény seznamuje řeckého čtenáře ve své objemné antologii Jannis Ritsos.³¹⁵ Za nejdůležitějšího překladatele české poezie do řečtiny však považujeme Karolose Tsizeka, který překládal možná jako jediný přímo z češtiny, jež byla jeho mateřštinou.

Třem básníkům, Jaroslavu Seifertovi, Miroslavu Holubovi a Kateřině Rudčenkové se v Řecku dostalo větší pozornosti a vyšly výběry věnované výhradně jejich poezii. U prvních dvou jmen je to zcela pochopitelné. Jaroslav Seifert je jediný český držitel Nobelovy ceny za literaturu a Miroslav Holub je velice překládaný autor, jehož básně byly časně převedeny do angličtiny a jsou překladatelsky nenáročné.³¹⁶ Nad jménem Kateřiny Rudčenkové bychom se mohli pozastavit, musíme si ale uvědomit, že jeho nápadnost způsobuje jen skutečnost, že nebyly samostatně vydány překlady i dalších mladých českých básníků. Že není zastoupení české poezie v řeckých překladech větší, nám však nepřijde překvapivé vzhledem k tomu, že ani jeden z jazyků není tzv. světový. Je také zjevné, že obraz české poezie v Řecku není vyvážený, zůstává nicméně otázkou, jak tento obraz dotvářejí překlady zveřejněné časopisecky.

³⁰⁹ NOVÁK, J.: *Ζάτοpek*. Překl. Σόνια Στάμου-Ντορνιακόβα. Αθήνα: Καστανιώτης, 2022. ISBN 978-960-0369-98-4.

³¹⁰ Rozhovor s Ing. Lucií Kuligovou, ředitelkou Českého centra Athény. 23. 11. 2021, Řecko.

³¹¹ Rozhovor s překladatelkou Soňou Stamu-Dorňákovou.

³¹² Welcome to Pluh. *Pluh* [online]. V.O.F. Pluh. [Cit. 25. 5. 2022.] Dostupné z: www.pluh.org.

³¹³ Rozhovor s Ing. Lucií Kuligovou. 23. 11. 2021.

³¹⁴ Emailová korespondence s překladatelkou Věrou Klontza-Jaklovou. 9. 3. 2022.

³¹⁵ ΡΙΤΣΟΣ, Γ.: *Ανθολογία Τσέχων και Σλοβάκων ποιητών*. Αθήνα: Θεμέλιο, 1966.

³¹⁶ Náš názor potvrzuje například: NOVICKÁ, T.: „Česká poezie v anglickém překladu (1990–2020).“ *CzechLit* [online]. 24. 3. 2021. [Cit. 13. 4. 2022.] Dostupné z: www.czechlit.cz/cz/feature/ceska-poezie-v-anglickem-prekladu-1990-2020.

6.2.1 Karolos Tsizek

6.2.1.1 Karolos Tsizek a *Diagonios*

Z našeho bádání vyplývá, že jednoznačně nejdůležitějším zprostředkovatelem české poezie v Řecku byl Karolos Tsizek (1922–2013).³¹⁷ Syn českých rodičů prožil většinu dětství v Itálii, kdežto v Česku strávil pouze jeden rok – ve Volyni vychodil první třídu – ale protože se doma mluvilo česky, i díky velkému jazykovému nadání si uchoval češtinu natolik, že byl později schopen překládat českou poezii. Kromě překládání byl sám také literárně činný (psal básně a povídky) a zanechal za sebou rozsáhlé výtvarné dílo (především grafické). Povoláním byl mimo jiné učitel italštiny na soluňské univerzitě.^{318 319}

V Soluni byl členem redakce literárního a výtvarného časopisu *Diagonios* (*Διαγώνιος*)³²⁰ (řízeného blízkým přítelem, básníkem Dinosem Christianopulosem), v němž měl na starosti také grafickou úpravu. Periodikum vycházelo mezi lety 1958 a 1983 (se třemi dvouletými přestávkami).³²¹ Vydávalo původní řeckou tvorbu, překlady a teoretické práce. Mělo také své vlastní nakladatelství, které fungovalo v letech 1962–1998.³²² Karolos Tsizek v časopisu zveřejňoval kromě dalších textů i své překlady ukázek z díla českých autorů.³²³ Z těchto překladů vzniklo v prvním období časopisu (1958–1962) celkem šest samostatných otisků, a sice úryvky dvou dramát³²⁴ a jednoho románu³²⁵ a výběr básní od tří básníků.³²⁶ V časopise představil Tsizek postupně tyto autory: Jiřího Wolкера, Petra Bezruče

³¹⁷ Používáme zde transkripci řecké podoby jména. Pro přesnost ale uveďme, že například v dopisech manželům Vlastimile a Daliboru Peškovým, které nám byly dány k dispozici, se Tsizek podepisuje českou podobou jména.

³¹⁸ Rozhovor s Isidorosem Tsizekem, synem Karolose Tsizeka. 28. 11. 2021, Soluň.

³¹⁹ O Karolose Tsizekovi existuje v češtině také bakalářská práce, která nám byla dobrým východiskem. LIBERIOU, A.-L.: *Karolos Tsizek – intelektuál na rozhraní tří kultur*. Praha, 2017. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce PhDr. Konstantinos Tsivos, Ph.D. [Cit. 13. 11. 2021] Dostupné z: dspace.cuni.cz/discover?scope=%2F&query=liberiu&submit=.

³²⁰ Jednotlivá čísla časopisu jsou dostupná v digitalizované podobě: *Περιοδικά λόγου και τέχνης* [online]. ©Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 2017–2020. [Cit. 29. 7. 2022.] Dostupné z: www.greek-language.gr/periodika.

³²¹ ΚΟΚΙΝΝΙΔΟΥ, Χ.: *Η δεύτερη περίοδος της Διαγώνιου και η λογοτεχνική της ταυτότητα*. Soluň, 2008. Diplomová práce. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Vedoucí práce Χ. Λ. Καράογλου. [Cit. 6. 4. 2022.] Dostupné z: ikee.lib.auth.gr/record/110501/files/gri-2009-2183.pdf. Str. 7.

³²² ΚΟΚΙΝΝΙΔΟΥ, Χ. Str. 18.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ, Ν.: „Μισός αιώνας φιλίας και συνεργασίας.“ In: *Θεσσαλονικέων πόλις*, červen 2012, č. 40, str. 92–93. ISSN 1108-5452. Str. 93.

³²³ Na konci čísla 12 z roku 1975 najdeme přehled o textech Karolose Tsizeka i o textech o Tsizekovi od jiných autorů, které byly zveřejněny v časopise *Diagonios*.

³²⁴ ČΑΡΕΚ, Κ., ČΑΡΕΚ, J.: *Από τη ζωή των εντόμων*. Překl. Κάρολος Τσίζεκ, Κυριαζής Χαρατσάρης. Θεσσαλονίκη: Διαγώνιος, 1962, č. 1. a ŠΡÁΜΕΚ, F.: *Το φεγγάρι πάνω στον πόταμο*. Překl. Κάρολος Τσίζεκ, Κυριαζής Χαρατσάρης. Θεσσαλονίκη: Διαγώνιος, 1961, č. 2.

³²⁵ ΟLBΡΑΧΤ, I.: *Ο θάνατος του ληστή Νικόλα Σούγαϊ*. [Překl. Κάρολος Τσίζεκ.] Θεσσαλονίκη: Διαγώνιος, 1960, č. 2.

³²⁶ ΒΕΖΡΟΥČ, P.: *Τραγούδια της Σιλεσίας*. Překl. Κάρολος Τσίζεκ, Γιώργος Ιωάννου. Θεσσαλονίκη: Διαγώνιος, 1959, č. 2., ΗΟRΑ, J.: *Πέντε ποιήματα*. [Překl. Κάρολος Τσίζεκ.] Θεσσαλονίκη: Διαγώνιος, 1961, č. 1., WOLKER, J.: *Οκτώ ποιήματα*. Překl. Κάρολος Τσίζεκ, Ντίνος Χριστιανόπουλος. Θεσσαλονίκη: Διαγώνιος, 1959, č. 1.

(opakovaně),³²⁷ Ivana Olbrachta, Josefa Horu,³²⁸ Fráňu Šrámka, bratry Čapkovy, Jana Skácela³²⁹ a Dalibora Peška.³³⁰

6.2.1.2 Tsizek – Peškovi

V bibliografii najdeme ještě dva samostatné otisky Tsizekových překladů, a sice výběr básní Jana Skácela ze sbírky *Chyba broskví*³³¹ a básně Dalibora Peška.³³² Zvláště u posledního z básníků nás napadne otázka, podle jakého klíče Tsizek autory vybíral. Většina z nich jsou známí čeští klasikové, ale například Dalibor Pešek se v Česku takové známosti netěší.

V letech 1983–1984 si Karolos Tsizek dopisoval³³³ s manželi Daliborem a Vlastimilou Peškovými ze Strakonice.³³⁴ Dalibor Pešek byl nástrojář a básník, paní Pešková byla učitelka na strakonickém gymnáziu. Naše původní domněnka, že se Tsizek s Peškem poznali v dětství během jednoho léta které Tsizek strávil ve Volyni, deset kilometrů od Strakonice, se nepotvrdila. K seznámení došlo zprostředkovaně, když Tsizek hledal, kdo by mu z Čech mohl posílat opisy básní českých autorů.³³⁵ Dle paní Peškové je nejprve žádal o to, aby pro něj vytvořili a zaslali mu výběr české sociální poezie, včetně některých konkrétních básní. Paní Pešková mu poté poslala na stroji psané opisy básní Josefa Hory, Jaroslava Seiferta, Vladimíra Holana³³⁶ i první básnickou sbírku svého manžela.³³⁷ Později obdržel Tsizek ze Strakonice i Peškovu druhou sbírku.³³⁸

Peškovi je adresována odpověď z Řecka, v níž se píše: „...děkuji upřímně Vaší paní manželce za zaslání básní Josefa Hory a Vám za básnickou sbírku. Určité z Vašich básní se mi líbí, cítím je jaksi blízké a to pochází z toho, že máme přibližně stejný věk, či spíše nás sblížíují stejné pocity a myšlenky tohoto věku na uplynulý život, stáří, smrt. Budu se snažit některé z těchto básní přeložit...“³³⁹ Z korespondence se dozvídáme několik velmi zajímavých faktů. Zaprvé se tu Tsizek zmiňuje o nedostupnosti slovníků: „Jeden z mých problémů je, že nemám slovníky. Jen zbytky dvou kapesních, které

³²⁷ Kromě překladů v otisku (č. 2, 1959) také v: č. 15, 1976, č. 2, 1979 a č. 15, 1983.

³²⁸ Kromě překladů v otisku (č. 1, 1961) také v: č. 15, 1983.

³²⁹ V č. 14, 1976.

³³⁰ Spolu s překlady Bezruče a Hory v č. 15, 1983.

³³¹ SKÁCEL, J.: *Το σφάλμα των ροδακίνων*. Překl. Κάρολος Τσίζεκ. Παιανία: Μπιλιέτο, č. 39, říjen–prosinec 2003. ISSN 1106-6032.

³³² PEŠEK, D.: *Ακολουθώντας την συνταγή. Ποιήματα*. Překl. Κάρολος Τσίζεκ, Μαρία Καραγιάννη. Παιανία: Μπιλιέτο, č. 32, leden–březen 2002. ISSN 1106-6032.

³³³ Kopie veškeré korespondence, která se zachovala v bytě manželů Peškových, tedy Tsizekovy dopisy a kopie dopisů Vlastimily a Dalibora Peškových, by dnes měla být již zařazena do Tsizekova archivu v Soluni. Αρχεία. *Ελληνικό λογοτεχνικό και ιστορικό αρχείο* [online]. [Cit. 5. 6. 2022.] Dostupné z: www.elia.org.gr/archives-collections/archives.

³³⁴ Následující informace vycházejí buď z dopisů, uvedených v poznámkách pod čarou, nebo z rozhovoru s Vlastimilou Peškovou, 11. 1. 2022, Strakonice.

³³⁵ Dalibor Pešek si nicméně později vybavoval, že jméno Tsizekových v dětství slyšel. Tsizek na začátku osmdesátých let kontaktoval paní Trávníčkovou, učitelku ve Strakonících, která napsala manželům Peškovým. Jaký měl přesně k paní Trávníčkové vztah, jsme nezjistili.

³³⁶ Opisy nejsou součástí dochované korespondence.

³³⁷ PEŠEK, D.: *Nikdy nedokončený obraz*. Praha: Československý spisovatel, 1979.

³³⁸ PEŠEK, D.: *Listy ze zápisníku*. Praha: Československý spisovatel, 1983.

³³⁹ Karolos Tsizek Daliboru Peškovi, 18. 5. 1983. Četné pravopisné a další chyby jsme opravili.

používali rodiče.³⁴⁰ Zmiňuje Nedělkův řecko-český slovník z roku 1982 (který také najdeme v jeho pozůstalosti).³⁴¹ Manželé odpovídají, že se pro něj pokusí slovníky sehnat³⁴² a v dalším dopise již Tsizek děkuje za jejich dodání.³⁴³ Peškovi také zvou překladatele opakovaně na návštěvu.³⁴⁴ Nikdy se s ním ovšem nesetkají. Paní Pešková sice následujícího roku cestuje po Řecku, ale kvůli nespolehlivosti tradičního způsobu korespondence k setkání s Karolosem Tsizekem nedojde.

Většinu obsahu dopisů nicméně tvoří otázky Tsizeka a odpovědi Peškových ohledně různých překladatelských problémů. Pro přesnost si pomáhají nákresy a dalšími jazyky (italštinou, angličtinou a francouzštinou). Otázky jsou jednak jazykové, jednak si překladatel ujasňuje básníkův záměr a ujišťuje se, že vyznění básně správně pochopil. Tento způsob komunikace vyžaduje velkou trpělivost a Tsizek čeká někdy na vysvětlení termínu i čtyři měsíce. Nicméně o ně usiluje třeba i poté, kdy už překlady vyšly, ačkoli pak někdy musí i přiznat nedostatky svého překladu.³⁴⁵ Chápeme to jako důkaz jeho veliké překladatelské pečlivosti. Pro ilustraci zde citujeme pasáž z jednoho z dopisů: „Těžké přeložit do řečtiny výraz: *svět si ví se vším rady*. Najděte mi něco totožného. Ty tři verše jsou jaksi nezávislé jeden na druhém? Na př.: *svět si ví se vším rady* / (existuje) *harmonie květů* (jako světů nebo sfér) a *hniloby/smrti* / *neuniknem střevům světa*, smrti, která je tu znázorněna jako nějaké břicho světa, které vše stráví (a tím se vším skoncuje), jakési zažívací ústrojí světa (připomíná to výraz „břicho Paříže“). Těžké je neztratit v překladu metaforický, přenesený smysl verše *„z bláta do louže“*. ... Potřeboval bych tu *křídlovku* francouzsky, italsky, nebo anglicky. Slovo mi není neznámé, ale nechtěl bych se zmýlit. Používal ho, pamatují-li si dobře, i tatínek. Ale snad se mýlím. Není to ta trumpeta, která se prodlužuje a zkracuje?“³⁴⁶

Dopisem Dalibora Peška do Řecka ze dne 2. 10. 1984 tato část zachované korespondence končí. Další dopisy pocházejí z let 2001–2002, tedy z doby po Peškově smrti. O té se Tsizek dozvídá až z odpovědi paní Peškové na jeho dopis z 18. 9. 2001, ve kterém se na strakonického básníka po dvaceti letech obrací, protože začal znovu pracovat na překladech jeho básní. Ve spolupráci s paní Peškovou,

³⁴⁰ Karolos Tsizek Daliboru Peškovi, 18. 5. 1983.

³⁴¹ Za prohlídku Tsizekova bytu na adrese Αγίας Μαρίνας 23, Άνω Τουύμπα v Soluni (28. 11. 2021) jsme vděčni jeho synovi Isidorosovi Tsizekovi.

³⁴² „Pokračujeme v pátrání po slovnících pro Vás, jakmile nějaké vhodné objevíme, pošleme Vám je.“ Vlastimila a Dalibor Peškovi Karolosu Tsizekovi, 10. 7. 1983, Strakonice.

³⁴³ „Žádám za odpuštění, že jsem vám ještě nenapsal pořádný dopis a hlavně, že jsem nepoděkoval za slovníky, které v pořádku došly.“ Karolos Tsizek Daliboru Peškovi, 22. 2. 1984, Soluň.

³⁴⁴ „Kdyby Vás napadla myšlenka podívat se do Čech, nezavrhujte ji, ale uskutečňte. Budete naším milým hostem.“ Vlastimila a Dalibor Peškovi Karolosu Tsizekovi, 10. 7. 1983, Strakonice.

„Kdybyste se rozhodl navštívit svoji rodnou vlast, mohl byste u nás bydlet a mohli bychom Vám ukázat kulturní a historické památky jižních Čech, ...“ Vlastimila a Dalibor Peškovi Karolosu Tsizekovi, 29. 2. 1984, Strakonice.

³⁴⁵ Například v Tsizekově dopise z 22. 2. 1984 čteme: „Potřeboval bych, jak jsem vám již psal, vysvětlení slova *binsk...*“ A teprve v dopise Peškových ze 17. 6. téhož roku, tedy o čtyři měsíce později, dostává uspokojivou odpověď. V reakci z 26. 6. velmi dlouze rozebírá možné ekvivalenty slova „bims“ nejen v řečtině a dochází s lítostí k závěru, že jeho již vydaný překlad není zcela přesný. A v dopise Vlastimile Peškové z 12. 4. 2002 stojí: „Je mi nicméně líto, že jste mi neobjasnila včas určité výrazy... P. S. Čekám na odpověď, přestože mi bude málo platná, nicméně ji potřebuji, abych si ověřil překlady.“

³⁴⁶ Karolos Tsizek Daliboru Peškovi, 18. 5. 1983. (Pro srozumitelnost jsme kurzívou označili slova citovaná z Peškových básní.)

která mu i tentokrát pomáhá s překladatelskými oříšky, Tsizek připraví další řádku překladů Peškových básní. Časopis *Diagonios* již v této době nevychází, takže překlady zveřejní v periodiku *Bilieto* (*Μπιλιέτο*), osobnostně úzce propojeném se soluňským *Diagonios*,³⁴⁷ a vznikne také jejich samostatný otisk. Podobně naloží o rok později s překlady vybraných básní ze sbírky *Chyba broskví* Jana Skácela. (Na nich pracuje s podporou básníkovy vdovy.³⁴⁸)

V těchto mladších dopisech si Tsizek několikrát postěžuje. „S domovem styky vážnou, a to ne mou vinou,“ píše na závěr dopisu z 18. 9. 2001. A po přijetí ceny *Gratias Agit*, udělované za šíření dobrého jména České republiky v zahraničí, v pražském Karolinu,³⁴⁹ píše v posledním zachovaném dopise: „Přes to, že jsem dostal cenu, nikdo z české strany se o mé překlady nezajímá v tom smyslu, že by mi nějak usnadnili práci nějakým vysvětlením a informací literárního rázu. ...jak ústavy, tak jedinci na mé dopisy neodpovídají (na př. Obec spisovatelů). Nevím, čím to je.“³⁵⁰

Co se týče Tsizekova způsobu výběru autorů k překladu, působily tu tedy jistě i náhoda, vlastní preference a osobní známosti. Potvrzuje to zjevně i fakt, že v archivu najdeme například i překlady básní Miloše Doležala.³⁵¹ Doležal s Tsizem uspořádal po udělení ceny *Gratias Agit* rozhovor pro Český rozhlas. Strávili spolu několik dní procházkami po Praze a následně byli v kontaktu skrze dopisy. V těch Tsizek tradičně žádal o pomoc s různými překladatelskými problémy. Miloš Doležal vzpomíná: „Jen si zřetelně vybavuji, že ho bavilo překládat mé verše i proto, že v nich byl přítomen středoevropský humor, a on říkal, že v básních humor není běžný. A přitom on sám měl velký smysl pro humor, ironii, měl v sobě jakýsi drápek českého humoru.“³⁵²

6.2.1.3 Další Tsizekovy překlady

Již jsme zmínili překlad výběru ze Skácelovy sbírky *Chyba broskví*. Ten by byl výbornou látkou pro případnou hlubší analýzu kvality Tsizekových překladů. Pro ilustraci jeho odvahy a pílě uvádíme překlad jedné z básní:

kar ezel ež uktápzop	αδίβαρακ η ιεπρέ αδοπάνα
dívka rozplétá si cop	και να το πεις πέτυχεσ διάνα
pozpátku že leze rak	ανάποδα έρπει η καραβίδα
dá se čísti všelijak ³⁵³	ξεπλέκει η κόρη την κοτσίδα ³⁵⁴

³⁴⁷ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ, Μ.: *Τα περιοδικά Οκτασέλιδο του Μπιλιέτου (1994–2013) και Μπιλιέτο (2001–2008)*. Soluň, 2015. Diplomová práce. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Vedoucí práce Lambros Varelas. Str. 25.

³⁴⁸ Emailová korespondence s Milošem Doležalem, 31. 1. 2022.

³⁴⁹ „Předávání Ceny Jana Masaryka ‚Gratias agit 2002.‘“ *Univerzita Karlova* [online]. ©Univerzita Karlova, 2022. [Cit. 5. 6. 2022.] Dostupné z: cuni.cz/UK-1129.html.

³⁵⁰ Karolos Tsizek Vlastimile Peškové, 18. 12. 2002, Soluň.

³⁵¹ 03/2014Θ ΤΣΙΖΕΚ, ΚΑΡΟΛΟΣ, (1865–2014) [popis archivu, online]. ΕΛΙΑ–ΜΙΕΤ, Θεσσαλονίκη. [Cit. 5. 6. 2022.] Dostupné z: www.elia.org.gr/el/search/?terms=%u03C4%u03C3%u03AF%u03B6%u03B5%u03BA. Str. 14.

³⁵² Emailová korespondence s Milošem Doležalem.

³⁵³ „83.“ In: SKÁCEL, J.: *Chyba broskví*. Břeclav: Moraviapress, 1998.

³⁵⁴ „83.“ In: SKÁCEL, J.: *Το σφάλμα των ροδακίνων*. Παιανία: Μπιλιέτο, 2003. Str. 7.

V roce 2003 vychází asi jediný objemnější soubor Tsizekových překladů české poezie, a sice průřez tvorbou Jaroslava Seiferta.³⁵⁵ Kromě toho z popisu archivu Karolose Tsizeka v Řeckém literárním a historickém archivu v Soluni (ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ) také vyplývá, že v roce 1986 zamýšlel vydat knihu s názvem „Τριεστί βασνίσι“ („Τρεις Τσέχοι ποιητές“), která by obsahovala překlady z Bezruče, Wolkera a Hory. Záměr ale nakonec nebyl realizován.³⁵⁶ Tsizek sám řadu překladů zrealizoval s pomocí, a sice většinou básnických osobností z okruhu periodika *Diagonios*. Zároveň sám působil jako redaktor děl jiných překladatelů.³⁵⁷

Jak už jsme naznačili, projdeme-li popis jeho archivu, zjistíme, že vytvořil i překlady dalších českých (ale i slovenských) básníků (Miloš Doležal, Jan Rejžek, Ján Zambor, Milan Rufus). Nicméně studium překladů, které nevyšly knižně, je nad rámec tématu naší současné práce. Zde jsme zahrnuli pouze ty z nich, které byly vydány jako samostatné otisky. Překladatelské dílo Karolose Tsizeka by ale zasloužilo další zkoumání, obzvlášť pak hlubší prozkoumání jeho archivu.

6.2.2 Ritsosova antologie českých a slovenských básníků

Řecký básník Jannis Ritsos cestoval mezi lety 1959 a 1962 opakovaně po zemích východního bloku³⁵⁸ a v roce 1961 bylo výsledkem těchto cest vydání antologie rumunské poezie³⁵⁹ (o něco skromnější, než je pozdější antologie česká).³⁶⁰ V Česku se tento slavný básník zastavil poprvé na přelomu let 1959 a 1960, kdy zde začal pracovat na antologii české poezie. V roce 1962 v práci pokračoval, a sice na zámku Dobříš, záhy byl však kvůli dřívějšímu onemocnění tuberkulózou hospitalizován v Ostravě, kde také vznikla jeho stejnojmenná báseň („Όστραβα“).³⁶¹ O čtyři roky později vydalo hotovou antologii nakladatelství Themelio (Θεμέλιο).³⁶² Svým objemem si dílo vydobývá významné místo v našem

³⁵⁵ SEIFERT, J.: *Η γλυκιά συμφορά της ποίησης*. Překl. Κάρολος Τσίζεκ. Αθήνα: Ποταμός, 2003. ISBN 960-8350-18-2.

³⁵⁶ 03/2014Θ ΤΣΙΖΕΚ, ΚΑΡΟΛΟΣ, (1865–2014) [popis archivu, online]. Str. 14.

³⁵⁷ Tsizek se ujal redakce sbírek překladů vydaných v nakladatelství Diagonios. ΚΑΡΑΒΙΤΗΣ, Β.: *Συγκομιδή. Σύγχρονοι ξένοι ποιητές*. Θεσσαλονίκη: Διαγώνιος, 1975.

A jeho romos zmiňuje i Jannis Ritsos: ΡΙΤΣΟΣ, Γ.: „Μια σημείωση του μεταφραστή.“ In: ΡΙΤΣΟΣ, Γ.: *Ανθολογία Τσέχων και Σλοβάκων ποιητών*. Αθήνα: Θεμέλιο, 1966. Str. 375–376. Str. 376.

³⁵⁸ „Η δεύτερη επίσκεψή του στη χώρα αυτή θα πραγματοποιηθεί από τον Οκτώβριο του 1959 έως το Φεβρουάριο του 1960, μετά από πρόσκληση της Ρουμάνικης Ακαδημίας και της επιτροπής για την Ουνέσκο. Εκεί ολοκληρώνεται (και με τη βοήθεια του Δημήτρη Ραβάνη-Ρεντή) η προετοιμασία της *Ανθολογίας Ρουμάνικης Ποίησης*.“ ΚΩΤΤΗ, Α.: *Γιάννης Ρίτσος. Ένα σχεδιάσμα βιογραφίας*. Ελληνικά γράμματα, 2009. ISBN 978-960-19-0352-1. Str. 138.

³⁵⁹ ΡΙΤΣΟΣ, Γ.: *Ανθολογία ρουμάνικης ποίησης*. Αθήνα: Κέδρος, 1961.

³⁶⁰ ΜΑΚΡΥΝΙΚΟΛΑ, Α.: *Βιβλιογραφία Γιάννη Ρίτσου 1924–1989*. Αθήνα: Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας (Ιδρυτής: Σχολή Μωραΐτη), 1993. Str. 53.

³⁶¹ „Την επόμενη χρονιά [1962] κάνει ακόμη ένα ταξίδι σε χώρες του λεγόμενου σοσιαλιστικού στρατοπέδου. ... Συνεχίζει το ταξίδι του, πηγαίνοντας στις 23 Ιουνίου στην Τσεχοσλοβακία, όπου, στο ανάκτορο του Ντόμπριτς επεξεργάζεται την *Ανθολογία Τσέχων και Σλοβάκων Ποιητών*. ... Στη διάρκεια της παραμονής του στην Τσεχοσλοβακία η φυματίωση υποτροπιάζεται και νοσηλεύεται στο νοσοκομείο *Φιφέντι* της πόλης *Όστραβα*, όπου γράφει τον Ιούλιο το ποίημα που τιτλοφορεί με το όνομα της πόλης.“ ΚΩΤΤΗ, Α. Str. 140.

³⁶² Tamtéž. Str. 138–140.

ΜΑΚΡΥΝΙΚΟΛΑ, Α. Str. 55, 74.

seznamu překladů do řečtiny vůbec. Je zde představeno celkem 28 českých a 22 slovenských básníků, každý třemi až patnácti básněmi.

Metoda překladu je popsána v poznámce překladatele. Práce trvala pět let a měla silnou podporu z české strany, zvláště od Svazu československých spisovatelů, který „vytvořil úplný tým francouzských bohemistů, českých romanistů a řeckých bohemistů, kteří mi připravili ... doslovné překlady básní do francouzštiny a řečtiny, s komentáři, závorkami, poznámkami o rytmu, metru, rýmech...“ atd.³⁶³ Při druhém pobytu v Praze pak procházel překlady spolu s českou neogrecistkou Marianou Stříbrnou (osm až devět hodin denně a po nocích dál pracoval sám), přičemž některé básně konzultovali s českými básníky. Ritsos také přiznává oporu Karolose Tsizeka při práci na konkrétních básních. Co se týče výběru básní, v úvodu čteme pouze poděkování českým spisovatelům, kteří Ritsosovi poskytli „naprostý komfort a svobodu výběru“.³⁶⁴

6.2.3 Miroslav Holub

V našem seznamu básnických překladů se často objevuje jméno Miroslav Holub. Je mu věnován celý jeden výbor,³⁶⁵ který přeložil básník Spyros Tsaknias³⁶⁶ (jenž dále přeložil také knížečku *Zωολογία* s texty Miloše Macourka).³⁶⁷ Výbor obsahuje básně z osmi sbírek vzniklých v letech 1958 až 1969. Holubovy básně byly v Řecku také oblíbeným předmětem drobnějších překladatelských snah. Najdeme je roztroušené v mnoha souborech zahrnujících básně různých světových autorů, sestavených často bez zvláštní tematické jednoty (což naznačují to už obecné tituly těchto knih, například *Μικρό ανθολόγιο σύγχρονης παγκόσμιας ποίησης*³⁶⁸ nebo *Συγκομιδή. Σύγχρονοι ξένοι ποιητές*³⁶⁹ atd.). Holuba tak řecký čtenář najde téměř v desítkách knih vydaných převážně v poslední čtvrtině dvacátého století,³⁷⁰ někdy i po boku dalších českých básníků (Vítězslava Nezvala, Josefa Hrubého, Ivana Diviše Miroslava Floriana, Antonína Bartuška a Vladimíra Holana). Jejich překladateli jsou vesměs významné literární

³⁶³ „...δημιούργησε ένα ολόκληρο επιτελείο από γάλλους τσεχομαθείς, τσέχους γαλλομαθείς και έλληνες τσεχομαθείς, που μου ετοίμασαν ... κατά λέξη μεταγραφές των ποιημάτων στα γαλλικά και στα ελληνικά, με σχόλια, παρενθέσεις, ενδείξεις για ρυθμούς, μέτρα, ομοιοκαταληξίες...“ ΡΙΤΣΟΣ, Γ. Str. 375.

³⁶⁴ „...απόλυτη άνεση και ελευθερία εκλογής.“ Tamtéž. Str. 376.

³⁶⁵ HOLUB, M.: *Χόλουμπ. Επιλογή από το έργο του*. Překl. Σπύρος Τσακνιάς. Θεσσαλονίκη: Εγνατία, 1979.

³⁶⁶ Tsaknias zmiňuje například také Rita I. Kindlerová ve svém přehledu řecké poezie druhé poloviny dvacátého století. KINDLEROVÁ, R. I.: „Současná novořecká poezie.“ *iLiteratura* [online]. 2000–2002. 24. 5. 2003. [Cit. 20. 4. 2022.] ISSN 1214-309X. Dostupné z: www.iliteratura.cz/Clanek/11251/soucasna-novorecka-poezie.

³⁶⁷ MACOUREK, M.: *Zωολογία*. Překl. Σπύρος Τσακνιάς. Στιγμή, červen 1984.

³⁶⁸ ΑΓΓΕΛΑΚΗΣ, Α.: *Μικρό ανθολόγιο σύγχρονης παγκόσμιας ποίησης*. Překl. Ανδρέας Αγγελάκης. Αθήνα: Καστανιώτης, 1971.

³⁶⁹ ΚΑΡΑΒΙΤΗΣ, Β.: *Συγκομιδή. Σύγχρονοι ξένοι ποιητές*. [Překl. Βασίλης Καραβίτης.] Θεσσαλονίκη: Διαγώνιος, 1975.

³⁷⁰ Na jeden překlad Holubovy básně jsme narazili i v čítance pro 3. třídu obecného lycea mezi světovými prozaickými i poetickými díly: ΒΕΚΡΗΣ, Ε. et al.: *Λογοτεχνία. Φάκελος Υλικού – Δίκτυα Κειμένων. Γ' Γενικού Λυκείου*. Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος». [Cit. 20. 4. 2022.] ISBN 978-960-06-5990-0. Dostupné také z: www.iep.edu.gr/images/IEP/Modules/Sj_K2_Extra_Slider/Fakeloi_Ylikou/Logotechnia_G-Lykeiou_Fakelos-. Str. 13. [Ylikou_Diktya-Keimenon.pdf](http://www.ylikou-diktya-keimenon.pdf).

osobnosti.³⁷¹ V doprovodných poznámkách většinou píše, že výchozí texty byly v angličtině,³⁷² někdy se ale také zmiňují o filologické pomoci dalších osob.³⁷³ Sami jsme dohledali ještě řadu dalších výborů s anglickými, francouzskými a německými překlady české poezie, z nichž některé obsahují i básně z řeckých výborů.³⁷⁴ Žádný jednoznačný zdroj řeckých výborů jsme však neobjevili.

6.2.4 Nejmladší česká poezie

Nakladatelství Vakchikon jsme zmínili již v souvislosti s čerpáním finanční podpory od českého Ministerstva kultury. V rámci své činnosti vydalo již celkem padesát dva knih v edici Antologie mladých básníků (*Ανθολογίες νέων ποιητών*), včetně antologie české.³⁷⁵ Tu sestavil slovinský básník Aljaž Koprivnikar,³⁷⁶ který uvádí: „Žil jsem po mnoho let v Praze a chtěl jsem splatit dluh české literatuře, která mě tak hezky přijala.“ Dle pokynů nakladatele zahrnul deset básníků (ve věku okolo

³⁷¹ Hesla „Γιώργος Π. Σαββίδης“, „Γιώργος Ζ. Χριστοδουλίδης“, „Ανδρέας Αγγελάκης“ a „Βασίλης Καραβίτης“ na: *Biblionet* [online]. ©Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού, 2020. [Cit. 10. 4. 2022.] Dostupné z: biblionet.gr.

ΔΙΑΜΑΝΤΙΔΟΥ, Α.: „Ηλίας Κυζηράκος (1930–2001).“ *Περιοδικό Φιλολογική*. Πανελλήνια Ένωση Φιλολόγων, červen-srpen-zář 2001, roč. 19, str. 30. Citováno z: *Λογοτεχνικά πάρεργα* [online]. [Cit. 10. 4. 2022.] Dostupné z: giorgosbalurdos.blogspot.com/2020/09/1930-2001.html.

ΡΑΦΤΗΣ, Α.: „Alkis Raftis.“ *Alkis Raftis* [online]. 2014. [Cit. 10. 4. 2022.] Dostupné z: alkis.raftis.org.

³⁷² Například Kyzirakos uvádí v bibliografii ve svém výboru celou řadu sbírek, z nichž následující jsme nahlédli, protože obsahují básně českých autorů:

BOLD, A. (ed.): *The Penguin book of socialist verse*. Harmondsworth: Penguin Books, 1970. ISBN 0-14-042125-4.

HOLUB, M.: *Selected poems*. Harmondsworth: Penguin Books, 1967.

THEINER, J. (ed.): *New writing in Czechoslovakia*. Harmondsworth: Penguin Books, 1969.

STEINER, G. (ed.): *The Penguin Book of Modern Verse Translation*. Harmondsworth: Penguin Books, 1966.

Uvedeno v: ΚΥΖΗΡΑΚΟΣ, Η.: *Σημερινή ποίηση απ' όλο τον κόσμο*. Αθήνα: τυπογραφεία Ποταμίτη-Λαμπρινόπουλου, 1971. Str. 189.

³⁷³ „Πρόλογος.“ In: ΚΑΡΑΒΙΤΗΣ, Β.: *Συγκομιδή. Σύγχρονοι ξένοι ποιητές*. [Překl. Βασίλης Καραβίτης.] Γνώση, 1988.

³⁷⁴ FRENCH, A. (ed.): *Anthology of Czech Poetry*. Ann Arbor: University of Michigan Press, 1973.

FRENCH, A. (ed.): *The Poet's lamp. A Czech anthology*. Canberra: The Leros Press, 1986.

FRENCH, A. (ed.): *The Poets of Prague. Czech poetry between the Wars*. London: Oxford University Press, 1969.

HOLAN, V.: *Selected poems*. Harmondsworth: Penguin Books, 1971.

HOLUB, M.: *Obwohl... Gedichte*. München: Carl Hanser, 1969.

JANŮ, J. (ed.): *A handful of linden leaves. An anthology of Czech poetry*. Prague: Artia, 1958.

KUNDERA, L. (ed.): *Die Sonnenuhr. Tschechische Lyrik aus 11 Jahrhunderten*. Leipzig: Philipp Reclam, 1993. ISBN 3-379-01462-1.

MILJEVIĆ, R. (ed.): *Free Association. An anthology of Czech and Slovak poetry in honour of Karel Brušák*. London: Cerberus, 2004. ISBN 0-9546852-0-2.

MOISSE, C. (ed.): *Poésie tchécoslovaque contemporaine. Anthologie*. Praha: Artia, 1958.

NEZVAL, V., BARTUŠEK, A. a HANZLÍK, J.: *Three Czech Poets. Vítězslav Nezval, Antonín Bartušek, Josef Hanzlík*. Harmondsworth: Penguin, 1971.

NEZVAL, V.: *Poèmes choisis*. Paris: Seghers, 1984. ISBN 2-221-04535-1.

SEIFERT, J.: *The poetry of Jaroslav Seifert*. North Haven: Catbird Press, 1998. ISBN 0-945774-39-7.

VLAŠÍNOVÁ, D. (ed.): *Tausendäugig diese Häuser. Prag und Berlin in Lyrik und Prosa*. Berlin: Morgen, 1985.

WOLKER, J.: *Poèmes choisis*. Paris: Corrêa, 1937.

Prošli jsme také české poezii věnované číslo časopisu *Modern Poetry in Translation*. Daniel Weissbort (ed.). London: Modern Poetry in Translation Limited. podzim 1978, č. 35. ISSN 0026-8291.

³⁷⁵ „Youngpoets [online].“ *Βακχικόν εκδόσεις*. ©Vakchikon.gr Media & Publishing Group, 2022. [Cit. 20. 4. 2022.] Dostupné z: ekdoseis.vakchikon.gr/product-category/ekdoseis/anthologiesnewnpoiitwn.

³⁷⁶ KOPRIVNIKAR, A. (anth.): *Ανθολογία Νέων Τσέχων Ποιητών. Antologie mladé české poezie*. Překl. Στέργια Κάββαλου. Αθήνα: Βακχικόν, 2019. ISBN 978-960-638-095-2.

triceti let), představených vždy několika básněmi.³⁷⁷ O rok později vydalo nakladatelství výše zmíněný výbor z poezie Kateřiny Rudčenkové,³⁷⁸ která je jediným šířeji prezentovaným autorem mladé generace. Vznik knížky inicioval nakladatel, který básnířku požádal o vytvoření souboru básní k překladu. Výběr byl částečně určen požadavkem, aby vedle českých originálů dodala i překlady do angličtiny, francouzštiny nebo němčiny.³⁷⁹ Překlad tak s nejvyšší pravděpodobností nevznikl z české předlohy.

6.3 Drama

Dramatických děl nenajdeme v našem seznamu mnoho, často však bývají od jednoho autora přeložena hned dvě díla. Čtyřikrát u nich v seznamu figuruje nakladatelství Dodoni a jeho edice Světové divadlo (Παγκόσμιο θέατρο), dvakrát nakladatelství Ypsilon (Ύψιλον). Překladatele některých dramát známe i jako zprostředkovatele české prózy, žádný z nich se však nevěnoval českému dramatu soustavněji.

Úryvky ze dvou dramát, *Ze života hmyzu* bratří Čapkových³⁸⁰ a *Měsíce nad řekou* Fráni Šrámka,³⁸¹ přeložil do časopisu *Diagonios* (vždy ve spolupráci s Kyriazisem Charatsarisem) Karolos Tsizek. V roce vzniku Charty 77 vydalo nakladatelství Dodoni, ve kterém později vyšly celkem čtyři české divadelní hry, překlad hry *Vyrozumění* z pera Václava Havla.³⁸² V jiném překladu i nakladatelství a pod jiným názvem vyšla hra znovu v roce 2009.³⁸³ Kunderova hra *Jakub a jeho pán* (poprvé hrána v Česku v roce 1975³⁸⁴) byla také přeložena dvakrát. Nejprve dva roky po francouzském vydání, v roce 1983,³⁸⁵ a podruhé po přelomu tisíciletí nakladatelstvím Estia, které dnes vydává většinu Kunderových děl v nových překladech (ačkoli tentokrát nebyl jeho autorem dvorní překladatel Kundery v tomto nakladatelství Jannis Charis.)³⁸⁶ Téhož roku vydalo nakladatelství Dodoni další Kunderovu hru, jeho nejstarší drama vůbec,³⁸⁷ *Majitelé klíčů*.^{388 389}

³⁷⁷ „I was for many years living in Prague and wanted to give something back to Czech literature, which welcomed me so nicely.” Facebooková komunikace s Aljažem Koprivnikarem. 28. 6. 2020.

³⁷⁸ RUDČENKOVÁ, K.: *Περπατώντας στους αμμόλοφους*. Překl. Στέργια Κάββαλου, Ανδρονίκη Δημητριάδου, Ανδρέας Αντωνίου. Αθήνα: Βακχικόν, 2020. ISBN 978-960-638-194-2.

³⁷⁹ Emailová korespondence s Kateřinou Rudčenkovou. 9. 4. 2022.

³⁸⁰ ČAPEK, K., ČAPEK, J.: *Από τη ζωή των εντόμων*. Překl. Κάρολος Τσίζεκ, Κυριαζής Χαρατσάρης. Θεσσαλονίκη: Διαγώνιος, 1962, č. 1.

³⁸¹ ŠRÁMEK, F.: *Το φεγγάρι πάνω στον πόταμο*. Překl. Κάρολος Τσίζεκ, Κυριαζής Χαρατσάρης. Θεσσαλονίκη: Διαγώνιος, 1961, č. 2.

³⁸² HAVEL, V.: *Το Υπόμημα*. Překl. Φώντας Κονδύλης. Αθήνα: Δωδώνη, 1977.

³⁸³ HAVEL, V.: *Μεμورانτούμ*. Překl. Κανέλλος Αποστόλου. Αθήνα: Ύψιλον, 2009. ISBN 978-960-17-0261-2.

³⁸⁴ PILAŘ, M., KUDLOVÁ, K., KOŠNAROVÁ, V.

³⁸⁵ KUNDERA, M.: *Ο Ιάκωβος και ο αφέντης του*. Překl. Ανδρέας Τσάκαλης. Μπαρμπουνάκης Χ., 1983.

³⁸⁶ KUNDERA, M.: *Ο Ιάκωβος και ο αφέντης του. Φόρος τιμής στον Ντενί Ντιντερό σε τρεις πράξεις*. Θεατρικό έργο. Překl. Αμαλία Τσακνιά. Αθήνα: Εστία, 2002. ISBN 960-05-1051-2.

³⁸⁷ PILAŘ, M., KUDLOVÁ, K., KOŠNAROVÁ, V.

³⁸⁸ KUNDERA, M.: *Οι κλειδοκράτορες*. Překl. Έρση Βασιλικιώτη. Αθήνα: Δωδώνη, 1983.

³⁸⁹ Drama bylo dokonce natočeno pro televizní pořad *Pondělní divadlo* (Θέατρο της Δευτέρας). Αρχείο EPT συλλογή θέατρο της Δευτέρας. Φωτογραφικό αρχείο. EPT [online]. [Cit. 2. 6. 2022.] Dostupné z: archive.ert.gr/24061.

Překlady dvou dramát Pavla Kohouta vyšly v Řecku v devadesátých letech. Objevili jsme nicméně divadelní program, podle kterého bylo jedno z nich, *Ubohý vrah* (vydané nejprve v němčině jako *Armer Mörder*),³⁹⁰ uvedeno v Řecku podle textu téhož překladatele na scénu již na začátku let sedmdesátých.³⁹¹ Námi nalezený překlad druhého z dramát, *Cesta kolem světa za 80 dní. Živé obrazy podle románu Julese Verna*, tvoří součást divadelního programu, podle kterého víme, že bylo hráno v Aténách v sezóně 1992–1993.³⁹² Součástí Kohoutova díla je i v roce 2008 v Praze uvedená adaptace románu *Psi matka* řeckého spisovatele Pavla Matesise. Kohoutovi román doporučila překladatelka Soňa Stamu-Dorňáková.³⁹³ ³⁹⁴ Posledním vydaným překladem dramatu z našeho seznamu je Čapkova hra *R.U.R.*, jež byla hrána i v Řecku.³⁹⁵ K jeho úvodu se vyjadřujeme v kapitole 5.5.³⁹⁶ Kromě původních divadelních her přeložených do řečtiny najdeme v naší bibliografii také dvě dramaturgické adaptace románu *Osudy dobrého vojáka Švejka*.³⁹⁷

Zkatalogizované texty samozřejmě zdaleka nevytváří obrázek české divadelní tvorby, jak se s ní může setkat řecký návštěvník divadla. Najdeme například recenze dalších uvedených adaptací *Osudů*³⁹⁸ nebo uvedení her *Audience* a *Vernisáž* Václava Havla³⁹⁹ a podobně.⁴⁰⁰

³⁹⁰ ΚΟΗΟΥΤ, Ρ.: *Φτωχέ Φονιά. Πάνω σε μοτίβα του διηγήματος "Η Τρέλα" του Λεονίντ Αντρέγιεβ (1902)*. Překl. Θεοφ. Δ. Φραγκόπουλος. Αθήνα-Γιάννινα: Δωδώνη, 1995. ISBN 960-248-748-8.

³⁹¹ ΘΙΑΣΟΣ ΓΙΑΝΝΗ ΦΕΡΤΗ-ΞΕΝΙΑΣ ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ: *Πάβελ Κοχούτ. Φτωχέ Φονιά* [divadelní program]. Αθήνα, 1973.

³⁹² ΚΟΗΟΥΤ, Ρ.: *Ο γύρος του κόσμου σε 80 μέρες. Μιά φαντασμαγορική σάτιρα βασισμένη στο ομώνυμο μυθιστόρημα του Ιουλίου Βέρν*. Překl. Σπύρος Α. Ευαγγελάτος. Αθήνα: Αμφιθέατρο Σπύρου Α. Ευαγγελάτου, 1992.

³⁹³ ΣΙΡΟΒΑ, Ρ.: „Zemřel řecký dramatik a spisovatel Pavlos Matesis.“ *Neograeca Bohemica*. 2012, str. 78. [Cit. 13. 3. 2022.] ISSN 1803-6414. Dostupné také z: hdl.handle.net/11222.digilib/142392.

³⁹⁴ Rozhovor s překladatelkou Soňou Stamu-Dorňákovou.

³⁹⁵ ΚΟΥΡΤΟΒΙΚ, Δ.: „Εισαγωγή του μεταφραστή.“ Str. 6.

³⁹⁶ ΤΣΑΡΕΚ, Κ.: *Τα Ρομπότ. Ουτοπικό δράμα σε τρεις πράξεις*. Překl. Παναγιώτης Σκούφης. Αθήνα: Δωδώνη, 2013. ISBN 978-960-558-164-0.

³⁹⁷ Je to například podle novinových kritik nepřilíš zdařilá dramaturgická z pera řeckého herce Dimitrise Piatase: ΗΑΣΕΚ, Ι.: *Ο καλός στρατιώτης Σβέϊκ*. Dramaturgία Δημήτρης Πιατάς. Αθήνα: Ύψιλον, 1997.

ΓΕΩΡΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ, Κ.: „Η μύγα στο γάλα.“ *Τα Νέα*, 14. 10. 1996. [6. 6. 2022.] Dostupné také z: digital.lib.auth.gr/record/78896.

ΠΑΓΚΟΥΡΕΛΗΣ, Β.: „Κακώς...“ *Ελεύθερος τύπος*, 7. 10. 1996. [6. 6. 2022.] Dostupné také z: digital.lib.auth.gr/record/79033.

³⁹⁸ Například divadelní společnosti Anatoli (Ανατολή) v roce 1986: ΕΛΛΗΝΟΥΔΗ, Α.: „Ο καλός στρατιώτης Σβέϊκ.“ *Ριζοσπάστης*, 25. 2. 1986. [6. 6. 2022.] Dostupné také z: digital.lib.auth.gr/record/69149.

Nebo společnosti Aristofanis (Αριστοφάνης) v roce 2003: ΓΕΩΡΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ, Κ.: „Ανάμεσα σε αφέλεια και πανουργία.“ *Τα Νέα*, 15. 9. 2003, str. 59. [Cit. 6. 6. 2022.] Dostupné také z: digital.lib.auth.gr/record/79104.

³⁹⁹ Například ΕΛΛΗΝΟΥΔΗ, Α.: „Εκδοχές πολιτικού Θεάτρου.“ *Ριζοσπάστης*, 26. 2. 1991. [6. 6. 2022.] Dostupné také z: digital.lib.auth.gr/record/72347. nebo ΠΑΓΚΟΥΡΕΛΗΣ, Β.: „Μεγάλη παρανόηση.“ *Ελεύθερος τύπος*, 22. 1. 1991, str. 40. [6. 6. 2022.] Dostupné také z: digital.lib.auth.gr/record/72347.

⁴⁰⁰ Dále třeba podle stránek literární agentury Pluh koupila v roce 2018 divadelní společnost Axana (Αξάνα) práva na divadelní uvedení románu *Europeana* Patrika Oufedníka. Welcome to Pluh. *Pluh* [online]. V.O.F. Pluh. [Cit. 25. 5. 2022.] Dostupné z: www.pluh.org.

6.4 Politicky zaměřená díla

Překlady, k nimž se vyjadřujeme v této kapitole, vycházely v Řecku postupně od šedesátých let do současnosti. Na jejich složení lze mimo jiné pozorovat vliv komplikovaného politického vývoje v obou zemích, proto je považujeme za obzvlášť zajímavé.

6.4.1 Československé právní dokumenty

Ve dvou případech vznikly překlady v naší bibliografii jako inspirace pro řecké tvůrce zákonů. V době vlády Panajise Tsaldarise byl v Řecku vydán překlad *Zákona ze dne 21. února 1929 o pensijním pojištění soukromých zaměstnanců ve vyšších službách*.⁴⁰¹ Podle informací v předmluvě posloužil jako model pro zákonodárce řady zemí, protože se vyznačuje velkými kvalitami,⁴⁰² a autor zákona⁴⁰³ byl pozván do Řecka, aby tu radil při tvorbě analogického zákona,⁴⁰⁴ který později vstoupil v platnost.⁴⁰⁵

V roce 1968, na začátku diktatury junty, vyšel v Řecku tlustý svazek obsahující překlady ústavních dokumentů několika evropských států a Turecka.⁴⁰⁶ Tyto dokumenty nejsou vždy aktuální, například ty československé jsou z roku 1920, ačkoli se československá ústava změnila v roce 1948 a znovu v roce 1960.⁴⁰⁷ Redaktor jako důvod pro tento výběr uvádí, že shromáždil dokumenty definující taková státní zřízení, mezi něž patří i to řecké, tedy ta, jež „zaručují politickou i osobní svobodu a nazývají se proto Liberální demokracie.“⁴⁰⁸ V roce 1968 byl jedním ze spoluautorů nové ústavy Řecka.

⁴⁰¹ ΠΑΠΑΖΑΧΑΡΙΟΥ, Κ. (ed.): *Αι κοινωνικαί ασφαλίσεις εν Τσεχοσλοβακία*. Αθήναι: Λογιστική επιθεώρησις, 1935.

⁴⁰² „Ο νόμος αυτός θεωρείται ως εις των τελειότερων και σημαντικωτέρων της κατηγορίας ταύτης... ευλογώς οι αρχαί του Νόμου τούτου ελήφθησαν υπ' όψιν υπο πλεόνων Χωρών κατά την κατάρτισιν αναλόγων νομοθεσιών.“ ΠΑΠΑΖΑΧΑΡΙΟΥ, Κ. (ed.). Str. 3.

⁴⁰³ V předmluvě se uvádí jméno „Sembason“ („Σεμπάσον“), což považujeme za zkomoleninu. Autorem zákona je s nejvyšší pravděpodobností Emil Schoenbaum. (Za pomoc při jeho dohledání vděčíme PhDr. Gabriele Munkové, CSC.) Schoenbaum byl autorem řady prací týkajících se sociálního pojištění a byl mnohokrát pozván do ciziny, aby zde radil v této oblasti.

VEČERNÍK, J.: „Schoenbaum Emil.“ In: NEŠPOR, Z. (ed.): *Sociologická encyklopedie* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR v.v.i, 2017. Posl. úpr. 11. 12. 2017. [Cit. 9. 3. 2022.] ISBN 978-80-7330-308-2. Dostupné z: encyklopedie.soc.cas.cz/w/Schoenbaum_Emil.

⁴⁰⁴ „...η Κυβέρνησις της Ελληνικής Δημοκρατίας... μετεκαλέσατο αυτή, εκ Πράγας τον κύριον συντελεστήν του προμνησθέντος Τσεχοσλοβακικού Νόμου, τον κ. Σεμπάσον, διάσημον καθηγητήν του Πανεπιστημίου της Πράγας, και ανέθεσεν εις αυτόν την μέριμναν περί कारαρτίσεως αναλόγου νόμου...“ ΠΑΠΑΖΑΧΑΡΙΟΥ, Κ. (ed.). Str. 3.

⁴⁰⁵ „Καρπός των εργασιών τούτων υπήρξεν ο υπ' αριθ. 5733, του 1932, νόμος «περί κοινωνικών ασφαλίσεων... συζητήσεις διήρκεσαν επί δύο περίπου έτη και έσχον ως αποτέλεσμα την ψήφισιν του υπ' αριθ. 6298, του 1934.“ Tamtéž. Str. 4.

⁴⁰⁶ ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, Η. Γ. (ed.): *Τα συντάγματα Βέλγιου, Γαλλίας, Γερμανίας, Γιουγκοσλαβίας, Δανίας, Ιταλίας, Νορβηγίας, Ολλανδίας, Πολωνίας, Ρουμανίας, Σουηδίας, Τουρκίας, Τσεχοσλοβακίας*. Ρέκλι. vedl Ηλ. Γ. Κυριακοπούλου. Θεσσαλονίκη: Δημοσιεύματα δημόσιου δικαίου, 1968.

⁴⁰⁷ „Historie parlamentarismu a české ústavnosti.“ *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. [Cit. 26. 2. 2022.] Dostupné z: www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=697.

⁴⁰⁸ „Η σύγχρονος παρουσίασις ομού μετά των ισχυόντων και άλλων παλαιωτέρων Συνταγμάτων, δικαιολογείται εις την αυτήν ομογένειαν πολιτεύματος, εις την οποίαν εντάσσεται και το πολίτευμα του Κράτους μας. Είναι το πολίτευμα της ομογενείας, το οποίον, ως διασφαλίζον την πολιτικήν άμα και την ατομικήν ελευθερίαν, ονομάζεται Φιλελεύθερα Δημοκρατία.“ ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, Η. Γ.: „Αντί προλόγου.“ In: ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, Η. Γ. (ed.). Str. ε'.

(Τα nicméně nebyla přijata demokraticky a také nebyla uvedena do praxe, byla to spíš jen snaha režimu získat zdánlivou legitimitu.)⁴⁰⁹ Jak se dočteme v jeho úvodu, vydané překlady měly sloužit právě jako opora nového ústavního návrhu.⁴¹⁰

6.4.2 Proměna řeckého nakladatelského odvětví s nástupem diktatury

Dubnem 1967 začíná v Řecku sedmiletá vláda vojenské diktatury, která mimo jiné zásadně proměnila fungování nakladatelského odvětví. Lukas Axelos ve své knize o řeckých nakladatelstvích v době junty říká: „...když mluvíme o knihách, máme především na mysli knihy, které vydávala a vydává v užším smyslu levice. To chci zdůraznit, protože věřím, že jakékoli zobecnění by nás dovedlo k nesprávným závěrům. ... V Řecku ... měla v oblasti knihy rozhodující váhu levice. Není to jen významný díl, jaký u fungujících nakladatelství zaujímaly levicové knihy, hlavně ale i sami aktéři, spisovatelé, nakladatelé, knihkupci, prodavači, typografové atd., kteří patřili v naprosté většině k levici.“⁴¹¹ Tuto levici před rokem 1967, pro nakladatelskou činnost v Řecku zlomovým, ovládala přísná stranická linie. Axelos o ní mluví jako o „pokřivené, typizované či dokonce sprosté stranické politizaci“⁴¹² a tuto levici nazývá „krajní“ a „monoteistickou“.⁴¹³

Po příchodu junty, která zastavila činnost mnoha levicových intelektuálů, ať už vyhnanstvím, domácím vězením či radikální cenzurou, bylo toto odvětví na chvíli v podstatě umlčeno.⁴¹⁴ Obzvlášť to platí pro období od začátku diktatury do konce roku 1969, po němž cenzura opět poněkud polevila.⁴¹⁵ Předmětem cenzury se staly mimochodem i dvě knihy z našeho seznamu, *Η άνοιξη της Πράγας* (Pražské

⁴⁰⁹ „...το «Σύνταγμα» του 1968 θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μια συντακτική πράξη του δικτατορικού καθεστώτος, στην προσπάθειά του να αποκτήσει μια επίφαση νομιμότητας.“ ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ, Σ.: „Το «Σύνταγμα» της δικτατορίας.“ *Καθημερινή* [online]. 16. 10. 2017. Aktual. 19. 7. 2021. [Cit. 26. 2. 2022.] Dostupné z: www.kathimerini.gr/society/930695/to-syntagma-tis-diktatorias.

⁴¹⁰ „Την ιδέαν της επί τω αυτώ συγκεντρώσεως και δημοσιεύσεως των Συνταγμάτων 13 Κρατών, ενεπνεύσθην εκ της συντελουμένης παρ’ ημίν αναθεωρήσεως του Συντάγματος.“ ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, Η. Γ. Str. ε’.

⁴¹¹ „...όταν μιλάμε για βιβλίο, εννοούμε κυρίως το βιβλίο που έβγαζε ή βγάζει η υπό την ευρεία έννοια αριστερά. Σ’ αυτό το σημείο θέλω να επιμείνω, γιατί πιστεύω ότι η οποιαδήποτε γενίκευση θα μας οδηγούσε σε εσφαλμένα συμπεράσματα. ... Στην Ελλάδα ... το βάρος της αριστεράς στον χώρο του βιβλίου ήταν και είναι αποφασιστικό. Δεν είναι μόνο το σημαντικό ποσοστό που κατείχαν τα αριστερά βιβλία στο σύνολο των λειτουργικών εκδόσεων, είναι κύρια που και οι ίδιοι οι φορείς τους, συγγραφείς, εκδότες, βιβλιοπώλες, πλασιέδες, τυπογράφοι, κ.λπ., ήταν στην συντριπτική τους πλειοψηφία αριστεροί.“ ΑΞΕΛΟΣ, Λ. Str. 55.

⁴¹² „...στρεβλή, τυποποιημένη ή και χυδαία πολιτικοποίηση-κομματικοποίηση που ... επέβαλε η ηγεμονεύουσα στον χώρο της κίνησης των ιδεών πλειοψηφία των κοινοβουλευτικών και εξωκοινοβουλευτικών αριστερών φορέων.“ Tamtéž. 118.

⁴¹³ „...ακραία, μονοθεϊστική αριστερά...“ Tamtéž. Str. 35.

⁴¹⁴ „Ένα μεγάλο μέρος του ανθρώπινου δυναμικού από τον εκδοτικό χώρο βρέθηκε στη φυλακή ή την εξορία. Ο συγγραφικός κόσμος με μια άτυπη συναίνεση αποφάσισε να σταματήσει να εκδίδει βιβλία ως διαμαρτυρία στις συνθήκες ανελευθερίας και λογοκρισίας που επέβαλε το νέο καθεστώς. Έτσι τον πρώτο χρόνο της δικτατορικής διακυβέρνησης ο κόσμος του βιβλίου σφραγίστηκε από τη σιωπή.“ „Δικτατορία 1967–1974.“ *EKEBI* [online]. ©Hellenic Ministry of Culture, 2008. [Cit. 22. 3. 2022.] Dostupné z: www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=node&cnode=607.

⁴¹⁵ „Από τον Απρίλιο του 1967 ως τα τέλη του 1969, κατά τη διάρκεια της αυστηρότατης εφαρμογής του μέτρου της προληπτικής λογοκρισίας...“ ΣΚΟΥΡΤΗ, Δ.: „Η Αρνηση του Λόγου στη σύγχρονη ελληνική πεζογραφία μετά το 1967 ως απόρροια των λογοκριτικών πρακτικών της Χούντας των Συνταγματάρχων.“ In: ΠΕΤΣΙΝΗ, Χ., ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ, Δ. (eds.): *Η λογοκρισία στην Ελλάδα*. Ίδρυμα Ρόζα Λούξεμπουργκ, 2016. Str. 134–141. Str. 135.

jaro) připravená novinářkou Sofií Kana⁴¹⁶ a *Η ελευθερία εν αναστολή* (Pozastavená svoboda)⁴¹⁷ sestavená francouzským filosofem Rogerem Garaudyem.⁴¹⁸ Toto prázdno mělo nicméně paradoxně i zásadní pozitivní důsledky, protože v důsledku umožnilo nástup nové generace a změnu přístupu a poměrů v oboru.⁴¹⁹ Axelos charakterizuje proměnu nakladatelského odvětví za vlády diktatury jednoznačně pozitivně: „...poprvé v řecké historii vznikl takový nakladatelský pluralismus a poprvé v oblasti ‚psané‘ intelektuální výměny byl shromážděn tak hodnotný duševní materiál.“⁴²⁰ Tato tendence je v našem seznamu znatelná nárůstem produkce literárních překladů v sedmdesátých letech, hlavně ale právě v počtech vydaných překladů knih s politickým zaměřením.

Vznikla také celá řada nových nakladatelství, mezi něž patří například i Kalvos (Κάλβος) nebo Nei Stochi (Νέοι Στόχοι).⁴²¹ Obě nakladatelství řadí Axelos mezi aktivní šířitele konkrétních kulturních a politických myšlenek.⁴²² V nakladatelství Kalvos⁴²³ vycházejí překlady tehdy pronásledovaných manželů Rene a Nikose Psyrukisových, a sice Hrabalových *Ostře sledovaných vlaků* (1968)⁴²⁴ a *Světa hudby* Jiřího Pilky (1968).⁴²⁵ Nei Stochi⁴²⁶ v roce 1971 vydávají překlad protokolu přelomového sjezdu Svazu československých spisovatelů z roku 1967⁴²⁷ a o rok později knihu *Τσεχοσλοβακία 1968–1970. Από τη στρατιωτική επέμβαση στις δίκες* (Československo 1968–1970. Od vojenské invaze k soudním procesům),⁴²⁸ o které se ještě zmíníme.

⁴¹⁶ KANA, Σ.: *Η άνοιξη της Πράγας. Κείμενα*. Překl. Σοφία Κανά. Παπαζήσης, 1971.

⁴¹⁷ GARAUDY, R. (ed.): *Η ελευθερία εν αναστολή. Πράγα 1968. Μαζί με κείμενα των: Α. Ντούμπτσεκ, Ότα Σίκ, Γίρι Χάζεκ*. Překl. Δ. Π. Κωστελένος. Πλανήτης, [mezi 1968 a 1971].

⁴¹⁸ Knihy najdeme na seznamu „Η εγκύκλιος της ΓΔΕΑ της 25^{ης} Οκτωβρίου 1971“, i v seznamu zakázaných knih z ledna 1974 (u Axelose jako: „Πολυγραφημένη Εγκύκλιος Απαγορευμένων Βιβλίων, που μοίρασε η Χωροφυλακή Θεσσαλονίκης τον Ιανουάριο 1974 στους βιβλιοπώλες“). ΑΞΕΛΟΣ, Λ. Str. 167 a 175.

⁴¹⁹ „Η εισβολή του νέου και χωρίς προηγούμενη θητεία ή προσδέσεις δυναμικού, στον χώρο του βιβλίου, με δεδομένο το κενό που είχε δημιουργήσει η καθολική ανάσχεση της εκδοτικής δραστηριότητας το 1967–68, διαμόρφωσε από την αρχή μια νέα κατάσταση.“ Tamtéž. Str. 55.

⁴²⁰ „...για πρώτη φορά στα ελληνικά χρονικά παρουσιάστηκε τέτοιος εκδοτικός πλουραλισμός και για πρώτη φορά στον χώρο της «γραπτής» κυκλοφορίας των ιδεών συγκεντρώθηκε τόσο αξιόλογο έμψυχο υλικό.“ Tamtéž. Str. 79.

⁴²¹ „Έτσι, μέσα στην πρώτη τριετία της δικτατορίας εμφανίστηκαν νέοι εκδοτικοί οίκοι με ιδιαίτερη δυναμική. Ήταν μικροί σε μέγεθος, στηρίζονταν στην προσωπική εργασία και κινούνταν σε ένα ασαφές όριο μεταξύ νομιμότητας και παρανομίας, αλλά με ισχυρά ποιοτικά χαρακτηριστικά. Πρόκειται για τις εκδόσεις Κάλβος, Στοχαστής, Κείμενα, Διεθνής Επικαιρότητα και Νέοι Στόχοι.“ „Δικτατορία 1967–1974.“

⁴²² „«Κάλβος» ... «Στοχαστής» ... «Κείμενα» ... «Επικαιρότητα» ... «Νέοι Στόχοι» ... πέντε πρώτων «ιστορικών» εκδοτικών οίκων, προπομπών της ουσιαστικής εκδοτικής και πολιτικής – πολιτιστικής δουλειάς που έγινε στα χρόνια που ακολούθησαν.“ ΑΞΕΛΟΣ, Λ. Str. 56.

⁴²³ Axelos o něm dále říká: „Ο «Κάλβος» μ' ένα πλατύ εκδοτικό πρόγραμμα που εκινείτο στην βάση της προσφοράς κλασικών κειμένων της αστικής ή μαρξιστικής κουλτούρας σε συνδυασμό και με κείμενα σύγχρονων διανοητών, κυρίως από τον χώρο της νέας αριστεράς, (... Πίλκα... κ.λπ.)...“ Tamtéž. Str. 57.

⁴²⁴ HRABAL, B.: *Τα τραίνα*. Překl. Ρενέ Ψυρούκη. Αθήνα: Κάλβος, 1968.

⁴²⁵ PILKA, J.: *Ο Κόσμος της Μουσικής*. Překl. Ν. Ραϊση [=Νίκος Ψυρούκης]. Κάλβος, 1968.

⁴²⁶ Dál o nakladatelství Axelos: „...οι «Νέοι Στόχοι» που παρουσιάστηκαν και σαν μηνιαίο περιοδικό, με πρόγραμμα ανοιχτά πολιτικό, προσανατολισμένο σε συγκεκριμένη πολιτική κατεύθυνση με κείμενα – ανατυπώσεις των κλασικών του μαρξισμού και σύγχρονων βασικά αγγραφέων...“ ΑΞΕΛΟΣ, Λ. Str. 57–58.

⁴²⁷ *Πράγα Ιούλιος 1967. Λόγοι Τσέχων συγγραφέων*. Překl. Αγγελα Βερυκοκάκη. Αθήνα: Νέοι στόχοι, 1971.

⁴²⁸ *Τσεχοσλοβακία 1968–1970. Από τη στρατιωτική επέμβαση στις δίκες. Αναλύσεις, άρθρα, ντοκουμέντα*. Překl. Β. Γ. Αθήνα: Νέοι στόχοι, 1972.

6.4.3 Socialistická teoretická díla

V roce 1961 vychází v Řecku překlad teoretického eseje Jana Kozáka, člena Komunistické strany ČSSR a specialisty na její dějiny,⁴²⁹ původně nazvaný „Možnost revolučního využití parlamentu při přechodu k socialismu a úloha lidových mas“. Esej a jeho překlady mají vskutku zajímavou historii, kterou popisuje Jan Mates v článku „Historie jedné komunistické historické práce“,⁴³⁰ z nějž čerpáme následující informace. Byl napsán na začátku šedesátých let, po mírném uvolnění poměrů v Československu, které vedlo mimo jiné ke zpřístupnění některých dokumentů československé komunistické strany za účelem zpracování studií o její historii. Ty vycházely ve k tomu zvláště určeném dvouměsíčním sborníku nazvaném „Příspěvky k dějinám KSČ“, jehož první číslo zahrnuje také Kozákovu práci. Její kopie se s několikaletým zpožděním dostala i do Mnichova, kde ji prostudoval výbor rozhlasové stanice Svobodná Evropa zabývající se analýzou tiskovin vydávaných československým komunistickým režimem. Výbor vypracoval anglický překlad a následně se stala dokonce podnětem pro diskusi v anglické sněmovně lordů a pak i ve *Výboru pro neamerickou činnost* v USA, který překlad rovněž vydal. „Nejblíže příštím činem pro vpravdě masovou (na exilové poměry) publikaci Kozákovy studie bylo její vydání nejprve v angličtině, pak v řadě dalších jazyků londýnským ‚Nezávislým informačním střediskem‘.“⁴³¹ Redaktorem zmíněných překladů byl český exulant Josef Josten a názvy, pod kterými vyšly, vypovídají o jejich určení. Například česky vyšel esej v Londýně pod názvem „Zneužití parlamentu k zničení demokracie“.⁴³²

Ve vydání řeckého překladu není uveden ani překladatel, ani nakladatel, je tedy možné, že patří právě mezi zmíněné překlady „Nezávislého informačního střediska“. Že vyšel s podobným varovným úmyslem, zacíleným však konkrétně na politické okolnosti soudobého Řecka, jasně vyplývá z předmluvy: „Protože [ti, co zapomínají] již nebudou mít právo zapírat a předstírat, že nevědí, jaké následky má ‚lidová fronta‘.“⁴³³ Přičemž tyto „následky“, tedy únorový převrat v Československu a vražda Jana Masaryka, jsou tu dramaticky podány jako „krvavá lázeň“.⁴³⁴ Autor úvodu pak uzavírá svůj text prohlášením, že čtenář si musí zvolit jeden z táborů a bojovat buď na straně demokracie, nebo dovolit vládu komunismu.⁴³⁵

⁴²⁹ HAMAN, A.: „Jan Kozák.“ *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. ©ÚČL AV ČR, 2006–2008. Aktual. 9. 4. 2021. [Cit. 26. 2. 2022.] Dostupné z: www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=776.

⁴³⁰ MATES, J.: „Historie jedné komunistické historické práce.“ In: KRATOCHVÍL, A. (red.): *Archa. In memoriam Jaroslav Durych*. Mnichov: Kulturní sekce Čs. uprchlického výboru v Německu, 7. 8. 1962. Str. 153–157. [Cit. 29. 1. 2022.] Dostupné také z: scriptum.cz/soubory/scriptum/archa/archa_mnichov_1960-63_07-08_ocr.pdf.

⁴³¹ MATES, J. Str. 155.

⁴³² HAMAN, A.

⁴³³ „Διότι [όσοι λησμονούν] δεν θα έχουν πλέον και αυτοί το δικαίωμα να ψευδολογούν και να υποκρίνονται ότι αγνοούν τας συνεπείας του «λαϊκού μετώπου».“ „Πρόλογος εις την ελληνικήν έκδοσιν.“ In: KOZÁK, J.: *Η επανάσταση και το κοινοβούλιον*. 1961, str. 5–6. Str. 6.

⁴³⁴ „...το πραξικόπημα της Πράγας, που ωδήγησεν εις τον εκπαραθρισμόν του Γιάν Μάζαρυκ και την ανατροπήν του Εντουάρντ Μπένες, είναι ο «ειρηνικός δρόμος» των ΚΚ προς τον «σοσιαλισμό»! ... Οι κομμουνισταί αναγνωρίζουν εις τους ελεύθερους ανθρώπους το δικαίωμα να εκλέξουν εαν προτιμούν το «λουτρόν αίματος», πριν ή μετά την εγκαθίδρυσιν της ολοκληρωτικής εξουσίας.“ Tamtéž.

⁴³⁵ „...ή ευρίσκεσαι ενεργώς με την δημοκρατίαν εναντίον του κομμουνισμού ή συνοδοιπορείς με τον κομμουνισμόν εν επιγνώσει του βεβαίου κινδύνου συντριβής της δημοκρατίας.“ Tamtéž.

Studie Jaroslava Martinice, rektora University 17. listopadu, byla zjevně vydána jednak jako samostatný otisk,⁴³⁶ jednak ve sborníku všech přednášek, které byly předneseny na mezinárodní konferenci „Marxismus a věda“ v květnu 1966 organizované nakladatelstvím Themelio.⁴³⁷ Ta byla pravděpodobně druhým ze dvou ročníků a další se již nemohl konat z důvodu nástupu diktatury. Samostatný otisk vydalo, podobně jako otisky studií ostatních zúčastněných, Středisko marxistických studií a výzkumu (Κέντρο μαρξιστικών μελετών και ερευνών), jehož činnost byla koordinována Vzdělávacím výborem (Επιτροπή Διαφώτισης) Komunistické strany Řecka.⁴³⁸ Výrazně levicově orientované nakladatelství Themelio, které se v naší bibliografii objevuje několikrát, bylo založeno v první polovině 60. let⁴³⁹ a se zmíněným komunistickým Vzdělávacím výborem po určitou dobu na vydávání knih spolupracovalo.^{440 441}

Civilizace na rozcestí byla v roce 1966 vydaná závěrečná zpráva o výzkumu komise vědců z různých oborů, kterou ustavila ÚV KSČ. Zabývala se vědeckotechnickou revolucí, která je podle výsledků zkoumání poháněna především vědou a technikou a investicemi a která postupně osvobozuje lidstvo od mechanické práce. Porovnávala rovněž rozvojové tempo socialistické a kapitalistické společnosti. V *Sociologické encyklopedii* čteme, že „zpráva Richtova týmu byla přeložena nejméně do dvanácti jazyků a patří dodnes k vůbec nejznámějším pracím českých společenských věd.“⁴⁴² Do řečtiny byla práce přeložena již v roce 1967 a vydal ji Lambis Rappas,⁴⁴³ který byl v padesátých letech jedním z nejvýznamnějších pracovníků nakladatelského podnikání Komunistické strany Řecka v exilu a po svém návratu pracoval i v nakladatelství Themelio.⁴⁴⁴ Vydání vzniklo ve spolupráci s nakladatelstvím

⁴³⁶ MARTINIC, J.: *Προβλήματα κατάρτισης επιστημόνων στις υπό ανάπτυξη χώρες*. Překl. Άννα Άγγελου. Κέντρο μαρξιστικών μελετών και ερευνών, [1966].

⁴³⁷ Tento sborník s názvem *Β' εβδομάδα σύγχρονης σκέψης: μαρξισμός και επιστήμη* (Druhý týden současného myšlení: marxismus a věda) jsme našli v nabídce antikvariátu. *Exlibris* [online]. [Cit. 28. 2. 2022.] Dostupné z: www.exlibris-oldbooks.gr/product/11374/19/v-evdomada-sugxronis-skepsis-marksismos-kai-epistimi.html.

⁴³⁸ Roku 1967 je ustaveno, že Vzdělávací výbor „... παρακολουθεί επεύθυνα... τη δραστηριότητα του «Κέντρου μαρξιστικών μελετών και ερευνών», του «Θεμέλιου», της «Επιθεώρησης Τέχνης»“ ΜΑΤΘΑΙΟΥ, Α., ΠΟΛΕΜΗ, Π. Str. 112.

⁴³⁹ ΜΑΝΔΗΛΑΡΑ, Τ.: „Η μεγάλη παρακαταθήκη του Θόδωρου Μαλικιώση, πρωτεργάτη των εκδόσεων «Θεμέλιο».“ *Lifo* [online]. ©2022. 6. 6. 2019. [Cit. 9. 3. 2022.] Dostupné z: www.lifo.gr/prosopa/apolies/i-megali-parakatathiki-toy-thodoroy-malikiosi-protergati-ton-ekdoseon-themelio.

⁴⁴⁰ Viz pozn. 438.

⁴⁴¹ Je zajímavé, že v archivních materiálech ΕΔΑ, uložených v Archivu současné historie společnosti (ΑΣΚΙ), najdeme strojopis řeckého překladu dalšího krátkého Martinicova textu na související téma. MARTINIC, J.: „Διεθνής συνεργασία για την κατάρτιση στελεχών εις τας υπό ανάπτυξιν χώρας.“ ΑΣΚΙ: Ενιαία Δημοκρατική Αριστερά. Αρχείο της περιόδου 1951–1967, GR-ΑΣΚΙ- 0005, κ. 682.1.

⁴⁴² VOŘÍŠEK, M.: „Richta Radovan.“ In: NEŠPOR, Z. (ed.): *Sociologická encyklopedie* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR v.v.i., 2017. Posl. úpr. 8. 12. 2018. [Cit. 9. 3. 2022.] ISBN 978-80-7330-308-2. Dostupné z: encyklopedie.soc.cas.cz/w/Richta_Radovan.

⁴⁴³ RICHTA, R.: *Ο πολιτισμός στο σταυροδρόμι. Οι συνέπειες της επιστημονικοτεχνικής επανάστασης στο μέλλον του ανθρώπου*. Překl. Νίκος Καράς. Εκδόσεις Ράππα–Κέδρος, 1978.

⁴⁴⁴ „... ο αιγυπτιώτης Λάμπης Ράππας, ο οποίος ... έχει κατευθυνθεί μέσω Ιταλίας στο Μπούλκες ήδη από τον Ιούνιο του 1948, ενισχύοντας τον εκεί μηχανισμό με την πείρα που είχε αποκτήσει, μεταξύ άλλων, και από τη συμμετοχή του στην πιο αξιολογη αριστερή εκδοτική απόπειρα της απελευθέρωσης, τα «Νέα Βιβλία», από τις 22 Δεκεμβρίου 1948 βρίσκεται πλέον στο Βουκουρέστι για να αναλάβει, υπό την καθοδήγηση του Π. Ρούσου, «τη διοργάνωση και τη διεύθυνση ενός τυπογραφείου που θα είχε για αποστολή να εκτελεί διάφορες εκδόσεις του Κόμματος μας και της Κυβέρνησής μας.»“ ΜΑΤΘΑΙΟΥ, Α., ΠΟΛΕΜΗ, Π. Str. 28 a vice na str. 33, 48, 112 a 116.

Kedros (Κέδρος),⁴⁴⁵ jež se později ještě za diktatury proslavilo silně protirežimní sbírkou textů *Δεκαοχτώ κείμενα* (Osmnáct textů).⁴⁴⁶ Poznamenejme, že v Česku *Civilizace na rozcestí* vyšla dle katalogu Národní knihovny naposledy v roce 1969,⁴⁴⁷ kdežto v Řecku se dočkalo v roce 2008 nového vydání.⁴⁴⁸

Spoluautor další studie přeložené do řečtiny Jirí Kosta se podílel na reformních snahách před rokem 1968, ale po emigraci „...jeho profesionální dráha vyvrcholila dosti paradoxně – jako profesor systémů socialistického hospodářství na univerzitě ve Frankfurtu čelil radikálním levičákům z řad studentů, kteří vyznávali revoluční ideály, s nimiž se sám skepticky rozešel.“⁴⁴⁹ Do řečtiny bylo přeloženo jedno z jeho děl o fungování socialistické ekonomiky, napsané v sedmdesátých letech (ve spolupráci se dvěma dalšími autory).⁴⁵⁰

6.4.4 Publikace nakladatelství Orbis

Nakladatelství Orbis bylo založeno z podnětu vlády tři roky po vzniku československého státu a mělo dlouhou historii. V *Lexikonu české literatury* je charakterizováno jako „nakladatelská a tiskařská společnost zaměřená na propagaci československého státu v zahraničí a na vydávání původní odborné, zejména politické, historické, sociologické a národohospodářské literatury...“⁴⁵¹ Do kategorie propagačních materiálů z dílny Orbisu patří tři sešity o poválečném Československu, které se liší rozměry i obsahem. Obsahují řadu fotografií a jsou v nich prezentovány úspěchy budování socialismu. Překladačem jednoho z nich je již zmíněný Dimitris Papas.⁴⁵²

Rok před sametovou revolucí vydal Orbis ještě dílo Zdeňka Snítily, ředitele Ústavu marxismu-leninismu ÚV KSČ v Praze a člena Ústředního výboru KSČ,⁴⁵³ které řeckému čtenáři nabídl pod názvem *Η Τσεχοσλοβακία στο δρόμο προς τον σοσιαλισμό* (Československo na cestě k socialismu). K překladu se nám nepodařilo dohledat originál, ale našli jsme pět dalších verzí v jiných jazycích.⁴⁵⁴ Obsahuje řadu

⁴⁴⁵ Na titulním listě je uvedeno „Εκδόσεις Ράππα“, zatímco v kolofonu čteme „Για λογαριασμό των εκδόσεων Κέδρος“.

⁴⁴⁶ ΧΑΤΖΙΩΤΗΣ, Κ.: *Βιβλιοπωλεία και εκδοτικοί οίκοι της Αθήνας (1950–1967). Τόμος Γ΄*. Αθηναϊκή βιβλιοθήκη, 2006. ISBN 960-7401-79-4. Str. 40.

⁴⁴⁷ Na Slovensku byla nedávno vydána také kniha zhodnocující záněry této vědecké zprávy po padesáti letech: DINUŠ, P. et al.: *„Civilizácia na rázcestí“ po polstoročí*. Bratislava: Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2018. ISBN 978-80-224-1689-4.

⁴⁴⁸ RICHTA, R.: *Ο πολιτισμός στο σταυροδρόμι. Οι συνέπειες της επιστημονικοτεχνικής επανάστασης στο μέλλον του ανθρώπου*. Překl. Νίκος Καράς. Αθήνα: Κέδρος, 2008. ISBN 978-960-04-3857-4.

⁴⁴⁹ ŠLAJCHRT, V.: „Dva osudy osmašedesátníků.“ *Respekt* [online]. ©Economia, a.s. 29. 12. 2002. [Cit. 1. 4. 2022.] ISSN 1801-1446. Dostupné z: www.respekt.cz/tydenik/2003/1/dva-osudy-osmasedesatniku.

⁴⁵⁰ KOSTA, J., MEYER, J., WEBER, S.: *Η εμπορευματική παραγωγή στο σοσιαλισμό. Μελέτες πάνω στη θεωρία του Μαρξ και την πράξη στην ανατολική Ευρώπη*. Překl. Σταύρος Καμπουρίδης. Γερ. Αναγνωστίδη, [b.r.].

⁴⁵¹ OPELÍK, J. et al.: *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 3, I, M–O*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0708-3. Str. 686.

⁴⁵² *Η Τσεχοσλοβακία*. Překl. Δ. Παπάς. Πράγα: Όρμπις, 1959.

⁴⁵³ „Zdeněk Snítily.“ *Encyklopedie CoJeCo.cz* [online]. Brno: CoJeCo.cz, 1999–2020. Posl. úpr. 14. 9. 2006. [Cit. 1. 4. 2022.] Dostupné z: www.cojeco.cz/zdenek-snitil.

⁴⁵⁴ (Jsou zapsány na katalogových lístcích 72080079, 72080093, 72080111, 72080115 a 72080125. Generální katalog II. *Retris* [online]. Národní knihovna ČR. [Cit. 1. 4. 2022.] Dostupné z: retris.nkp.cz.)

fotografií a podává v souladu s linií tehdejšího režimu vývoj událostí okolo roku 1948. Jeho překladatelem je Lysimachos Papadopoulos, který přeložil také jeden z výše zmíněných propagačních sešitů (zmínili jsme ho již v kapitole 5.3 mezi „obousměrnými“ překladateli).

6.4.5 Knihy o „pražském jaru“ a invazi vojsk Varšavské smlouvy do ČSSR

Většina všech překladů vydaných v sedmdesátých letech, které představujeme pod hlavičkou „politicky zaměřené“, se týká téhož tématu – takzvaného „pražského jara“ a jeho zastavení vojenskou invazí. Potlačení postupných společenských a politických změn v Československu mělo hluboký dopad na řadu komunistických stran nesovětské Evropy.⁴⁵⁵ V Komunistické straně Řecka ovšem dochází k rozkolu již v únoru 1968, bez souvislosti s událostmi v Praze i Paříži. (Dochází k němu z důvodů rozdílných názorových proudů uvnitř strany, které nebylo možné sjednotit v situaci, kdy strana stála mimo zákon a její členové byli částečně ve vyhnanství a částečně v emigraci.)⁴⁵⁶ Do její budoucí podoby se nicméně částečně otiskly, protože především ve vztahu k nim si pak budovalo svoji totožnost její „reformní“ křídlo.⁴⁵⁷

Již v září 1968 byla v Řecku vydána kniha *Πράγα 1968* (Praha 1968) popisující kromě jiného den po dni postup ruské invaze do Československa.⁴⁵⁸ U knihy je uveden pouze autor úvodu Panajotis S. Mavrudis, předseda Svazu zaměstnanců soluňské městské dopravy a člen Generální konfederace zaměstnaneckých odborů Řecka.⁴⁵⁹ Uveden není autor hlavního textu. Text je doplněn bohatým fotografickým materiálem z československých dějin a především ze srpnových událostí v zemi (opět bez uvedeného autora). Knihu uzavírá překlad manifestu *Dva tisíce slov. Co se týče pozice spisovatele*, uvedme, že celá kniha začíná citátem z programového prohlášení Socialistické internacionály založené roku 1951 ve Frankfurtu. V textu je pak odsouzeno vměšování SSSR do politiky zemí východního bloku, zvláště jeho politika z období stalinismu. Ze stručného popisu historického vývoje v mezi-válečném Československu autor vyvozuje, že „...bylo tehdy dobře možné, aby byla zavedením socialismu dovršena demokracie v Československu“.⁴⁶⁰ Takzvané „pražské jaro“ pak interpretuje jako boj národa za mír a invazi tvrdě odsuzuje.⁴⁶¹

⁴⁵⁵ O roce 1968 v různých komunistických stranách Evropy, včetně té řecké: „1968. The Rift.“ In: BALAMPANIDIS, I.: *Eurocommunism. From the communist to the radical European Left*. Routledge, 2019, str. 39–59.

⁴⁵⁶ BALAMPANIDIS, I. Str. 44.

⁴⁵⁷ „Τα γεγονότα της Τσεχοσλοβακίας θα αποτελέσουν για το μετέπειτα «ανανεωτικό» κομμάτι βασικό στοιχείο της υπό διαμόρφωση ταυτότητάς του.“ ΜΠΑΛΑΜΠΑΝΙΔΗΣ, Ι.: „Η επίδραση της Άνοιξης της Πράγας στα κομμουνιστικά κόμματα της δυτικής Ευρώπης.“ In: ΖΟΥΜΒΟΥΛΑΚΗΣ, Σ. (ed.): *Η Άνοιξη της Πράγας. Το άλλο 1968*. Ελληνική βιβλιοθήκη της Ελλάδος, 2021, str. 45–59. Str. 52.

⁴⁵⁸ *Πράγα 1968*. Θεσσαλονίκη: Πρωτοπορία, 1968.

⁴⁵⁹ Jeho úplné jméno a titul jsou uvedeny v novinách *Πρωτοπορία. Μαχητικόν όργανον των εργαζομένων εις τον Ο.Α.Σ.Θ.* Θεσσαλονίκη: Παναγιώτης Σ. Μαυρούδης, 1965–1970.

⁴⁶⁰ „...γίνονταν έτσι απόλυτα δυνατό η εφαρμογή του σοσιαλισμού στην Τσεχοσλοβακία να συντελεσθή δημοκρατικά.“ *Πράγα 1968*. Θεσσαλονίκη: Πρωτοπορία, 1968. Str. 19.

⁴⁶¹ Tamtéž. Str. 12.

Zmíněný autor úvodu byl také vydavatelem měsíčníku *Protoporia* (*Πρωτοπορία*), orgánu odborové organizace soluňské městské dopravy,⁴⁶² podle všeho poplatného režimu plukovníků.⁴⁶³ Měsíčník je uveden v kolofonu knihy jako objednavatel tisku. Knížka vyšla velkým nákladem 4 000, což je přinejmenším dvojnásobek oproti ostatním knihám v našem seznamu, u nichž je údaj o nákladu uveden (s jedinou výjimkou děl Julia Fučíka a Milana Kundery). Následující rok pak měsíčník knihu výrazně propagoval.⁴⁶⁴

Po srovnání jsme zjistili, že další dílo vydané v souvislosti s vývojem v Československu, *Η άνοιξη της Πράγας* (Pražské jaro) s podtitulem *Κείμενα* (Texty) od redaktorky Sofie Kana, které v Řecku vyšlo v roce 1971, se obsahem z velké části shoduje se sborníkem textů sestaveným francouzským filosofem Rogerem Garaudym, jenž vyšel ve Francii s názvem *La liberté en sursis* a byl také přeložen do řečtiny. (Překlady v obou řeckých knihách se nicméně liší.) Kniha redigovaná Sofií Kana oproti němu obsahuje navíc úvodní poznámky k jednotlivým textům českých autorů a také manifest *Dva tisíce slov*. Jinak se od Garaudyho sborníku zjevně liší již jen dvěma Dubčekovými texty. (Nepodařilo se nám určit, na základě jakých českých originálů jejich překlady vznikly.) V knihách dále najdeme texty Oty Šika, Radovana Richty, Eduarda Goldstückerera a Gustáva Husáka a také úryvky z *Akčního programu KSČ*.⁴⁶⁵ Oba řecké překlady se dostaly, jak již jsme řekli výše, na seznam literatury zakázané cenzurou vojenské junty. V oběžníku řeckých tajných služeb z roku 1971 stojí u obou knih na vysvětlení zákazu upřesňující poznámka „Komunistického obsahu s protisovětským zaměřením“.⁴⁶⁶

Řecký překlad protokolu ze IV. sjezdu Svazu československých spisovatelů⁴⁶⁷ je z hlediska obsahu značně chudší než český originál. Ze čtyřiceti sedmi proslavů je v něm zahrnuto dvanáct, ale najdeme zde navíc Solženicynův dopis sovětskému sjezdu spisovatelů konanému v témže roce, který byl přednesen i na československém sjezdu,⁴⁶⁸ a doslov Pavla Kohouta. Našli jsme obsahově identické německé vydání z roku 1968.⁴⁶⁹

Nakladatelství Nei Stochi vydalo knihu *Τσεχοσλοβακία 1968–1970. Από τη στρατιωτική επέμβαση στις δίκες* (Československo 1968–1970. Od vojenské invaze k procesům), s podtitulem *Αναλύσεις, άρθρα, ντοκουμέντα* (Analýzy, články, dokumenty).⁴⁷⁰ Překladatel shromážděných textů je,

⁴⁶² *Πρωτοπορία. Μαχητικόν όργανον των εργαζομένων εις τον Ο.Α.Σ.Θ.*

⁴⁶³ Naznačují to fotografie a články na první straně přinášející samé pozitivní zprávy o lepším životě a usměvavé obrázky plukovníků.

⁴⁶⁴ Reklamu jsme našli v číslech z prosince 1968 a ledna, února, března, dubna, července a září 1969. *Πρωτοπορία. Μαχητικόν όργανον των εργαζομένων εις τον Ο.Α.Σ.Θ.* Θεσσαλονίκη: Παναγιώτης Σ. Μαυρούδης, 1965–1970.

⁴⁶⁵ Jak je zjevné z přílohy P1.1, nepodařilo se nám dohledat originály většiny textů uvedených v Garaudyho výboru. Ani ve francouzském originále nejsou uvedeny bibliografické údaje.

⁴⁶⁶ „Κομμουνιστικού περιεχομένου με αντισοβιετικές αιχμές.“ ΑΞΕΛΟΣ, Λ. Str. 169.

⁴⁶⁷ *Πράγα Ιούλιος 1967. Λόγοι Τσέχων συγγραφέων*. Překl. Άγγελα Βερυκοκάκη. Αθήνα: Νέοι στόχοι, 1971.

⁴⁶⁸ IV. sjezd Svazu československých spisovatelů. *Československé dokumentační středisko, o. p. s.* [online]. ©1994–2019. [Cit. 30. 7. 2022.] Dostupné z: www.csds.cz/cs/g6/4317-DS.html.

⁴⁶⁹ SVAZ ČESKOSLOVENSKÝCH SPISOVATELŮ: *Reden zum IV. Kongress der tschechoslowakischen Schriftstellerverbandes Prag, Juni 1967*. Frankfurt a.M.: Suhrkamp, 1968.

⁴⁷⁰ *Τσεχοσλοβακία 1968–1970. Από τη στρατιωτική επέμβαση στις δίκες. Αναλύσεις, άρθρα, ντοκουμέντα*. Překl. Β. Γ. Αθήνα: Νέοι στόχοι, 1972.

zjevně pro obavu ze státního pronásledování, uveden pouze iniciálami. Knihu uvozují úryvky z dopisu Karola Mondzelewského a Jacka Kuroña Polské sjednocené dělnické straně z roku 1965, v němž odmítají ztotožnění socialismu se sovětským byrokratickým systémem, kterého se dopouští Západ stejně jako Východ.⁴⁷¹ Následuje dlouhá analýza bez uvedeného autora a po ní příloha v podobě několika dobových dokumentů. Mezi nimi je například zakládací manifest Hnutí revoluční mládeže nebo studie o socialismu Zbyňka Fišera (alias Egona Bondyho).

Z dnešního českého pohledu je pozoruhodná kniha *Τσεχοσλοβακία '68 και ο προλεταριακός διεθνισμός* (Československo '68 a proletářský internacionalismus), která sdružuje texty vykreslující sovětskou invazi podle přísné moskevské linie.⁴⁷² V úvodu se typicky dočteme, že příchod vojsk do ČSSR byl „bratrskou pomocí“, která zahrnala „nebezpečí, v němž se země v roce 1968 ocitla“.⁴⁷³ Vypovídající je rok vydání knihy 1975, tedy nedlouho po konci plukovnícké diktatury. Dříve by cenzura její vydání stěží povolila. Přesto se v ní neuvádí jméno překladatele ani autora prvního z textů, po němž následují dodatky v podobě novinových článků, oficiálních dokumentů apod. Prvním z těchto textů je *Πουčenί z krizového γύνοje*.

Knihla *1968* jednoho z významných představitelů „pražského jara“ Jiřího Hájka vyšla v Česku až po revoluci, roku 1994. V doslovu k tomuto vydání autor píše, že „...text byl napsán v létě roku 1976.“⁴⁷⁴ A vysvětluje okolnosti (pokusu o) jeho zveřejnění: „...kopii své práce [jsem dal] do širšího (samizdatového) oběhu a odeslal i do zahraničí – nejdříve italským komunistickým přátelům, později se práce dostala do dalších zemí ... Vyšla v pěti jazycích⁴⁷⁵ ... V zahraničí vyšla tato práce v roce 1978, k 10. výročí Pražského jara, jak připomíná i její francouzský titul *Dix ans après*.“⁴⁷⁶ V Řecku ji vydalo nakladatelství Themelio.

O díle Milana Matouše *Fronta bez příměří*, přeloženém do řečtiny v roce 1979,⁴⁷⁷ píše historik Jiří Hoppe, že „...vykazuje všechny znaky politického pamfletu“, a uvádí jej jako typický příklad normalizační interpretace událostí.⁴⁷⁸ Jednoznačně vyznívá již úvod nakladatele, který mluví o „proti-

⁴⁷¹ „Εισαγωγή.“ In: *Τσεχοσλοβακία 1968–1970. Από τη στρατιωτική επέμβαση στις δίκες. Αναλύσεις, άρθρα, ντοκουμέντα*. Překl. Β. Γ. Αθήνα: Νέοι στόχοι, 1972, str. 9–10. Str. 9.

⁴⁷² *Τσεχοσλοβακία '68 και ο προλεταριακός διεθνισμός*. Αθήνα: Ειρήνη, 1975.

⁴⁷³ Pro zajímavost uvádíme širší kontext citovaného: „...τα κομματικά ντοκουμέντα, οι εκθέσεις, και η ανάλυση των γεγονότων έδειξαν ξεκάθαρα το κίνδυνο που διέτρεχε η χώρα το 1968. Μόνο η ηγεσία της αναθεωρητικής ομάδας και του Πεκίνου συνεχίζουν το ξέφρενο αντισοβιετικό, αντικομμουνιστικό τους κατήφορο. Ταυτισμένοι με τον διεθνή ιμπεριαλισμό και τη παγκόσμια αντίδραση χτυπάνε με κάθε μέσο την αδελφική βοήθεια της Σοβιετικής Ένωσης και των άλλων σοσιαλιστικών χωρών στη Τσεχοσλοβακία.“, která zahrnala ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΙΡΗΝΗ: „Αντί για πρόλογο.“ In: *Τσεχοσλοβακία '68 και ο προλεταριακός διεθνισμός*. Αθήνα: Ειρήνη, 1975. [Nestránk.]

⁴⁷⁴ HÁJEK, J.: „Doslov.“ In: HÁJEK, J.: *1968*. Praha: Logos, 1994. ISBN 80-901352-1-8. Str. 102–106. Str. 102.

⁴⁷⁵ Údaj o pěti jazycích, do kterých měla být kniha ještě před pádem komunistického režimu přeložena, není nejspíš přesný, protože se nám v katalogu Národní knihovny ČR podařilo najít pět překladů (italský, španělský, katalánský, francouzský a norský), k nimž musíme připočítat jako šestý překlad řecký.

⁴⁷⁶ HÁJEK, J. Str. 103.

⁴⁷⁷ ΜΑΤΟΥΣ, Μ.: *Ασίγαστο μέτωπο. Η Τσεχοσλοβακία στον αγώνα κατά της ιδεολογικής υπονομευτικής δραστηριότητας*. Překl. Αλέκου Κουτσουκάλη. Αθήνα: Σύγχρονη εποχή, 1979.

⁴⁷⁸ ΒΡΕΨΝΟΒ, V., ΡΟΗΛΙΚΟΒ, S., ΗΟΡΡΕ, J. Str. 7.

komunistické rozkladné činnosti reakčních imperialistických sil a oportunistech, revisionistech a dalších odpadlících socialismu“ a o „mezinárodní pomoci, kterou poskytly socialistické země.“⁴⁷⁹

Posledním dílem v bibliografii, které se zabývá tématem „pražského jara“, je knížka *Η άνοιξη της Πράγας. Το άλλο 1968* (Pražské jaro. Rok 1968 jinak), vydaná v roce 2021 Národní knihovnou Řecka.⁴⁸⁰ Ta posledních několik let organizuje cykly přednášek zaměřených především na oblast umění a humanitních věd a v roce 2018 byl jeden z těchto přednáškových večerů věnován výročí události v Československu.⁴⁸¹ O tři roky později byly proslovené přednášky vydány knižně a doprovázeny čtyřmi články Václava Havla a Milana Kundery z let 1968–1969 známými jako debata o „českém údělu“.

Jiří Hoppe v úvodu k bibliografii *Pražské jaro '68* navrhuje čtyři kategorie pro rozdělení zkatalogizované literatury: 1. díla normalizační, 2. reformněkomunistická, 3. liberálnědemokratická a 4. radikálněkritická (která charakterizuje jako krajní variantu třetí kategorie).⁴⁸² Měli-li bychom se pokusit klasifikovat výše uvedená díla, pak do první skupiny zcela jistě patří dvě, vydaná po skončení diktatury v letech 1975 a 1979, a sice *Τσεχοσλοβακία '68 και ο προλεταριακός διεθνισμός* a kniha Milana Matouše. Knížku s přednáškami pronesenými na půdě Národní knihovny Řecka bychom zařadili do třetí skupiny (ačkoli zčásti tyto kategorie překračuje, neboť autoři textů se spíše sami pokoušejí o zařazení historických děl, která hodnotí československé události, a o zhodnocení odrazu těchto událostí v historii dalších zemí). Zbylé knihy pak tvoří největší skupinu literatury „reformněkomunistické“, obhajující Alexandera Dubčeka a pohlížející na „pražské jaro“ jako na cestu k socialistické demokracii.⁴⁸³

6.4.6 Díla českého disentu a českých porevolučních politiků

Do řečtiny byl přeložen sborník textů popisující boj české neoficiální opozice v sedmdesátých letech,⁴⁸⁴ který sestavil západoněmecký zahraniční korespondent v Praze Hans-Peter Riese.⁴⁸⁵ Hlavním zahrnutým textem je *Charta 77*, kterou doprovázejí především dopisy disidentů adresované politikům a významným osobnostem. Překlad byl v Řecku vydán tři roky po sepsání *Charty 77*.

⁴⁷⁹ „... αντικομμουνιστική υπονομευτική δραστηριότητα των αντιδραστικών ιμπεριαλιστικών δυνάμεων και των οπορτουμιστών, αναθεωρητών και των άλλων αποστατών του σοσιαλισμού“ a o „διεθνιστική βοήθεια που πρόσφεραν οι σοσιαλιστικές χώρες.“ „Πρόλογος του εκδότη.“ In: ΜΑΤΟΥΣ, Μ.: *Ασίγαστο μέτωπο. Η Τσεχοσλοβακία στον αγώνα κατά της ιδεολογικής υπονομευτικής δραστηριότητας*. Αθήνα: Σύγχρονη εποχή, 1979. Str. 7.

⁴⁸⁰ ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗΣ, Σ. (ed.): *Η άνοιξη της Πράγας. Το άλλο 1968*. Překl. textů V. Havla a M. Kundery Θανάσης Γιαλκέτσης. ΕΒΕ, 2021. ISBN 978-960-7060-30-3.

⁴⁸¹ Videozáznam z přednáškového večera je vystaven na Youtube. Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος: *1968. Η Άνοιξη της Πράγας* [online video]. [Cit. 30. 3. 2022.] Dostupné z: www.youtube.com/watch?v=KzN8QwyZwVQ.

⁴⁸² ΒΡΕΨΟΝΑ, V., ΡΟΗΛΙΚΟΒΑ, S., ΗΟΡΡΕ, J. Str. 7.

⁴⁸³ ΒΡΕΨΟΝΑ, V., ΡΟΗΛΙΚΟΒΑ, S., ΗΟΡΡΕ, J. Str. 8.

⁴⁸⁴ RIESE, H.-P. (ed.): *Μετά τη άνοιξη της Πράγας. Η χάρτα '77 και ο αγώνας για τα ανθρώπινα δικαιώματα στην Τσεχοσλοβακία*. Πρεκλ. Μαρλένα Γεωργιάδη. Ι. Σιδέρης, 1980.

⁴⁸⁵ Hans-Peter Riese pracoval v Praze po několik let jako novinář, než byl v roce 1973 oficiálně vykázan ze země. PLATTHAUS, A.: „Hans-Peter Riese wird 80. Ehrevoll ausgewiesen.“ *Frankfurter Allgemeine Zeitung* [online]. ©2001–2021. Aktual. 7. 5. 2021. [Cit. 27. 3. 2022.] Dostupné z: www.faz.net/aktuell/feuilleton/medien/zum-80-geburtstag-des-journalisten-hans-peter-riese-17329068.html.

Do roka od doby, kdy se Václav Havel stal polistopadovým prezidentem Československa, byly v Řecku vydány dvě knihy s jeho texty spadající do žánru literatury faktu. První z nich je překlad *Dálkového výslechu*⁴⁸⁶ a druhá je výběrem devíti Havlových dopisů, esejů a projevů.⁴⁸⁷ Druhá z obou knih je s největší pravděpodobností překladem německého výboru *Am Anfang war das Wort*,⁴⁸⁸ s níž se shoduje titulem i obsahem. Nakladatelství Paratiritis (Παρατηρητής), které obě knihy vydalo, zmiňuje Lukas Axelos mezi podniky vzniklémi za vlády junty ve vlně nového nakladatelského pluralismu.⁴⁸⁹

On the Road to Democracy je anglický soubor čtyřiceti pěti projevů a textů Václava Klause z let 1996–2004 vydaný během jeho prvního prezidentského období nejprve v angličtině⁴⁹⁰ a krátce na to i v řečtině.⁴⁹¹ Dle informací Institutu Václava Klause kniha jako celek v češtině nevyšla.⁴⁹²

6.5 Vědecká a populárně naučná literatura

Do této kategorie bychom zařadili asi pětadvacet knih z našeho seznamu, které vyšly v naprosté většině až po začátku devadesátých let. Pojednávají o těchto oblastech: historii, filosofii, přírodovědě, muzikologii, architektuře, stavitelství, antropologii, psychologii a tělocviku. Nejvíce děl, kterým věnujeme následující podkapitolu, se řadí do historie. Zvláště pojednáváme ještě o překladech díla filosofa Karla Kosíka. Kromě jeho knih spadá do filosofie ještě sborník ze symposia s tématem „řecká filosofická tradice a české myšlení“.⁴⁹³ Již jsme zmínili (kap. 6.1.7 a kap. 6.4.2) překlad knihy významného, ale československému komunistickému režimu nepohodlného muzikologa Jiřího Pilky⁴⁹⁴ (na obálce uveden jako „Τζωρτζ Πίλκα“, tj. s anglickou podobou křestního jména: „George Pilka“), který se v Řecku dočkal opakovaných vydání.⁴⁹⁵ Jak už jsme uvedli, byl autor překladu, Nikos Psyrukis, vzhledem k politické atmosféře v době prvního vydání, v roce 1968, uveden pod pseudonymem.⁴⁹⁶

⁴⁸⁶ HAVEL, V.: *Από τη φυλακή στην Προεδρία. Συνέντευξη με το δημοσιογράφο Karel Hvižd'ala*. Překl. Γιάννης Κόλας, Ευάγγελος Νιάνιος. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής, 1990. ISBN 960-260-271-6.

⁴⁸⁷ HAVEL, V.: *Εν αρχή ην ο λόγος*. Překl. Φώτης Κοκαβέσης. Παρατηρητής, 1990. ISBN 978-960-260-296-6.

⁴⁸⁸ HAVEL, V.: *Am Anfang war das Wort. Texte von 1969 bis 1990*. Reinbek bei Hamburg: Rowohlt, 1990. ISBN 3-499-12838-1.

⁴⁸⁹ ΑΞΕΛΟΣ, Λ. Str. 113.

⁴⁹⁰ „On the Road to Democracy.“ *Martinus* [online]. ©2000–2022. [Cit. 5. 6. 2022.] Dostupné z: www.martinus.sk/?ultem=681585.

⁴⁹¹ KLAUS, V.: *Ο δρόμος προς τη δημοκρατία*. Překl. Μαρία-Ρόζα Τραϊκόγλου. Αθήνα: Καστανιώτης, 2006. ISBN 960-03-4307-1.

⁴⁹² Emailová korespondence s Eliškou Jankovou, asistentkou v Institutu Václava Klause. 10. 1. 2022.

⁴⁹³ *Συμπόσιο. Η ελληνική φιλοσοφική παράδοση και η τσεχική σκέψη. Symposium. Greek philosophical tradition and Czech thought*. Δήμος Αθηνών – Πολιτισμικός οργανισμός, 1997.

⁴⁹⁴ „Pilka, Jiří.“ *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Centrum hudební lexikografie. Ústav hudební vědy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. Aktual. 16. 2. 2009. [Cit. 26. 5. 2022.] Dostupné z: www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=2802.

⁴⁹⁵ PILKA, J.: *Ο Κόσμος της Μουσικής*. Překl. Ν. Ραΐση [Νίκος Ψυρούκης]. Αθήνα: Κάλβος, 1981.

⁴⁹⁶ ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΣ, Μ., ΓΟΡΑΝΙΤΗΣ, Γ. Str. 10–11.

V seznamu najdeme dvě práce o architektuře, jednu historickou⁴⁹⁷ a jednu teoretickou.⁴⁹⁸ V Národní knihovně ČR jsme našli záznamy o dvou pracích týkajících se stavebnictví, obě vydané v Řecku dřív než většina ostatních zde pojednávaných děl.⁴⁹⁹ Nakladatelství Thymari (Θυμάρι) vydalo celkem čtyři překlady děl české dětské psycholožky Jiřiny Prekopové, která žila v západním Německu a jejíž knihy byly přeloženy do řady jazyků.⁵⁰⁰ Překlady tří děl různých autorů, která se týkají tělocviku, vydalo v Řecku nakladatelství Salto (Σάλτο).⁵⁰¹

6.5.1 Historicky zaměřená díla

Mezi významnými českými badateli zaměřujícími se ve svém výzkumu na Balkán a na přítomnost Řeků v české historii, jejichž díla byla přeložena do řečtiny, jmenujme Pavla Hradečného,⁵⁰² Kateřinu Královou⁵⁰³ a Kostase Tsivose.⁵⁰⁴ Poslední zmíněný je rovněž činný jako překladatel, a to jak beletrie, tak právě historicky zaměřené literatury faktu. Výrazná je v obou oblastech jeho spolupráce s nakladatelstvím Alexandria.⁵⁰⁵ Ve dvojici s jinou historickou studií byla vydána studie Miroslava Hrocha o vzniku moderních národů.⁵⁰⁶ Dále jsme našli například katalog k výstavě o Velké Moravě, pořádané v roce 1965 v aténském Zappionu, s texty tří československých vědců⁵⁰⁷ a několik dalších děl,

⁴⁹⁷ Toto dílo je dvojjazyčné, řecko-anglické a vzniklo jako doprovodný text k autorově přednášce pronesené v Řecku. ŠLAPETA, V.: *Η μοντέρνα αρχιτεκτονική στη Τσεχοσλοβακία 1900–1940. Modern Architecture in Czechoslovakia 1900–1940*. Překl. Αργυρώ Πατσού. Παπασωτηρίου, 2001. ISBN 978-960-7510-82-2.

⁴⁹⁸ VESELÝ, D.: *Η αρχιτεκτονική στην εποχή της διχασμένης αναπαραστάσης. Το ερώτημα της δημιουργικότητας στη σκιά της παραγωγής*. Překl. Στέλιος Γιαμαρέλος. Αθήνα: Παπαζήση, 2019. ISBN 978-960-02-3520-3.

⁴⁹⁹ LEHAR, F. et al.: *Leptomereies kai tmemata siderion kataskeuon biomechanikon ktirion*. 2. [díl]. *Boethema gia ton statiko ypologismo*. Překl. Giannes Mrogdanos. Athena: Ekdoseis biblioikodomike, 1977. a BAREŠ, R.: *Plakes & toichia. Pinakes amesu upologismu*. Překl. George Funta. Athena: Plaisio, [1981?].

⁵⁰⁰ „Zemřela psycholožka Jiřina Prekopová, propagátorka pevného objetí.“ *iDNES Magazíny* [online]. ©MAFRA, a. s. 1999–2022. 8. 9. 2020. [Cit. 27. 5. 2022.] Dostupné z: www.idnes.cz/onadnes/vztahy/jirina-prekopova-psycholozka.A200908_122250_ona-vztahy_jup.

⁵⁰¹ KOS, B., TEPLÝ, Z.: *1500 Ασκήσεις Γυμναστικής Για Φυσική Κατάσταση & Διάπλαση Του Σώματος. Οργάνωση, μεθοδολογία, παιδαγωγικές αρχές*. Překl. Χρύσα Ξένου. Θεσσαλονίκη: Salto, 1990.

NEUMAN, J.: *Παιχνίδια και ασκήσεις στη φύση*. Překl. Karolina Hγκλονά. Σάλτο, 2004. ISBN 960-278-119-X.

PROS, J., ŽBIRKOVÁ, A.: *Γυμναστική για την Έγκυο και το Βρέφος*. Překl. Θώμας Αλεξίου. Θεσσαλονίκη: Salto, 1990.

⁵⁰² HRADEČNÝ, P.: *Η ελληνική διασπορά στην Τσεχοσλοβακία. Ίδρυση και αρχικά στάδια ανάπτυξης 1948–1954*. Překl. Κώστας Τσίβος. Θεσσαλονίκη: Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, 2007. ISBN 978-960-7387-41-7.

Hradečného studie „Problém repatriace dětských utečenců z Řecka v politice československého komunistického režimu let 1948–1954.“ je obsažena ve sborníku ΛΑΓΑΝΗ, Ε., ΜΠΟΝΤΙΛΑ, Μ. (eds.): «Παιδομάζωμα» ή «Παιδοσώσιμο». *Παιδιά του εμφύλιου στην ανατολική και κεντρική Ευρώπη*. Αθήνα: Επίκεντρο, 2012. ISBN 978-960-458-327-0.

⁵⁰³ KRÁLOVÁ, K.: *Στη σκιά της Κατοχής. Οι ελληνογερμανικές σχέσεις την περίοδο 1940–2010*. Překl. Κώστας Τσίβος. Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 2013. ISBN 978-960-221-579-1.

ΔΟΡΔΑΝΑΣ, Σ. Ν., ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ, Ν. (eds.): *Ο «μακρύς» ελληνογερμανικός εικοστός αιώνας. Οι μαύρες σκιές στην ιστορία των διμερών σχέσεων*. Překl. z češtiny Κώστας Τσίβος. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο, 2018. ISBN 978-960-4587-79-7.

⁵⁰⁴ KRÁLOVÁ, K., TSIVOS, K. (eds.): *Στέγνωσαν τα δάκρυά μας. Έλληνες πρόσφυγες στην Τσεχοσλοβακία*. Překl. Κώστας Τσίβος. Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 2015. ISBN 978-960-221-647-7.

⁵⁰⁵ Např.: KOURA, J.: *Διχοτομημένη νήσος. Ψυχρός Πόλεμος και Κυπριακό την περίοδο 1960–1974*. Překl. Κώστας Τσίβος. Αλεξάνδρεια, 2021.

⁵⁰⁶ HROCH, M., TODOROVA, M.: *Εθνικό κίνημα και Βαλκάνια*. Θεμέλιο, 1996. ISBN 960-310-206-7.

⁵⁰⁷ *Η Μεγάλη Μοραβία και οι δύο αδελφοί από τη Θεσσαλονίκη. Τσεχοσλοβάκικη έκθεση*. Αθήνα – Μέγαρον Ζαππείου. Ιούνιος 1965. [1965].

často populárně zaměřených.⁵⁰⁸ Součástí knihy mapující proces vzniku opery Bohuslava Martinů *Řecké pašije* tvoří i korespondence skladatele s autorem románové předlohy opery Nikosem Kazantzakisem.⁵⁰⁹

6.5.2 Karel Kosík

Popularita českého marxistického filosofa Karla Kosíka je v Řecku zjevná. Myslitel se proslavil obzvláště dílem *Dialektika konkrétního*, vydaným v roce 1963 a mnohokrát přeloženým.⁵¹⁰ Řecký překlad vyšel v roce 1975⁵¹¹ a znovu v roce 2017.⁵¹² Předtím však již v Řecku v roce 1966, tedy rok po původním americkém vydání, vyšel překlad Erichem Frommem sestaveného tlustého sborníku esejů světových myslitelů na téma socialistického humanismu. Do sborníku přispěl také Karel Kosík, ale i čeští filosofové Milan Průcha a Ivan Sviták. V roce 1971 vyšel v Řecku další Kosíkův esej, přednáška přednesená na mezinárodním symposiu v Římě v květnu 1964,⁵¹³ tentokrát v doprovodu textů marxistických filosofů Mihaila Markoviče a Herberta Marcuseho.⁵¹⁴ Na obálce této knížky se mylně uvádí, že je Kosík vyučujícím na Univerzitě Karlově. V té době z ní byl již pro své názory vyhozen a až do roku 1989 byl nucen žít mimo svůj obor.⁵¹⁵ Je otázka, nakolik bylo vydání Kosíkova díla v Řecku umožněno až přerušením kontinuity v nakladatelském odvětví po začátku vlády junty. V předmluvě k výboru Kosíkových textů, který v Řecku vyšel v roce 2003, se píše: „je to... jeden z mála, kteří se postavili postupně třem velikým utlačujícím silám historie: fašismu, ... byrokratickému stalinskému režimu po roce 1956 a diktatuře trhu po roce 1989.“⁵¹⁶ Další Kosíkova díla nalezneme také v knihách s tematikou „pražského jara“ a následujících událostí v Československu, mezi nimi jeho proslov ze IV. sjezdu Svazu československých spisovatelů a korespondenci s Jeanem-Paulem Sartrem.⁵¹⁷ Kosíkova menší díla často vyšla v Řecku opakovaně, a sice jako součást různých výborů.⁵¹⁸

⁵⁰⁸ BOROVIČKA, V.: *Δολοφονίες που συγκλόνισαν τον κόσμο*. Překl. Λάμπρος Πετσίνης. Αθήνα: Νέα Σύνορα, 1988.

⁵⁰⁹ *Το χρονικό μιας δημιουργίας. Ανέκδοτη αλληλογραφία Καζαντζάκη–Μαρτινού. Μικρή χρονολογία ενός μεγάλου έργου. Η αλληλογραφία Καζαντζάκη–Μαρτινού. Η υπόθεση της όπερας. Χρονολογικά*. Βάρβαροι Ηρακλείου: Ίδρυμα «Μουσείο Νίκου Καζαντζάκη», 1986.

⁵¹⁰ „Myslitel Karel Kosík.“ Nakladatelství Filosofia. [Cit. 4. 3. 2022.] Dostupné z: filosofia.flu.cas.cz/publikace/306.

⁵¹¹ KOSÍK, K.: *Η διαλεκτική του συγκεκριμένου*. Překl. Λεωνίδας Χατζηπροδρομίδης. Οδύσσειας, 1975.

⁵¹² KOSÍK, K.: *Η διαλεκτική του συγκεκριμένου*. Překl. Λεωνίδας Χατζηπροδρομίδης. Εργατική πάλη, 2017.

⁵¹³ Text jsme měli možnost srovnat pouze s esejem otištěným v zářijovém čísle *Plamene*, ročník 1964 (str. 1–5). Od něj se řecký překlad liší v pořadí i délce některých pasáží a je celkově delší než verze v českém periodiku. Ta je nicméně pouze výňatkem z původní přednášky, jak se v periodiku uvádí. Tu jsme k ruce neměli a nemůžeme tak blíže určit přístup řeckého překladatele.

⁵¹⁴ KOSÍK, K., MARCUSE, H. a MARKOVIĆ, M.: *Διαλεκτική. Δοκίμια*. Překl. Γιωργός Βαμβαλής. Αθήνα: Επικούρος, 1971.

⁵¹⁵ KATEDRA FILOSOFIE FF MU: „Karel Kosík.“ [Cit. 4. 3. 2022.] Dostupné z: www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/ko sik.html.

⁵¹⁶ „... είναι ... ένας ανάμεσα στους λίγους εκείνους οι οποίοι αντιστάθηκαν διαδοχικά στις τρεις μεγάλες δυνάμεις καταπίεσης της σύγχρονης ιστορίας: στο φασισμό, ... στο γραφειοκρατικό σταλινικό καθεστώς από το 1956, και στη δικτατορία της αγοράς από το 1989.“ KOSÍK, K.: *Η κρίση της νεοτερικότητας*. Αθήνα: Ψυχογιός, 2003. [Zadní strana obálky.]

⁵¹⁷ Ta je ve dvou výborech: KOSÍK, K.: *Η κρίση της νεοτερικότητας*. Αθήνα: Ψυχογιός, 2003. a RIESE, H.-P. (ed.): *Μετά τη άνοιξη της Πράγας. Η χάρτα '77 και ο αγώνας για τα ανθρώπινα δικαιώματα στην Τσεχοσλοβακία*. Překl. Μαριλένα Γεωργιάδη. Ι. Σιδέρης, 1980.

⁵¹⁸ Například esej *Ναše nynější krize* vyšel dvakrát (KOSÍK, K.: *Η διαλεκτική της κρίσης. Δοκίμιο*. Αθήνα: Καρανάσης, 1984. a KOSÍK, K.: *Η κρίση της νεοτερικότητας*. Αθήνα: Ψυχογιός, 2003. ISBN 960-274-696-3.). Taktéž

Závěr

Zjistili jsme, že kromě ojedinělých překladů vzniklých v období mezi světovými válkami je česká literatura do řečtiny častěji překládána až od druhé poloviny dvacátého století. Neexistuje žádné řecké nakladatelství, které by se jí zabývalo soustavněji, vyjma těch, která vydávají dílo Milana Kundery. Podle údajů uvedených ve vydáních jen asi dvanáctkrát čerpali nakladatelé na vydání finanční podporu. Překlady původně česky psané krásné literatury podle údajů, které jsme shromáždili, doposud vznikaly jen asi v polovině případů z české předlohy, zatímco ostatní z druhé ruky, na základě starších překladů do světových jazyků. Nejen kvůli přebírání informací z cizích jazyků nejsou vždy kvalitní doprovodné texty překladů. K překladatelům z češtiny do řečtiny patří i výjimečně činné osobnosti s obzvláštní zásluhou na zprostředkování naší kultury řeckým čtenářům. Mezi zkatologizovanými díly jsou i taková, která byla přeložena vícekrát. Zvláštním případem je v tomto ohledu román *Osudy dobrého vojáka Švejka*, který byl přeložen nejméně osmkrát. Politicky zaměřené překlady zrcadlí složité dějiny moderního Řecka a kvůli zčásti protichůdným politickým tendencím v obou zemích je jejich studium velmi zajímavé. Z literatury faktu pak stojí za zmínku také historická díla a dílo filosofa Karla Kosíka.

Sestavená bibliografie řeckých překladů české literatury otevírá celou řadu nových otázek týkajících se obrazu české literatury a české kultury vůbec, jaký se nabízí skrze přeložená díla řeckému čtenáři. Může posloužit například jako podklad pro hlubší bádání o historii česko-řeckých vztahů. Bylo by například vhodné pokračovat ve studiu zkoumané látky prostřednictvím translatologické analýzy vybraných děl, která by umožnila zhodnotit kvalitu překladů. Při dohledávání originálů jsme u některých sbírek nabyli dojmu, že jsou příliš volně a místy i chybně přeložené, většina překladů nevznikla přímo z češtiny a rozsáhlé básnické antologie vnucují otázku, zda se překladatelům podařilo zachovat specifickou každého zařazeného básníka. Analyzovat by bylo možné různé překlady téhož díla, jež jsou v bibliografii přehledně sepsány, a to ať už rozsáhlejších próz či například jednotlivých básní zařazených do různých výborů. Zajímavým rozšířením této diplomové práce by také bylo dohledání časopisecky vydaných překladů, kterých jsme se zde dotkli pouze okrajově. Totéž platí pro žánry překladů, které jsme nezpracovali, tj. slovníky, turistické průvodce a dětskou literaturu.

Doufáme, že práce bude přínosná pro propagaci české literatury v Řecku.

Antinomie morálky (KOSÍK, K.: *Η διαλεκτική της κρίσης. Δοκίμιο*. Αθήνα: Καρανάσης, 1984. a KOSÍK, K., MARCUSE, H. a MARKOVIĆ, M.: *Διαλεκτική. Δοκίμια*. Αθήνα: Επικούρος, 1971.) atd.

Συμπέρασμα

Το τσεχικό και το ελληνικό αναγνωστικό κοινό διαφέρουν σημαντικά, επειδή η Τσεχία ανήκει στις χώρες με τους περισσότερους αναγνώστες στην Ευρώπη, ενώ η Ελλάδα με τους λιγότερους. Και οι αγορές βιβλίου στις δύο χώρες αποδεικνύονται πολύ διαφορετικές ως προς τον όγκο τους. Η ετήσια παραγωγή βιβλίων στην Ελλάδα φτάνει μόνο λίγο πάνω από το μισό της παραγωγής στην Τσεχία. Το ποσοστό όμως των μεταφρασμένων βιβλίων σε όλες τις εκδόσεις είναι περίπου το ίδιο και στις δύο χώρες.

Η βιβλιογραφία των νεοελληνικών μεταφράσεων της τσεχικής λογοτεχνίας η οποία αποτελεί το παράρτημα της εργασίας και το αντικείμενο της ανάλυσης περιλαμβάνει έργα πεζογραφίας, ποίησης και δράματος, όπως και μη λογοτεχνικά είδη καθώς επιστημονικά έργα ή συλλογές πολιτικών εκδηλώσεων, άρθρων κτλ. Περιλαμβάνει όμως μόνο μεταφράσεις που εκδόθηκαν ως βιβλία και όχι σε περιοδικά. Λείπει δηλαδή παιδική λογοτεχνία, λεξικά και τουριστικοί οδηγοί. Η γλώσσα δεν ήταν το μόνο κριτήριο της σύνταξης της βιβλιογραφίας, επομένως στα καταγεγραμμένα έργα ανήκουν και τα αλλόγλωσσα έργα του Μίλαν Κούντερα και του Φραντς Κάφκα και άλλων συγγραφέων τους οποίους θεωρούμε εκπρόσωπους του τσεχικού πολιτισμού.

Οι κύριες πηγές της βιβλιογραφίας είναι κατάλογοι και συλλογές των μεγαλύτερων βιβλιοθηκών της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, κατάλογοι και συλλογές βιβλιοπωλείων και παλαιοβιβλιοπωλείων, άλλες βιβλιογραφίες, διαδικτυακές πηγές και συνεντεύξεις με πρόσωπα ενεργά στην πολιτιστική ανταλλαγή μεταξύ Ελλάδας και Τσεχίας. Έχουν καταγραφεί οι πρώτες όπως και όλες οι επόμενες εκδόσεις των μεταφράσεων για τις οποίες βρέθηκαν τεκμήρια ή στοιχεία σε δευτερεύουσες πηγές. Ένα μέρος της βιβλιογραφίας προσφέρει τους τίτλους τσεχικών πρωτοτύπων όλων των μικρότερων έργων που εκδόθηκαν στα ελληνικά σε ανθολογίες και συλλογές οι οποίες δεν αντιστοιχούν απόλυτα σε μια τσεχική έκδοση.

Η χρονολογικά πρώτη έκδοση στον κατάλογο τυπώθηκε το 1920. Στο σύνολο μόνο τρεις εκδόσεις χρονολογούνται από τον πρώτο μισό του εικοστού αιώνα. Ο πιθανός λόγος αυτής της κατάστασης είναι ο μικρός αριθμός Ελλήνων πολιτών και αναγνωστών την εποχή εκείνη. Οι πρώτες δύο δεκαετίες μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο σημαδεύονται αρνητικά από κοινωνικό διχασμό, αλλά ο αριθμός τσεχικών λογοτεχνικών μεταφράσεων ανά έτος αυξάνεται σταδιακά, κυρίως μετά την αρχή της δικτατορίας των συνταγματαρχών. Η ιστορική εξέλιξη αυτή παραδόξως σημαίνει μεγαλύτερο πλουραλισμό στον εκδοτικό χώρο, διότι διακόπτει τον μερικό κομμουνιστικό έλεγχο του. Σε αυτήν την περίοδο emπίπτουν πολλά από τα καταγεγραμμένα μη λογοτεχνικά έργα που πραγματεύονται την στρατιωτική εισβολή στην Τσεχοσλοβακία του 1968. Αξιόλογες περίοδοι του βιβλίου στην Ελλάδα είναι και τα χρόνια πριν την παγκόσμια οικονομική κρίση του 2008 και μετά την πανδημία του covid-19, τα οποία εκτιμούνται από τους Έλληνες εκδότες ως πολύ θετικά για την αγορά βιβλίου.

Περίπου οι μισές λογοτεχνικές μεταφράσεις έγιναν, σύμφωνα με τα στοιχεία που αναφέρονται στις εκδόσεις, από τσεχικό πρωτότυπο. Σε άλλες λίγες μεταφράσεις αναφέρεται κάποια άλλη γλώσσα

όπως γαλλική, αγγλική κλπ., στις υπόλοιπες μεταφράσεις λείπουν οι πληροφορίες, όμως και αυτές έγιναν πιθανότατα από ξένες μεταφράσεις. Οι περισσότεροι εκδοτικοί οίκοι ετοίμασαν μόνο μια έως τρεις εκδόσεις τσεχικής λογοτεχνίας, οι πιο ενεργοί στην έκδοση τσεχικών βιβλίων εξειδικεύονται σε έργα συγκεκριμένων συγγραφέων, δηλαδή του Μίλαν Κούντερα και λιγότερα και του Πάβελ Κόχουτ. Ο Μίλαν Κούντερα, εκτός από τον Φραντς Κάφκα, είναι ο πιο μεταφρασμένος στα ελληνικά Τσέχος συγγραφέας. Μερικοί μεταφραστές, π.χ. Κάρολος Τσίζεκ ή Ρενέ Ψυρούκη, διακρίνονται για την μεγάλη προσφορά τους στην λογοτεχνική ανταλλαγή μεταξύ των δύο χωρών. Υπάρχουν τσεχικά έργα που μεταφράστηκαν περισσότερες φορές στα ελληνικά. Πρόκειται πρώτα απ' όλα για έργα του Μίλαν Κούντερα και πολλά από τα μεταφρασμένα ποιήματα διάφορων ποιητών. Ένα απροσδόκητο γεγονός είναι οι οχτώ διαφορετικές ελληνικές μεταφράσεις του μυθιστορήματος *Ο καλός στρατιώτης Σβέικ* του Τσέχου συγγραφέα Γιάροσλαβ Χάσεκ.

Použité zdroje

- 03/2014@ ΤΣΙΖΕΚ, ΚΑΡΟΛΟΣ, (1865–2014) [popis archivu, online]. ΕΛΙΑ–ΜΙΕΤ, Θεσσαλονίκη. [Cit. 5. 6. 2022.] Dostupné z: www.elia.org.gr/el/search/?terms=%u03C4%u03C3%u03AF%u03B6%u03B5%u03BA.
- „1968. The Rift.“ In: BALAMPANIDIS, I.: *Eurocommunism. From the communist to the radical European Left*. Routledge, 2019, str. 39–59.
- „83.“ In: SKÁCEL, J.: *Chyba broskví*. Břeclav: Moraviapress, 1998, (1. vyd. 1978).
- „83.“ In: SKÁCEL, J.: *To σφάλμα των ροδακίνων*. Παιανία: Μπιλιέτο, 2003, str. 7.
- AVA et al.: *Zpráva o českém knižním trhu 2019/2020* [online]. SČKN, 2020. [Cit. 16. 4. 2022.] ISBN 978-80-907020-2-8. Dostupné z: www.sckn.cz/zpravy-o-ceskem-kniznim-trhu.
- BALAMPANIDIS, I.: *Eurocommunism. From the communist to the radical European Left*. Routledge, 2019.
- Biblionet* [online]. Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού, 2020. [Cit. 20. 4. 2022.] Dostupné z: www.biblionet.gr.
- Bibliopolio* [online]. Dostupné z: www.bibliopolio.gr.
- BOČKOVÁ LOUDOVÁ, K.: „Za vším hledej ženu: Charikleia Šťastná jako první překladatelka z češtiny do novořečtiny.“ *Neograeca Bohemica*. 2021, str. 83–90. [Cit. 27. 4. 2022.] ISSN 1803-6414. Dostupné z: doi.org/10.5817/NGB2021-1-10
- BOLD, A. (ed.): *The Penguin book of socialist verse*. Harmondsworth: Penguin Books, 1970. ISBN 0-14-042125-4
- BROD, M.: *Der Prager Kreis*. Stuttgart: W. Kohlhammer, 1966.
- BŘEŇOVÁ, Věra, ROHLÍKOVÁ, Slavěna, HOPPE, Jiří: *Pražské jaro '68. Bibliografie*. Praha: Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, 2013. ISBN 978-80-7285-170-6.
- BUDAPEST OBSERVATORY: *Publishing Translations in Europe. A survey of publishers* [online]. Wales, UK: Literature Across Frontiers – Mercator Institute for Media, Languages and Culture, Aberystwyth University, 2012. [Cit. 17. 4. 2022.] Dostupné z: www.lit-across-frontiers.org/wp-content/uploads/2013/03/Publishing-Translations-in-Europe-a-survey-of-publishers-2012.pdf
- BUDAPEST OBSERVATORY: *Publishing Translations in Europe. Trends 1990–2005* [online]. Wales, UK: Literature Across Frontiers – Mercator Institute for Media, Languages and Culture, Aberystwyth University, 2011. [Cit. 17. 4. 2022.] Dostupné z: www.lit-across-frontiers.org/wp-content/uploads/2013/03/Publishing-Translations-in-Europe-Trends-1990-%E2%80%932005.pdf.
- CEATL NEWS: „Five Translators into Greek receive EKEMEL Translation Award.“ *CEATL* [online]. ©2022. Posl. úpr. 9. 10. 2011. [Cit. 16. 4. 2022.] Dostupné z: www.ceatl.eu/five-translators-into-greek-receive-ekemel-translation-award.
- Contributions from countries. *Index Translationum* [online]. [Cit. 21. 4. 2022.] Dostupné z: www.unesco.org/xtrans/bscontrib.aspx.
- ČAPEK, K.: *Ο Πόλεμος με τις Σαλαμάνδρες*. Πορεία, 1991, str. 5–7.
- Česká literatura v překladu. *Česká literární bibliografie* [online]. Ústav pro českou literaturu Akademie věd České republiky, v. v. i., 1947–2022. [Cit. 26. 4. 2022.] Dostupné z: clb.ucl.cas.cz/database/ceska-literatura-v-prekladu.
- Čtenářství. *Informace pro knihovny* [online]. ©Národní knihovna ČR, 11. 1. 2022. [Cit. 16. 4. 2022.] Dostupné z: ipk.nkp.cz/odborne-cinnosti/ctenarstvi-1/12_Cten.htm#pruzkumy.
- ČTK: „Vychází Setkání. Nová sbírka Kunderových esejů.“ *Týden.cz* [online]. ©2006–2022. 26. 3. 2009. [Cit. 5. 6. 2022.] Dostupné z: www.tyden.cz/rubriky/kultura/literatura/vychazi-setkani-nova-sbirka-kunderovych-eseju_111761.html.

- Digitální knihovna Kramerius* [online]. NK ČR. [Cit. 25. 4. 2022.] Dostupné z: kramerius5.nkp.cz.
- DOROVSKÝ, I.: *Dílo Jana Amose Komenského na Balkáně* [online]. In: DOROVSKÝ, I.: *Slovanské literatury a dnešek*. Brno: Masarykova univerzita, 2008, str. 94–106. ISBN 978-80-210-4667-2.
- Emailová korespondence s Eliškou Jankovou, asistentkou v Institutu Václava Klause, 10. 1. 2022.
- Emailová korespondence s Kateřinou Rudčenkou, 9. 4. 2022.
- Emailová korespondence s překladatelkou Věrou Klontza-Jaklovou. 9. 3. 2022.
- Emailová korespondence s Milošem Doležalem, 31. 1. 2022.
- „English and Original Czech Titles.“ In: BRADBROOK, B. R.: *Karel Čapek. In pursuit of truth, tolerance, and trust*. Brighton: Sussex Academic Press, 1998. ISBN 1-898723-85-0. Str. 233–240.
- Eurostat* [online]. European Commission. [Cit. 19. 4. 2022.] Dostupné z: ec.europa.eu/eurostat.
- Exlibris* [online]. [Cit. 28. 2. 2022.] Dostupné z: www.exlibris-oldbooks.gr/product/11374/19/v-evdomada-sugxronis-skepsis-marksismos-kai-epistimi.html.
- Exlibris [online]. Dostupné z: www.exlibris-oldbooks.gr.
- Facebooková komunikace s Aljažem Koprivnikarem. 28. 6. 2020.
- FORST, V. (hl. ed.): *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 1, A–G*. Praha: Academia, 1985.
- WELLEK, R., WARREN, A.: *Theory of Literature*. New York: Harcourt, Brace and Company, 1949.
- FORST, V. (hl. ed.): *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 2, H–L. Sv. I, H–J*. Praha: Academia, 1993.
- FOŘT, B.: „Velitelem města Bugulmy?“ In: PODHAJSKÝ, F.: *Fikce Jaroslava Haška*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, v.v.i., 2016, str. 185–199. ISBN 978-80-88069-27-0.
- FRENCH, A. (ed.): *Anthology of Czech Poetry*. Ann Arbor: University of Michigan Press, 1973.
- FRENCH, A. (ed.): *The Poet's lamp. A Czech anthology*. Canberra: The Leros Press, 1986.
- FRENCH, A. (ed.): *The Poets of Prague. Czech poetry between the Wars*. London: Oxford University Press, 1969.
- FUČÍK, J.: *Ρεπορτάζ κάτω απ' την κρεμάλα. Σύγχρονη εποχή*, 2014. ISBN 978-960-451-180-8.
- Generální katalog II. *Retris* [online]. Národní knihovna ČR. [Cit. 1. 4. 2022.] Dostupné z: retris.nkp.cz.
- HÁJEK, J.: „Doslov.“ In: HÁJEK, J.: *1968*. Praha: Logos, 1994. ISBN 80-901352-1-8. Str. 102–106.
- HAMAN, A.: „Jan Kozák.“ *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. ©ÚČL AV ČR, 2006–2008. Akt. 9. 4. 2021. [Cit. 26. 2. 2022.] Dostupné z: www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=776.
- Historie. *Café Louvre* [online]. ©cafelouvre.cz, 2018. [Cit. 28. 7. 2022.] Dostupné z: www.cafelouvre.cz/historie.
- „Historie parlamentarismu a české ústavnosti.“ *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. [Cit. 26. 2. 2022.] Dostupné z: www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=697.
- HOLAN, V.: *Selected poems*. Harmondsworth: Penguin Books, 1971.
- HOLUB, M.: *Obwohl... Gedichte*. München: Carl Hanser, 1969.
- HOLUB, M.: *Selected poems*. Harmondsworth: Penguin Books, 1967.
- HORVÁTH, A.: *Η ζωή και τα έργα του Γεωργίου Ζαβίρα*. Budapešť: K. M. Egyetemi Nyomda Könyvesboltja, 1937.
- Index Translationum* [online]. Paris: UNESCO. [Cit. 17. 4. 2022.] Dostupné z: www.unesco.org/xtrans.
- Informace pro knihovny* [online]. Národní knihovna ČR. [Cit. 19. 4. 2022.] Dostupné z: ipk.nkp.cz.

- IV. sjezd Svazu československých spisovatelů. *Československé dokumentační středisko, o. p. s.* [online]. ©1994–2019. [Cit. 30. 7. 2022.] Dostupné z: www.csds.cz/cs/g6/4317-DS.html.
- JANŮ, J. (ed.): *A handful of linden leaves. An anthology of Czech poetry*. Prague: Artia, 1958.
- Jaroslav Hašek (1883–1923). *Bibliografie* [online]. [Cit. 22. 4. 2022.] Dostupné z: comenius-bibl.wz.cz/Hasek.html.
- KABOUROPOULOS, S. et al.: *The Book Market in Greece 2011* [online]. EKEBI, 2012. [Cit. 16. 4. 2022.] Dostupné z: www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=node&cnode=308.
- Karolos Tsizek Daliboru Peškovi, 22. 2. 1984, Soluň.
- Karolos Tsizek Daliboru Peškovi, 18. 5. 1983, Soluň.
- Karolos Tsizek Daliboru Peškovi, 26. 6. 1984, Soluň.
- Karolos Tsizek Vlastimile Peškové, 12. 4. 2002, Soluň.
- Karolos Tsizek Vlastimile Peškové, 18. 12. 2002, Soluň.
- KATEDRA FILOSOFIE FF MU: „Karel Kosík.“ [Cit. 4. 3. 2022.] Dostupné z: www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/kosik.html.
- KINDLEROVÁ, R. I.: „Novověcká literatura vydaná v češtině.“ *iLiteratura* [online]. 24. 11. 2009. [Cit. 20. 4. 2022.] Dostupné z: www.iliteratura.cz/Clanek/14677/novorecka-literatura-vydana-v-cestine.
- KINDLEROVÁ, R. I.: „Současná novověcká poezie.“ *iLiteratura* [online]. 2000–2002. 24. 5. 2003. [Cit. 20. 4. 2022.] ISSN 1214-309X. Dostupné z: www.iliteratura.cz/Clanek/11251/soucasna-novorecka-poezie.
- KLÍMA, I.: „Προλογικό σημείωμα του συγγραφέα.“ In: KLÍMA, I.: *H δοκιμασία*. Αθήνα: Οδυσσέας, 1995, str. 7–8. ISBN 960-210-230-6.
- KONRÁD, D.: „Proč se Češi nevraceli z emigrace. Poprvé vychází Kunderův román Nevědění.“ *Aktuálně.cz* [online]. ©Economia, a.s., 1999–2022. 4. 11. 2021. [Cit. 5. 6. 2022.] Dostupné z: magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/proc-se-cesi-nevraceli-z-emigrace-milan-kundera-nevedeni/r~043d6c563d0d11ec9322ac1f6b220ee8.
- KOSÍK, K.: *H κρίση της νεοτερικότητας*. Αθήνα: Ψυχογιός, 2003.
- KOŠANOVÁ, M. (ed.): *Výroční zpráva 2021* [online]. Praha: Národní knihovna České republiky, 2022. [Cit. 17. 6. 2022.] ISBN 1804-8625. Dostupné z: text.nkp.cz/o-knihovne/zakladni-informace/vyrocnizpravy.
- KUBÍČKOVÁ, K.: „Evropa čte nejen Viewegha, nejprekládanější je Ivan Klíma.“ *iDNES* [online]. ©MAFRA, a. s., 1999–2022. 17. 5. 2009. [Cit. 30. 5. 2022.] Dostupné z: www.idnes.cz/kultura/literatura/evropa-cte-nejen-viewegha-nejprekladanejsi-je-ivan-klima.A090517113323_literatura_ob.
- KUČERA, P.: „R. M. Rilke v česko-slovenských souvislostech.“ *Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity* [online]. *Řada literárněvědné slavistiky*. 2006, roč. 55, č. X9, str. 109–124. [Cit. 19. 4. 2022.] ISSN 1212-1509. Dostupné z: digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/102916.
- KUNDERA, L. (ed.): *Die Sonnenuhr. Tschechische Lyrik aus 11 Jahrhunderten*. Leipzig: Philipp Reclam, 1993. ISBN 3-379-01462-1.
- KUNDERA, M.: *H αβάσταχτη ελαφρότητα της ύπαρξης. Μυθιστόρημα*. Překl. Γιάννης Η. Χάρης. Αθήνα: Εστία, 2016. ISBN 978-960-05-1679-1.
- KUNDERA, M.: *H αβάσταχτη ελαφρότητα της ύπαρξης. Μυθιστόρημα*. Αθήνα: Εστία, 2016. ISBN 978-960-05-1679-1.
- KUNDERA, M.: *H ζωή είναι αλλού*. Překl. Γιάννης Η. Χάρης. Αθήνα: Εστία, 2004. ISBN 960-05-1132-2.
- LAUERMANN, M., WAAGEOVÁ, E.: „JUDr. Josef Bor.“ *Holocaust.cz* [online]. Akt. 27. 8. 2019. [Cit. 2. 3. 2022.] Dostupné z: www.holocaust.cz/dejiny/lide/obeti/judr-josef-bor.

- LIBERIOU, A.-L.: *Karolos Tsizek – intelektuál na rozhraní tří kultur*. Praha, 2017. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce PhDr. Konstantinos Tsivos, Ph.D. [Cit. 13. 11. 2021] Dostupné z: dspace.cuni.cz/discover?scope=%2F&query=liberiou&submit=.
- LIFOTEAM: „To μέλλον της αγοράς του βιβλίου την εποχή του κορωνοϊού, μία διαδικτυακή συζήτηση.“ *Lifo* [online]. ©ΔΥΟΔΕΚΑ Α.Ε., 21. 1. 2021. [Cit. 27. 4. 2022.] Dostupné z: www.lifo.gr/culture/mellon-tis-agoras-toy-biblioy-tin-epohi-toy-koronoioy-mia-diadiktyaki-syzitisi.
- LUKAVEC, J.: „Česká reportážní literatura 2000–2020.“ *CzechLit* [online]. 16. 10. 2020. [Cit. 3. 6. 2022.] Dostupné z: www.czechlit.cz/cz/feature/ceska-reportazni-literatura-2000-2020.
- MARTINIC, J.: „Διεθνής συνεργασία για την κατάρτιση στελεχών εις τας υπό ανάπτυξιν χώρας.“ ΑΣΚΙ: Ενιαία Δημοκρατική Αριστερά. Αρχείο της περιόδου 1951–1967, GR-ASKI-0005, κ. 682.1.
- MATES, J.: „Historie jedné komunistické historické práce.“ In: KRATOCHVÍL, A. (red.): *Archa. In memoriam Jaroslav Durych*. Mnichov: Kulturní sekce Čs. uprchlického výboru v Německu, 7. 8. 1962, str. 153–157. [Cit. 29. 1. 2022.] Dostupné také z: scriptum.cz/soubory/scriptum/archa/archa_mnichov_1960-63_07-08_ocr.pdf.
- METRON ANALYSIS: *Γ' Πανελλήνια έρευνα αναγνωστικής συμπεριφοράς & πολιτιστικών πρακτικών* [online]. 2010. [Cit. 16. 4. 2022.] Dostupné z: www.ekebi.gr/appdata/documents/erevnes/anagn2010/SynopsiApotelesmaton.pdf.
- MEUNIER, B.: „Hašek, Jaroslav. Les Aventures du brave soldat Švejk.“ *iLiteratura* [online]. 5. 10. 2018. [Cit. 31. 5. 2022.] Dostupné z: www.iliteratura.cz/Clanek/42089/hasek-jaroslav-les-aventures-du-brave-soldat-svejk.
- Milan Kundera. *Databáze knih* [online]. ©2008–2022. [Cit. 26. 7. 2022.] Dostupné z: www.databazeknih.cz/vydane-knihy/milan-kundera-175.
- MILJEVIĆ, R. (ed.): *Free Association. An antology of Czech and Slovak poetry in honour of Karel Brušák*. London: Cerberus, 2004. ISBN 0-9546852-0-2.
- Modern Poetry in Translation*. Daniel Weissbort (ed.). London: Modern Poetry in Translation Limited. podzim 1978, č. 35. ISSN 0026-8291.
- MOISSE, C. (ed.): *Poésie tchécoslovaque contemporaine. Anthologie*. Praha: Artia, 1958.
- MUKAŘOVSKÝ, J.: *Δοκίμια για την αισθητική*. Překl. Βιβή Μανωλοπούλου. Οδυσσεάς, [1979]. ISBN 978-960-210-569-6.
- MUKAŘOVSKÝ, J.: *Δοκίμια για την αισθητική*. Překl. Ντινά Σαμπεθάι. Αθήνα: Οδυσσεάς, 2010. ISBN 978-960-210-569-6.
- MULLEN, O.: „Exilovou spisovatelku Dominiku Dery v Česku stále téměř nikdo nezná.“ *Radio Prague International* [online]. ©1997–2022 Radio Prague International. 15. 2. 2012. [Cit. 5. 4. 2022.] Dostupné z: cesky.radio.cz/exilovou-spisovatelku-dominiku-dery-v-cesku-stale-temer-nikdo-nezna-8556611.
- „Myslitel Karel Kosik.“ *Nakladatelství Filosofia*. [Cit. 4. 3. 2022.] Dostupné z: filosofia.flu.cas.cz/publikace/306.
- Nakladatelství. *Společnost Franze Kafky* [online]. [Cit. 4. 6. 2022.] Dostupné z: www.franzkafka-soc.cz/nakladatelstvi.
- Národní listy*, 1921, roč. 61, č. 122, 5. 5. 1921. [Cit. 27. 4. 2022.] ISSN 1214-1240. Dostupné také z: ndk.cz/view/uuid:eaf5a6d3-435d-11dd-b505-00145e5790ea?page=uuid:d64bb050-68ea-11e7-94b3-005056825209.
- Národnosti v ČR od r. 1921. *Český statistický úřad* [online]. Aktual. 22. 12. 2021. [Cit. 27. 4. 2022.] Dostupné z: www.czso.cz/csu/czso/narodnosti_v_cr_od_r_1921.
- NEZVAL, V., BARTUŠEK, A. a HANZLÍK, J.: *Three Czech Poets. Vítězslav Nezval, Antonín Bartušek, Josef Hanzlík*. Harmondsworth: Penguin, 1971.

- NEZVAL, V.: *Poèmes choisis*. Paris: Seghers, 1984. ISBN 2-221-04535-1.
- NOVICKÁ, T.: „Česká poezie v anglickém překladu (1990–2020).“ *CzechLit* [online]. 24. 3. 2021. [Cit. 13. 4. 2022.] Dostupné z: www.czechlit.cz/cz/feature/ceska-poezie-v-anglickem-prekladu-1990-2020.
- „Oceněné knihy – Cena Evropské unie za literaturu.“ *CzechLit* [online]. Ministerstvo kultury. [Cit. 9. 5. 2022.] Dostupné z: www.czechlit.cz/cz/hlavni-oceneni/cena-evropske-unie-za-literaturu.
- „On the Road to Democracy.“ *Martinus* [online]. ©2000–2022. [Cit. 5. 6. 2022.] Dostupné z: www.martinus.sk/?uItem=681585.
- OPELÍK, J. et al.: *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 3, I, M–O*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0708-3.
- „Patrik Ouředník.“ *CzechLit* [online]. Ministerstvo kultury. [Cit. 4. 4. 2022.] Dostupné z: www.czechlit.cz/cz/autor/patrik-ourednik-cz.
- „Pavel Kohout.“ *CzechLit* [online]. [Cit. 13. 3. 2022.] Dostupné z: www.czechlit.cz/cz/autor/pavel-kohout-cz.
- PERNES, J.: *Svět Lidových novin 1893–1993. Stoletá kapitola z dějin české žurnalistiky, kultury a politiky*. Praha: Lidové noviny ve spolupráci s NLN, 1993.
- Persons reading books in the last 12 months by sex and age. *Eurostat* [online]. European Commission, 8. 4. 2022. Posl. úpr. 8. 2. 2021. [Cit. 16. 4. 2022.] Dostupné z: ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/CULT_PCS_BKA/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=e67151fd-d0fd-4035-ba78-31e11cd69d4e.
- PILAŘ, M., KUDLOVÁ, K., KOŠNAROVÁ, V.: „Milan Kundera.“ *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. ©ÚČL AV ČR, 2006–2008. Posl. úpr. 19. 11. 2020. [Cit. 16. 4. 2022.] Dostupné z: www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1265&hl=kundera+.
- „Pilka, Jiří.“ *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Centrum hudební lexikografie. Ústav hudební vědy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. Aktual. 16. 2. 2009. [Cit. 26. 5. 2022.] Dostupné z: www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record_record_detail&id=2802.
- PISTORIUS, V. et al.: *Zpráva o českém knižním trhu 2011/2012* [online]. SČKN, 2012. [Cit. 5. 6. 2022.] Dostupné z: www.sckn.cz/zpravy-o-ceskem-kniznim-trhu.
- PISTORIUS, V. et al.: *Zpráva o českém knižním trhu 2012/2013* [online]. SČKN, 2013. [Cit. 16. 4. 2022.] ISBN 978-80-902495-8-5. Dostupné z: www.sckn.cz/zpravy-o-ceskem-kniznim-trhu.
- PLATTHAUS, A.: „Hans-Peter Riese wird 80. Ehrevoll ausgewiesen.“ *Frankfurter Allgemeine Zeitung* [online]. ©2001–2021. Aktual. 7. 5. 2021. [Cit. 27. 3. 2022.] Dostupné z: www.faz.net/aktuell/feuilleton/medien/zum-80-geburtstag-des-journalisten-hans-peter-riese-17329068.html.
- „Předávání Ceny Jana Masaryka ‚Gratias agit 2002.‘“ *Univerzita Karlova* [online]. ©Univerzita Karlova, 2022. [Cit. 5. 6. 2022.] Dostupné z: cuni.cz/UK-1129.html.
- RÁKOSNÍKOVÁ, M.: *Βιβλιογραφία ελληνικών μεταφράσεων τσεχικής λογοτεχνίας μετά το 2000* [online]. Θεσσαλονίκη, 2019. Seminární práce. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Vedoucí práce: Λάμπρος Βαρελάς. [Cit. 20. 4. 2022.] Dostupné z: urls.ff.cuni.cz/cs/knihovna/oddeleni-novorecfil.
- Rozhovor s Emiliosem Kaliakatsosem, vedoucím nakladatelství Stigmi. 19. 3. 2022, Atény.
- Rozhovor s Ing. Lucií Kuligovou, ředitelkou Českého centra Athény. 23. 11. 2021, Řecko.
- Rozhovor s Isidorosem Tsizekem, synem Karolose Tsizeka, 28. 11. 2021, Soluň.
- Rozhovor s Jannisem Chronopulosem, ředitelem nakladatelství Historical Quest. 19. 11. 2021, Atény.
- Rozhovor s překladatelkou Soňou Stamu-Dorňákovou. 16. 5. 2022, Atény.
- Rozhovor s Ing. Lucií Kuligovou, ředitelkou Českého centra Athény. Květen 2021, Řecko.
- Rozhovor se Sotirisem Metevelisem, PR manažerem nakladatelství Estia. 1. 2. 2022, Atény.

- Rozhovor s Vlastimilou Peškovou. 11. 1. 2022, Strakonice.
- RUDČENKOVÁ, K.: *Chůze po dunách* [e-kniha]. Praha: Městská knihovna v Praze, 2019. ISBN 978-80-7602-567-7.
- Sčítání lidu v republice Československé ze dne 15. února 1921*. Sv. 3. Praha: Státní úřad statistický, 1927. Dostupné také z: kramerius5.nkp.cz/uuid/uuid:0a075c60-a64c-11e8-a81d-5ef3fc9bb22f.
- SEIFERT, J.: *The poetry of Jaroslav Seifert*. North Haven: Catbird Press, 1998. ISBN 0-945774-39-7.
- SELLA, O.: „Writers unite for global novel.“ *Ekathimerini.com* [online]. ©2014–2022. 21. 4. 2003. [Cit. 14. 3. 2022.] Dostupné z: www.ekathimerini.com/culture/13742/writers-unite-for-global-novel.
- SCHEUFLER, P.: „Vzpomínka na jedny noviny.“ *Reportér* [online]. 19. 1. 2018. [Cit. 17. 3. 2022.] Dostupné z: reportermagazin.cz/a/wa4Yi/vzpominka-na-jedny-noviny.
- Slovník české literatury po roce 1945* [online]. ÚČL AV ČR, 2006–2011. [Cit. 5. 6. 2022.] Dostupné z: www.slovníkceskeliteratury.cz.
- STEINER, G. (ed.): *The Penguin Book of Modern Verse Translation*. Harmondsworth: Penguin Books, 1966.
- SUROVČÁK, M.: „Τσέχικη λογοτεχνία μεταφρασμένη στα ελληνικά.“ *Καλημέρα* [online]. č. 6, 2020, str. 26–27. [Cit. 21. 4. 2022.] Dostupné z: www.ropraha.eu/index.php?section=kalimera.
- SVAZ ČESKOSLOVENSKÝCH SPISOVATELŮ: *Reden zum IV. Kongress der tschechoslowakischen Schriftstellerverbandes Prag, Juni 1967*. Frankfurt a.M.: Suhrkamp, 1968.
- SVOZIL, B., KOŠNAROVÁ, V.: „Bohumil Hrabal.“ *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. ©ÚČL AV ČR, 2006–2008. Akt. 21. 4. 2020. [Cit. 29. 7. 2022.] Dostupné z: www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1244&hl=hrabal+.
- ŠÁMAL, P. a kol.: *Literární kronika první republiky. Události, díla, souvislosti*. Praha: Academia, 2018. ISBN 978-80-200-2909-6.
- ŠÍPOVÁ, P.: „České překlady novořecké literatury (1864–2021).“ *iLiteratura* [online]. 23. 11. 2021. [Cit. 21. 4. 2022.] Dostupné z: www.iliteratura.cz/Clanek/44957/ceske-preklady-novorecke-literatury-18642021.
- ŠÍPOVÁ, P.: „Zemřel řecký dramatik a spisovatel Pavlos Matesis.“ *Neograeca Bohemica*. 2012, str. 78. [Cit. 13. 3. 2022.] ISSN 1803-6414. Dostupné také z: hdl.handle.net/11222.digilib/142392.
- ŠLAJCHRT, V.: „Dva osudy osmašedesátníků.“ *Respekt* [online]. ©Economia, a.s. 29. 12. 2002. [Cit. 1. 4. 2022.] ISSN 1801-1446. Dostupné z: www.respekt.cz/tydenik/2003/1/dva-osudy-osmasedesatniku.
- Tab. 3. Počet a přírůstky obyvatel České republiky v letech 1785–2020. *Český statistický úřad* [online]. 4. 6. 2021. [Cit. 27. 4. 2022.] Dostupné z: www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_hu.
- Textlog.de. Historische Texte und Wörterbücher* [online]. ©textlog.de, 2004. [Cit. 25. 4. 2022.] Dostupné z: www.textlog.de/kafka.html.
- The Kafka Project* [online]. ©Mauro Nervi, 1999–2007. [Cit. 25. 4. 2022.] Dostupné z: www.kafka.org.
- THEINER, J. (ed.): *New writing in Czechoslovakia*. Harmondsworth: Penguin Books, 1969.
- TRÁVNÍČEK, J.: *Čtenáři a čtení v ČR (2010)* [online]. 29. 9. 2010. [Cit. 16. 4. 2022.] Dostupné z: skip.nkp.cz/KeStazeni/Tyden10/Tiskovka_PruzkumCR_2010.pdf.
- TRÁVNÍČEK, J.: *Čtenáři a čtení v ČR (2018)* [online]. [Cit. 30. 5. 2022.] Dostupné z: ipk.nkp.cz/docs/teni2018Trvnek.pdf.
- TSIVOS, K.: „The Greek Civil War in the Czech Press.“ *Neograeca Bohemica*, 2015, str. 65–87.
- UHLÍŘOVÁ, M., KUDLOVÁ, K.: „Ivan Klíma.“ *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. ÚČL AV ČR, 2006–2011. Posl. úpr. 28. 11. 2007. [Cit. 13. 3. 2022.] Dostupné z: www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1253&hl=kl%C3%ADma+.

- [Úvod.] In: ČAPEK, K.: *Μύθοι*. Překl. Βέρα Κλώντζα-Γιάκλοβα. Άγιος Νικόλαος Κρήτης: Πολυχρονάκι, [2004]. Str. 7–9.
- VEČERNÍK, J.: „Schoenbaum Emil.“ In: NEŠPOR, Z. (ed.): *Sociologická encyklopedie* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR v.v.i, 2017. Posl. úpr. 11. 12. 2017. [Cit. 9. 3. 2022.] ISBN 978-80-7330-308-2. Dostupné z: encyklopedie.soc.cas.cz/w/Schoenbaum_Emil.
- Virtuální muzeum Jaroslava Haška & Josefa Švejka* [online]. [Cit. 25. 4. 2022.] Dostupné z: www.svejkmuseum.cz/povidky.htm.
- VLASÁK, J.: *Kavárna Arco*. Název archivu: 321100000 - Archivní pomůcky Archivu hlavního města Prahy (152900/03) [online]. 2011. [Cit. 30. 7. 2022.]. Dostupné z: www.ahmp.cz/page/docs/AP-529-kavarna-arco.pdf.
- Vlastimila a Dalibor Peškovi Karolosu Tsizekovi, 10. 7. 1983, Strakonice.
- Vlastimila a Dalibor Peškovi Karolosu Tsizekovi, 29. 2. 1984, Strakonice.
- Vlastimila a Dalibor Peškovi Karolosu Tsizekovi, 17. 6. 1984, Strakonice.
- VLASÍNOVÁ, D. (ed.): *Tausendäugig diese Häuser. Prag und Berlin in Lyrik und Prosa*. Berlin: Morgen, 1985.
- VOŘÍŠEK, M.: „Richta Radovan.“ In: NEŠPOR, Z. (ed.): *Sociologická encyklopedie* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR v.v.i, 2017. Posl. úpr. 8. 12. 2018. [Cit. 9. 3. 2022.] ISBN 978-80-7330-308-2. Dostupné z: encyklopedie.soc.cas.cz/w/Richta_Radovan.
- Welcome to Pluh. *Pluh* [online]. V.O.F. Pluh. [Cit. 25. 5. 2022.] Dostupné z: www.pluh.org.
- WOLKER, J.: *Poèmes choisis*. Paris: Corrêa, 1937.
- „Youngpoets [online].“ *Βακχικόν εκδόσεις*. ©2022 Vakxikon.gr Media & Publishing Group. [Cit. 20. 4. 2022.] Dostupné z: ekdoseis.vakxikon.gr/product-category/ekdoseis/anthologiesnewnpoiitwn.
- „Zdeněk Snítal.“ *Encyklopedie CoJeCo.cz* [online]. Brno: CoJeCo.cz, 1999–2020. Posl. úpr. 14. 9. 2006. [Cit. 1. 4. 2022.] Dostupné z: www.cojeco.cz/zdenek-snitil.
- „Zemřela psycholožka Jiřina Prekopová, propagátorka pevného objetí.“ *iDNES Magazíny* [online]. ©MAFRA, a. s. 1999–2022. 8. 9. 2020. [Cit. 27. 5. 2022.] Dostupné z: www.idnes.cz/onadnes/vztahy/jirina-prekopova-psycholozka.A200908_122250_ona-vztahy_jup.
- Zprávy o českém knižním trhu. *Svaz českých knihkupců a nakladatelů* [online]. © 2009–2017. [Cit. 16. 4. 2022.] Dostupné z: www.sckn.cz/zpravy-o-ceskem-kniznim-trhu.
- Židovská čtvrť v Boskovicích. *Jižní Morava* [online]. ©Centrála cestovního ruchu – Jižní Morava, 2019–2021. [Cit. 19. 4. 2022.] Dostupné z: www.jizni-morava.cz/cz/zazitky/o70450-zidovska-ctvrt-v-boskovicich.
- Αθήνα-Πράγα. Δελτίο ελληνοτσεχοσλοβάκιου σύνδεσμου*. Αθήναι: Ελληνοτσεχοσλοβάκιος σύνδεσμος, únor, březen, květen a červenec 1963, č. 12, březen a č. 13, květen 1966 a č. 14, leden 1967.
- Αρχεία. *Ελληνικό λογοτεχνικό και ιστορικό αρχείο* [online]. [Cit. 5. 6. 2022.] Dostupné z: www.elia.org.gr/archives-collections/archives.
- Αρχείο ΕΡΤ συλλογή θέατρο της Δευτέρας. Φωτογραφικό αρχείο. *ΕΡΤ* [online]. [Cit. 2. 6. 2022.] Dostupné z: archive.ert.gr/24061.
- Αρχείο λογοτεχνικών περιοδικών. *Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού* [online]. ©2021. [Cit. 20. 4. 2022.] Dostupné z: hfc-worldwide.org/athens/e-library/εκεβι-περιοδικα. (Odkaz v době psaní práce přestal fungovat.)
- ΒΕΚΡΗΣ, Ε. et al.: *Λογοτεχνία. Φάκελος Υλικού – Δίκτυα Κειμένων. Γ' Γενικού Λυκείου*. Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος». [Cit. 20. 4. 2022.] ISBN 978-960-06-5990-0. Dostupné také z: www.iep.edu.gr/images/IEP/Modules/Sj_K2_Extra_Slider/Fakeloi_Ylikou/Logo_technia_G-Lykeiou_Fakelos-.Ylikou_Diktya-Keimenon.pdf.

- BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ: *Ελληνική βιβλιογραφία 1972*. Αθήνα: Βιβλιογραφική εταιρία της Ελλάδος, 1975.
- BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ: *Ελληνική βιβλιογραφία 1973*. Αθήνα: Βιβλιογραφική εταιρία της Ελλάδος, 1976.
- BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ: *Ελληνική βιβλιογραφία 1976. Τόμος Α'*. Αθήνα: Βιβλιογραφική εταιρία της Ελλάδος, 1977.
- BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ: *Ελληνική βιβλιογραφία 1977*. Αθήνα: Βιβλιογραφική εταιρία της Ελλάδος, 1979.
- Βιβλιοπάζαρο [online]. Dostupné z: www.vivliopazaro.gr.
- Βιβλιοπωλείο Πολιτεία* [online]. [Cit. 21. 4. 2022.] Dostupné z: www.politeianet.gr.
- ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ, Σ.: „Το «Σύνταγμα» της δικτατορίας.“ *Καθημερινή* [online]. 16. 10. 2017. Aktual. 19. 7. 2021. [Cit. 26. 2. 2022.] Dostupné z: www.kathimerini.gr/society/930695/to-syntagma-tis-diktatorias.
- ΓΕΩΡΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ, Κ.: „Ανάμεσα σε αφέλεια και πανουργία.“ *Τα Νέα*, 15. 9. 2003, str. 59. [Cit. 6. 6. 2022.] Dostupné také z: digital.lib.auth.gr/record/79104.
- ΓΕΩΡΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ, Κ.: „Η μύγα στο γάλα.“ *Τα Νέα*, 14. 10. 1996. [6. 6. 2022.] Dostupné také z: digital.lib.auth.gr/record/78896.
- ΓΙΟΥΡΓΟΣ, Κ.: „Το ελληνικό βιβλίο, 1900–1940.“ *Η Καθημερινή. Επτά ημέρες. Αφιέρωμα*, 9. 5. 1999, str. 2.
- Hesla „Γιώργος Π. Σαββίδης“, „Γιώργος Ζ. Χριστοδουλίδης“, „Ανδρέας Αγγελάκης“ a „Βασίλης Καραβίτης“ na: *Biblionet* [online]. ©2020 Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού. [Cit. 10. 4. 2022.] Dostupné z: biblionet.gr.
- ΓΥΦΤΑΚΗΣ, Σ. Ε.: *Μικρή Ανθολογία Ευρωπαϊκής Ποίησης. Τόμος Β'. Μέρος δεύτερο (1800–1899)*. Αθήνα: Λεξίτυπον, [2008]. ISBN 978-960-98098-7-0.
- ΔΙΑΜΑΝΤΙΔΟΥ, Α.: „Ηλίας Κυζηράκος (1930–2001).“ *Περιοδικό Φιλολογική*. Πανελλήνια Ένωση Φιλολόγων, červen-srpen-září 2001, roč. 19, str. 30. Citováno z: *Λογοτεχνικά πάρεργα* [online]. [Cit. 10. 4. 2022.] Dostupné z: giorgosbalurdos.blogspot.com/2020/09/1930-2001.html.
- „Δικτατορία 1967–1974.“ *EKEBI* [online]. Hellenic Ministry of Culture, ©2008. [Cit. 22. 3. 2022.] Dostupné z: www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?page=node&cnode=607.
- „Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος.“ *Κέντρο πολιτισμού Ίδρυμα Στάυρος Νιάρχος* [online]. © Stavros Niarchos Foundation Cultural Center. [Cit. 22. 4. 2022.] Dostupné z: www.snfcc.org/ethniki-vivliothiki-tis-ellados.
- Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος: *1968. Η Ανοιξη της Πράγας* [online video]. [Cit. 30. 3. 2022.] Dostupné z: www.youtube.com/watch?v=KzN8QwyZwVQ.
- Εθνικό Κέντρο Βιβλίου* [online]. Hellenic Ministry of Culture. [Cit. 19. 4. 2022.] Dostupné z: www.ekebi.gr.
- „Εισαγωγή.“ In: *Τσεχοσλοβακία 1968–1970. Από τη στρατιωτική επέμβαση στις δίκες. Αναλύσεις, άρθρα, ντοκουμέντα*. Překl. Β. Γ. Αθήνα: Νέοι στόχοι, 1972, str. 9–10.
- ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΙΡΗΝΗ: „Αντί για πρόλογο.“ In: *Τσεχοσλοβακία '68 και ο προλεταριακός διεθνισμός*. Αθήνα: Ειρήνη, 1975. [Nestránk.]
- ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ: *Απογραφές Πληθυσμού – κατοίκων 1821–2021* [online]. Πείραιας, 2021. [Cit. 27. 4. 2022.] ISBN 978-960-89785-4-6. Dostupné z: www.statistics.gr/2021-pop-priv-results.
- Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού* [online]. [Cit. 19. 4. 2022.] Dostupné z: hfc-worldwide.org.
- ΕΛΛΗΝΟΥΔΗ, Α.: „Εκδοχές πολιτικού Θεάτρου.“ *Ριζοσπάστης*, 26. 2. 1991. Dostupné také z: digital.lib.auth.gr/record/72347.

- ΕΛΛΗΝΟΥΔΗ, Α.: „Ο καλός στρατιώτης Σβέικ.“ *Ριζοσπάστης*, 25. 2. 1986. [6. 6. 2022.] Dostupné také z: digital.lib.auth.gr/record/69149.
- Επιθεώρηση τέχνης*. Αθήνα: Νίκος Σιαπκίδης, 1954–1967. [Cit. 3. 6. 2022] Dřívě dostupné z: www.askiweb.eu/index.php/el/71-2015-09-25-11-37-32/anakoynoseis/234-2015-09-17-09-57-18 (Odkaz v době psaní práce přestal fungovat.)
- Έρευνες Αναγνωστικής Συμπεριφοράς. *Εθνικό Κέντρο Βιβλίου* [online]. ©Hellenic Ministry of Culture, 2008. [Cit. 16. 4. 2022.] Dostupné z: www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=309
- „Η βιβλιοθήκη του λαού.“ *Ριζοσπάστης*, 23. 7. 1935, str. 1. [Cit. 5. 6. 2022.] Dostupné z: efimeris.nlg.gr/ns/main.html.
- Η ζωή είναι αλλού*. Překl. Γιάννης Η. Χάρης. Αθήνα: Εστία, 2004. ISBN 960-05-1132-2.
- Η ταυτότητα του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου. *Εθνικό Κέντρο Βιβλίου* [online]. Hellenic Ministry of Culture. [Cit. 19. 4. 2022.] Dostupné z: www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=node&cnode=142.
- ΘΙΑΣΟΣ ΓΙΑΝΝΗ ΦΕΡΤΗ–ΞΕΝΙΑΣ ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ: *Πάβελ Κοχούτ. Φτωχέ Φονιά* [divadelní program]. Αθήνα, 1973.
- ΙΝΤΖΕΜΠΕΛΗΣ, Ε.: „Δημοσθένης Κούρτοβικ: συνέντευξη στον Ελπιδοφόρο Ιντζέμπελη.“ *Diastixo* [online]. ©2022. 14. 10. 2020. [16. 3. 2022.] Dostupné z: diastixo.gr/sinentefxeis/ellines/15062-dimosthenis-koyrtovik.
- Ιστορικό. *Biblionet* [online]. ©Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού, 2020. [Cit. 20. 4. 2022.] Dostupné z: biblionet.gr/about.
- ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ, Α.: „Η εισαγωγή της σοβιετικής λογοκρισίας στην Ελλάδα. Τρία παράλληλα «επεισόδια» στη λογοτεχνική ζωή Ελλάδας και ΕΣΣΔ.“ In: ΠΙΕΤΣΙΝΗ, Χ., ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ, Δ. (eds.): *Η λογοκρισία στην Ελλάδα*. Ίδρυμα Ρόζα Λούξεμπουργκ, 2016. Str. 156–163.
- ΚΑΜΠΟΥΡΟΠΟΥΛΟΣ, Σ. et al.: *Βιβλιοπαράγωγή στην Ελλάδα 2008* [online]. ΕΚΕΒΙ, 2009.
- ΚΑΡΑΚΑΤΣΟΥΛΗ, Α.: *Στη χώρα των βιβλίων. Η εκδοτική ιστορία του Βιβλιοπωλείου της Εστίας, 1885–2010*. Οι εκδόσεις των συναδέλφων, 2011.
- „Κάρελ Τσάπεκ.“ In: ČAPEK, K.: *Απόκρυφες ιστορίες*. Μεδούσα, 1988, 177–178.
- „Κάρελ Τσάπεκ.“ In: ČAPEK, K.: *Η απελευθέρωση του απολύτου*. Překl. Τάσος Δαρβέρης. Αθήνα: Μέδουσα, 1990. [Nestránk.]
- ΚΑΣΙΝΗΣ, Γ. Κ.: *Βιβλιογραφία των ελληνικών μεταφράσεων της ξένης λογοτεχνίας. 10΄–Κ΄ αι. Αυτοτελείς εκδόσεις. Δεύτερος τόμος (1901–1950)*. Αθήνα: Σύλλογος προς διάδοσιν Ωφελίμων Βιβλίων, 2013. ISBN 978-960-8351-67-7.
- ΚΑΣΙΝΗΣ, Γ. Κ.: *Βιβλιογραφία των ελληνικών μεταφράσεων της ξένης λογοτεχνίας. 10΄ αι. Αυτοτελείς εκδόσεις. Πρώτος τόμος (1801–1901)*. Αθήνα: Σύλλογος προς διάδοσιν Ωφελίμων Βιβλίων, 2006. ISBN 978-960- 8351-21-9.
- ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ, Μ.: „Σταύρος Ζουμπουλάκης στην «Κ»: Δεν έχουμε Εθνική Βιβλιοθήκη...“ *Καθημερινή* [online]. Καθημερινές εκδόσεις μονοπρόσωπη Α.Ε. ©2014–2022. 22. 12. 2020. [Cit. 17. 6. 2022.] Dostupné z: www.kathimerini.gr/opinion/geyma-me-thn-k/561201610/stayros-zoympoylak-is-stin-k-den-echoyme-ethniki-vivliothiki.
- ΚΟΚΙΝΝΙΔΟΥ, Χ.: *Η δεύτερη περίοδος της Διαγωνίου και η λογοτεχνική της ταυτότητα*. Soluň, 2008. Diplomová práce. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Vedoucí práce X. Λ. Καραόγλου. [Cit. 6. 4. 2022.] Dostupné z: ikee.lib.auth.gr/record/110501/files/gri-2009-2183.pdf.
- ΚΟΥΡΤΟΒΙΚ, Δ.: „Εισαγωγή του μεταφραστή.“ In: ČAPEK, K.: *Ο Πόλεμος με τις Σαλαμάνδρες*. Πορεία, 1991, str. 5–7.
- ΚΟΥΡΤΟΒΙΚ, Δ.: „Εισαγωγή.“ In: ČAPEK, K.: *Από τη μια τσέπη στην άλλη. Αντιαστυνομικές ιστορίες*. Překl. Δημοσθένης Κούρτοβικ. Αθήνα: Άγρωστις, 1991. ISBN 960-7027-14-0. Str. 9–12.

- ΚΡΕΜΜΥΔΑΣ, Β., ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ, Τ., ΣΤΑΙΚΟΣ, Κ.: *Θήσαυροι της Εθνικής Βιβλιοθήκης*. Αθήνα: Εθνική Βιβλιοθήκη Αθήνας, 1999. ISBN 960-7060-15-6.
- ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, Η. Γ.: „Αντί προλόγου.“ In: ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, Η. Γ. (ed.): *Τα συντάγματα Βέλγιου, Γαλλίας, Γερμανίας, Γιουγκοσλαβίας, Δανίας, Ιταλίας, Νορβηγίας, Ολλανδίας, Πολωνίας, Ρουμανίας, Σουηδίας, Τουρκίας, Τσεχοσλοβακίας*. Překl. vedl Ηλ. Γ. Κυριακοπούλου. Θεσσαλονίκη: Δημοσιεύματα δημόσιου δικαίου, 1968, str. ε’-ζ’.
- ΚΩΤΤΗ, Α.: *Γιάννης Ρίτσος. Ένα σχεδιάσμα βιογραφίας*. Ελληνικά γράμματα, 2009. ISBN 978-960-19-0352-1.
- „Λάμπρος Πετσίνης. Μαχητής μέχρι το τέλος.“ *Ριζοσπάστης* [online]. ©1997–2022. [Cit. 29. 5. 2022.] Dostupné z: www.rizospastis.gr/story.do?id=3675894. 8371-282-X.
- Λογοτεχνία. České centrum Athény [online]. www.athens.czechcentres.cz/el/literatura. (Stránku je nutno nalézt přes vyhledávač, odkaz nefunguje.)
- ΜΑΚΡΥΝΙΚΟΛΑ, Αι.: *Βιβλιογραφία Γιάννη Ρίτσου 1924–1989*. Αθήνα: Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας (Ίδρυτής: Σχολή Μωραΐτη), 1993.
- ΜΑΝΔΗΛΑΡΑ, Τ.: „Η μεγάλη παρακαταθήκη του Θόδωρου Μαλικιώση, πρωτεργάτη των εκδόσεων «Θεμέλιο».“ *Lifo* [online]. ©2022. 6. 6. 2019. [Cit. 9. 3. 2022.] Dostupné z: www.lifo.gr/prosopa/apolies/i-megali-parakatathiki-toy-thodoroy-malikiosi-protergati-ton-ekdoseon-themelio.
- ΜΑΤΘΑΙΟΥ, Α., ΠΟΛΕΜΗ, Π.: *Η εκδοτική περιπέτεια των Ελλήνων κομμουνιστών. 1947–1968*. Αθήνα: Βιβλιόραμα–ΑΣΚΙ, 2003. ISBN 960-8087-27-9.
- ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΣ, Μ., ΓΟΡΑΝΙΤΗΣ, Γ.: „Συνέντευξη από τον Νίκο Ψυρούκη.“ *Νέα κοινωνιολογία*, léto 1998, č. 26, str. 6–16. [Cit. 3. 3. 2022.] Dostupné z: www.newsociology.gr.
- Μικρή Ανθολογία Ευρωπαϊκής Ποίησης. Μέρος τρίτο (1900–1968)*. Αθήνα: Λεξίτυπον, [2008]. ISBN 978-960-98098-8-7.
- ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ, Θ., ΝΙΚΟΛΑΟΥ, Ο.-Α.: „Σαν την βασιλικήν δρυν. Ρενέ Ψυρούκη.“ In: HRABAL, Β.: *Μια πολυθόρυβη μοναξιά*. Αθήνα: Κουκκίδα-Αιγαίον, 2008, str. 9–17. ISBN 978-960-98038-7-8.
- ΜΟΣΚΟΒΟΥ, Σ.: „Η τέφρα του ΕΚΕΒΙ.“ *Deutsche Welle* [online]. 7. 6. 2016. [Cit. 19. 4. 2022.] Dostupné z: www.dw.com/el/η-τέφρα-του-εκεβι/a-19309884.
- ΜΠΑΛΑΜΠΑΝΙΔΗΣ, Ι.: „Η επίδραση της Άνοιξης της Πράγας στα κομμουνιστικά κόμματα της δυτικής Ευρώπης.“ In: ΖΟΥΜΒΟΥΛΑΚΗΣ, Σ. (ed.): *Η Άνοιξη της Πράγας. Το άλλο 1968*. Ελληνική βιβλιοθήκη της Ελλάδος, 2021, str. 45–59.
- ΜΠΑΝΟΥ, Χ.: *Το επόμενο βήμα του Γουτεμβέργιου. Οι εκδοτικοί οίκοι στην Ελλάδα στις αρχές του 20^{ου} αιώνα*. Αθήνα: Παπαζήσης, 2012. ISBN 978-960-02-2844-1.
- ΜΥΓΔΑΛΗΣ, Λ.: „Ελληνική βιβλιογραφία Ράινερ Μαρία Ρίλκε (1928–1975).“ *Διαγώνιος*, leden–duben 1975, č. 13, str. 49–78.
- ΜΥΓΔΑΛΗΣ, Λ.: „Ελληνική βιβλιογραφία Φραντς Κάφκα (1936–1975).“ *Διαγώνιος*, Μάιος–Αύγουστος 1975, č. 11, str. 154–164.
- ΜΥΓΔΑΛΗΣ, Λ.: „Συμπληρώματα στις Ελληνικές βιβλιογραφίες του Κάφκα, του Μαν και του Ρίλκε.“ *Διαγώνιος*, září–prosinec 1976, č. 15, str. 276–282.
- ΜΥΓΔΑΛΗΣ, Λ.: „Συμπληρώματα στις Ελληνικές βιβλιογραφίες του Κάφκα, του Μαν και του Ρίλκε.“ *Διαγώνιος*, září–prosinec 1976, č. 15, str. 286–289.
- ΜΥΓΔΑΛΗΣ, Λ.: *Ελληνική βιβλιογραφία. Ραϊνερ Μαρία Ρίλκε (1928–1977)*. Θεσσαλονίκη: Διαγώνιος, 1978.
- ΜΥΓΔΑΛΗΣ, Λ.: *Ελληνική βιβλιογραφία. Φράντς Κάφκα (1931–1978)*. Θεσσαλονίκη: Διαγώνιος, 1979.

- ΝΤΕΛΟΠΟΥΛΟΣ: [Úvod.] In: ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΚΔΟΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΩΝ: *Ελληνική βιβλιογραφία. Θεματική Παρουσίαση βιβλίων που εκδόθηκαν από 1/7/83–30/6/85*. Αθήνα: Πανελλήνια ομοσπονδία εκδοτών βιβλιοπωλών, 1985.
- Ο Αναγνώστης [online]. ©Ο Αναγνώστης, 2022. [Cit. 5. 6. 2022.] Dostupné z: www.oanagnostis.gr
- „Ο καλός στρατιώτης Σβέικ.“ *Ριζοσπάστης*, 15. 8. 1934, str. 1. [Cit. 5. 6. 2022.] Dostupné z: efimeris.nlg.gr/ns/main.html.
- ΠΑΓΚΟΥΡΕΛΗΣ, Β.: „Κακώς...“ *Ελεύθερος τύπος*, 7. 10. 1996. [6. 6. 2022.] Dostupné také z: digital.lib.auth.gr/record/79033.
- Παλαιοβιβλιοθήκη της Θεσσαλονίκης [online]. Dostupné z: www.facebook.com/palaiovivliothiki
- ΠΑΠΑΖΑΧΑΡΙΟΥ, Κ. (ed.): *Αι κοινωνικαί ασφαλίσεις εν Τσεχοσλοβακία*. Αθήνα: Λογιστική επιθεώρησις, 1935. Str. 3–5.
- Περιοδικά λόγου και τέχνης* [online]. ©Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 2017–2020. [Cit. 29. 7. 2022.] Dostupné z: www.greek-language.gr/periodika.
- Περιοδικά λόγου και τέχνης. Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας* [online]. ©2017–2020. [Cit. 20. 4. 2022.] Dostupné z: www.greek-language.gr/periodika.
- Πίξελbooks [online]. Dostupné z: www.pixelbooks.gr.
- Ποιοί είμαστε. *Historical Quest* [online]. ©Historical Quest, 2011–2022. [Cit. 29. 7. 2022.] Dostupné z: www.historical-quest.com/poioi-eimaste.html.
- Πράγα 1968*. Θεσσαλονίκη: Πρωτοπορία, 1968.
- „Πρόλογος εις την ελληνικήν έκδοσιν.“ In: ΚΟΖΑΚ, Jan: *Η επανάστασις και το κοινοβούλιον*. 1961. Str. 5–6.
- „Πρόλογος του εκδότη.“ In: ΜΑΤΟΥŠ, Μ.: *Ασίγαστο μέτωπο. Η Τσεχοσλοβακία στον αγώνα κατά της ιδεολογικής υπονομευτικής δραστηριότητος*. Αθήνα: Σύγχρονη εποχή, 1979.
- „Πρόλογος.“ In: ΚΑΡΑΒΙΤΗΣ, Β.: *Συγκομιδή. Σύγχρονοι ξένοι ποιητές*. [Překl. Βασίλης Καραβίτης.] Γνώση, 1988.
- „Προφίλ/Profile.“ *Εκδόσεις Βακχικόν* [online]. ©Vakxikon.gr, 2022. [Cit. 5. 6. 2022.] Dostupné z: ekdoseis.vakxikon.gr/profile.
- Πρωτοπορία. Μαχητικόν όργανον των εργαζομένων εις τον Ο.Α.Σ.Θ.* Θεσσαλονίκη: Παναγιώτης Σ. Μαυρούδης, 1965–1970.
- ΡΑΦΤΗΣ, Α.: „Alkis Raftis.“ *Alkis Raftis* [online]. 2014. [Cit. 10. 4. 2022.] Dostupné z: alkis.raftis.org.
- ΡΙΤΣΟΣ, Γ.: „Μια σημείωση του μεταφραστή.“ In: ΡΙΤΣΟΣ, Γ.: *Ανθολογία Τσέχων και Σλοβάκων ποιητών*. Θεμέλιο, 1966. Str. 375–376.
- ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ, Μ.: *Τα περιοδικά Οκτασέλιδο του Μπιλιέτου (1994–2013) και Μπιλιέτο (2001–2008)*. Soluň, 2015. Diplomová práce. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Vedoucí práce Lambros Varelas.
- ΣΚΟΥΡΤΗ, Δ.: „Η Άρνηση του Λόγου στη σύγχρονη ελληνική πεζογραφία μετά το 1967 ως απόρροια των λογοκριτικών πρακτικών της Χούντας των Συνταγματαρχών.“ In: ΠΙΕΤΣΙΝΗ, Χ., ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ, Δ. (eds.): *Η λογοκρισία στην Ελλάδα*. Ίδρυμα Ρόζα Λούξεμπουργκ, 2016. Str. 134–141.
- ΣΚΟΥΦΗΣ, Π.: „Ο συγγραφέας και το έργο του.“ In: ČAPEK, Κ.: *Τα Ρομπότ. Ουτοπικό δράμα σε τρεις πράξεις*. Překl. Παναγιώτης Σκούφης. Αθήνα: Δωδώνη, 2013. ISBN 978-960-558-164-0. Str. 7–12.
- Στιγμή* [online]. [Cit. 5. 6. 2022.] Dostupné z: www.facebook.com/Εκδόσεις-Στιγμή-1851357015084627/?ref=page_internal.
- „Το βιβλίο αυτό είναι ειδική προσφορά από ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ και διατίθεται στους αναγνώστες του αποκλειστικά από τα σημεία Τύπου έναντι € 5.“ *Η αβάσταχτη ελαφρότητα του Είναι*.

- Překl. Κατερίνα Δασκαλάκη. Italy: Metropoli SpA (Gruppo Editoriale L'Espresso), 2007. ISBN 88-ΠΑΓΚΟΥΡΕΛΗΣ, Β.: „Μεγάλη παρανόηση.” *Ελεύθερος τύπος*, 22. 1. 1991, str. 40. [6. 6. 2022.] Dostupné také z: digital.lib.auth.gr/record/72347.
- ΤΣΙΒΟΣ, Κ.: „50 χρόνια από το θάνατο του Δημήτρη Παπά, ιδρυτή της Έδρας Νέων Ελληνικών στο Πανεπιστήμιο του Καρόλου της Πράγας.“ *Neograeca Bohemica*, 2012, str. 71–76. Dostupné také z: digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/142390.
- ΤΣΙΖΕΚ, Κ.: „Βιογραφικό και βιβλιογραφικό σημείωμα.“ In: ČAPEK, K., ČAPEK, J.: *Από τη ζωή των εντόμων*. Překl. Κάρολος Τσίζεκ, Κυριαζής Χαρατσάρης. Θεσσαλονίκη: Διαγώνιος, 1962, č. 1, str. 9–10.
- ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ, Κ.: *Εξάρτηση και αναπαραγωγή. Ο κοινωνικός ρόλος των εκπαιδευτικών μηχανισμών στην Ελλάδα (1830–1922)*. Αθήνα: Θεμέλιο, 1987.
- ΧΑΡΗΣ, Π.: „Υπάρχει «κρίση»; (Φαινόμενα και αριθμοί).“ *Ελευθερία*, 7. 2. 1957, str. 1.
- ΧΑΤΖΙΩΤΗΣ, Κ.: *Βιβλιοπωλεία και εκδοτικοί οίκοι της Αθήνας (1950–1967). Τόμος Γ'*. Αθηναϊκή βιβλιοθήκη, 2006. ISBN 960-7401-79-4.
- ΧΡΑΜΠΑΛ, Μπ.: „Η Σούπα.“ In: *Μεγάλοι συγγραφείς γράφουν τις πιο μικρές ιστορίες του κόσμου*. Překl. Αντώνης Μπίκος. Αθήνα: Γνώση, 2013. ISBN 978-960-235-855-9.
- ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ, Ν.: „Μισός αιώνας φιλίας και συνεργασίας.“ In: *Θεσσαλονικέων πόλις*, Ιούνιος 2012, 17, č. 40, str. 92–93. ISSN 1108-5452.
- ΧΡΥΣΟΒΕΡΓΗΣ, Γ.: „Η κρίση του βιβλίου στα 1930.“ *Η Καθημερινή. Επτά ημέρες. Αφιέρωμα*, 9. 5. 1999, str. 19–20.
- ΧΡΥΣΟΒΕΡΓΗΣ, Γ.: „Οι διώξεις του βιβλίου (1900–1940).“ *Η Καθημερινή. Επτά ημέρες. Αφιέρωμα*, 9. 5. 1999, str. 25–27.